

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
(ПУЕТ)**

**ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Полтава, 22–23 жовтня 2015 року)**

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2015**

УДК 336-043.86
ББК 65.26я431
П78

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено

Програмний комітет:

Голова:

О. О. Нестуля, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Співголови:

Є. Б. Аймагамбетов, д. е. н., професор, ректор Карагандинського економічного університету (Казспоживспілка);

А. Д. Мурадов, д. е. н., професор, ректор Азербайджанського державного економічного університету;

Статсв Статі, д. е. н., професор, ректор Університету національного і світового господарства;

Халваші Мераб, к. і. н., доцент, ректор Батумського державного університету імені Шота Руставелі;

Л. О. Шавга, д. е. н., професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови;

К. К. Шебеко, д. е. н., професор, ректор Закладу освіти «Поліський державний університет».

Редакційна колегія:

С. Б. Єгоричева, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів та банківської справи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

О. Ю. Буцька, к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Т. П. Гудзь, к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

О. В. Яріш, к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

П78 Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22–23 жовт. 2015 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 228 с. – Текст укр., рос., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-217-4

У збірнику представлено результати досліджень теоретико-методологічних і прикладних проблем фінансів у сучасному світі, зокрема, стану державних фінансів та напрямів їх розвитку; формування і оптимізації фінансових ресурсів місцевого самоврядування; проблем і напрямів розвитку фіскальної системи держави; банківської системи та її впливу на національну економіку; сучасних реалій та перспектив розвитку страхового ринку; сучасного стану ринку цінних паперів; сучасних технологій управління фінансовими ресурсами суб'єктів підприємництва. Рекомендовано для науковців, громадських діячів, державних службовців, підприємців, студентів та аспірантів.

УДК 336-043.86
ББК 65.26я431

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2015

ISBN 978-966-184-217-4

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Кафедра фінансів та банківської справи**

**Університет національного і світового господарства
(Болгарія)**

**Заклад освіти «Поліський державний університет»
(Білорусь)**

**Карагандинський економічний університет
(Казспоживспілка, Казахстан)**

**Азербайджанський державний економічний університет
(Азербайджан)**

**Батумський державний університет імені Шота Руставелі
(Грузія)**

**Кооперативно-торговий університет Молдови
(Молдова)**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СТАН ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ТА НАПРЯМИ ЇХ РОЗВИТКУ

<i>Борисова Е. Р.</i> Современные структурные проблемы российской экономики	13
<i>Дерій Ж. В.</i> Фінансове забезпечення капіталізації людського потенціалу	15
<i>Єгоричева С. Б., Пилипенко І. В.</i> Напрями вдосконалення управління державним боргом в Україні	16
<i>Золотарева О. А., Теляк О. А.</i> Проблема институционального обеспечения экономической политики	18
<i>Ключка С. С.</i> Стратегія розвитку системи управління державними фінансами	20
<i>Краус Н. М.</i> Інфраструктура інституту венчурного капіталу в умовах хаотично-структурної економіки	22
<i>Кушнир К. В.</i> Казначейство как механизм обеспечения макроэкономического равновесия	24
<i>Ланко О. О.</i> Рентна політика держави та її вдосконалення в умовах інтеграції до ЄС	26
<i>Лугівська Л. А.</i> Цілі сучасної боргової політики України	28
<i>Новосьолова О. С.</i> Форми прояву зовнішніх фінансових дисбалансів та їх вплив на стійкість фінансової системи	30
<i>Міщенко С. В.</i> Управління процесом монетизації економіки	32

Пасічник Ю. В. Напрями реформування державних фінансів	34
Педченко Н. С., Сіліхін Б. В. Поняття монетарної політики та її місце в забезпеченні стабільності грошової одиниці України	36
Савченко Т. Г. Протиріччя монетарної політики у системі державного економічного регулювання.....	38
Стогній А. М. Значення валютного курсу в економіці країни.....	40
Трофимов В. А., Лиля Антон Роль международных финансовых органов в совершенствовании менеджмента экономики услуг (секторальный аспект на примере Румынии)	42
Чернорук С. В., Коцуба А. В. Условия и перспективы развития государственно-частного партнерства в Республике Беларусь	46
Чернявська О. В., Соколова А. М., Горбунова О. А. Фінансове забезпечення дефіциту бюджету Пенсійного фонду України.....	48
Чичкало-Кондрацька І. Б. Співпраця України з МВФ та перспективи її розвитку.....	50
Чуркіна І. Є. Проблеми фінансування інноваційного розвитку економіки	52

СЕКЦІЯ 2. ФОРМУВАННЯ І ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Заворотній С. І. Теоретичні підходи до оцінювання стану формування й використання бюджетного потенціалу регіону	54
--	----

Новіков О. Є., Корнєва Н. О. Агентства регіонального розвитку як інститут ринкової інфраструктури в контексті досвіду Польщі	56
Поченчук Г. М. Теорія та практика фінансової децентралізації	58
Пухир С. Т. Бюджетна децентралізація на місцевому рівні: ефективність реформи.....	60
Савицька О. І. Використання гравітаційної моделі у зовнішньоекономічній діяльності для росту конкурентоспроможності регіону.....	62
Тимошенко О. В., Буцька О. Ю. Вплив змін бюджетно-податкового законодавства на формування бюджетних ресурсів місцевого самоврядування	64
Чернорук С. В., Домась О. Н. Финансирование работ по реставрации и восстановлению памятников истории и архитектуры в Республике Беларусь на примере дворца Пусловских.....	66

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Воронкова О. М. Подолання інституціональних пасток на шляху розвитку податкового менеджменту в Україні.....	68
Любчик О. К. Деякі аспекти функціонування податкового механізму в умовах економічної нестабільності	70
Фуйор Е. В. Налоговый механизм и его влияние на деятельность торговых предприятий.....	72
Шупик І. І. Адекватність фінансової системи – запорука її стимулюючого потенціалу	74

СЕКЦІЯ 4. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Бауман О. С. Досвід України в побудові моделі макропруденційного регулювання	76
Вербицька Я. Є. Конкурентна позиція банків у трансформаційний період розвитку фінансового ринку.....	78
Ванишвили М. М., Хачануридзе Д. А. Особенности трудовой миграции и денежных переводов в Грузии	80
Вовченко О. С. Стабільність банківської системи як фактор розвитку національної економіки	82
Гасій О. В. Проблеми взаємодії банківської системи та реального сектору економіки регіону	84
Герасименко В. В., Герасименко Р. А. Удосконалення участі банків у формуванні фонду гарантування вкладів фізичних осіб	85
Гмиря В. П., Фесенко Н. В. Організація управління банківськими ризиками у проектному фінансуванні	87
Гордієнко В. В. Поняття фінансової стабільності банків у сучасній соціополітичній ситуації	90
Гулько М. М. Банківська мережа Львівщини.....	92
Данік Н. В. Аналіз міжнародної діяльності НБУ у 2014 році	93
Деркач Ю. Б. Банківський валютний контроль в Україні	95
Єгоричева С. Б. Ризик репутації банку та сучасні фактори його виникнення.....	97
Журба І. О. Аналіз динаміки, складу та структури активів і пасивів ЧГРУ ПАТ КБ «Приватбанк» м. Черкаси	99

Квасницька Р. С. Оцінка сучасних реалій капіталізації банків України	102
Киевич А. В., Чернорук Д. В. Проблемы и перспективы развития депозитных операций физических лиц в Республике Беларусь.....	104
Коваленко В. В. Макроекономічні передумови розвитку кредитної діяльності банків України.....	106
Колодізева С. О. Логістичний підхід до вирішення проблем розвитку факторингу в Україні.....	108
Корнєва І. В. Стратегічні напрямки діяльності Національного банку України	110
Корнєєв В. В. Кредитне стиснення і особливості розвитку фінансового сектора України	112
Кретов Д. Ю. Кредитна діяльність банків в умовах фінансової глобалізації	115
Левченко Л. В. Споживче кредитування в Україні: проблеми та напрями їх вирішення	117
Макаренко М. І. Інфляційне таргетування в Україні: декларації НБУ та проблеми імплементації.....	120
Малініна А. І. Особливості побудови системи управління процентним ризиком комерційного банку.....	122
Міщенко В. І. Проблеми реформування державних банків.....	124
Момот О. М. Франчайзингові відділення банку як канал збуту банківських продуктів	126
Назаренко С. А. Банківська система як один з факторів стабілізації економіки України.....	127
Науменкова С. В. Нові підходи до оцінювання збалансованості попиту та пропозиції на кредитному ринку	129

Підсосонна Я. Г. Проблема валютних кредитів в Україні та шляхи її вирішення	131
Прасолова С. П. Вплив ризиків міжбанківського кредитування на фінансову безпеку банківської діяльності в Україні	134
Пригодич И. А. Ключевые характеристики риска и его жизненный цикл	136
Татьяніна С. М. Управління банківськими ризиками як запорука стабільності банківської системи	138
Турко Р. Ф. Вплив банківського капіталу на розвиток реального сектору національної економіки	140
Шановал О. А. Регулювання вартості споживчих кредитів та перспективи його впровадження в Україні	142
Шевцова О. Й. Капітал банку: складові та ризики діяльності	144
Шепель Є. В. Формування системи оцінки впливу монетарних чинників на інфляційну складову у діяльності банків	146

СЕКЦІЯ 5. СТРАХОВИЙ РИНОК: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Баранова В. Г. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України	148
Внукова Н. М. Оцінка структури нематеріальних активів у фінансовій звітності фінансових установ	150
Гудзь О. Є. Напрями розвитку сільськогосподарського страхування	152
Кнейслер О. В. Сучасні проблеми формування професійного ринку перестрахування в Україні	154

<i>Михайлова Н. В.</i> Сутність та значення перестраховування в сучасних умовах.....	156
<i>Навроцький С. А.</i> Імперативи розвитку страхових послуг в аграрній сфері.....	158
<i>Супрун А. А.</i> Наслідки кризи на страховому ринку України та перспективи його розвитку в посткризовому періоді	160
<i>Супрун Н. В.</i> Необхідність підвищення ефективності роботи державного регулятора на страховому ринку України.....	162
<i>Ткаченко Н. В.</i> Bancassurance як сучасна тенденція в розвитку фінансового посередництва	164
<i>Фисун І. В.</i> Перспективи розвитку сучасного страхового ринку України	166
<i>Яремченко Л. М.</i> Діяльність товариств взаємного страхування на страховоу ринку України.....	168
<i>Ярова Г. М.</i> Напрями реформування вітчизняного страхового ринку	170

СЕКЦІЯ 6. РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

<i>Akansha Jain, Svitlana Denga</i> Volatility on Forex exchange of India	173
<i>Довгалюк В. В.</i> Напрями розвитку ринку цінних паперів в Україні	175
<i>Дуда М. О.</i> Характерні риси розвитку інститутів спільного інвестування	177
<i>Дудинець Л. А.</i> Проблемні питання розвитку довірчого управління фінансовими активами	179
<i>Караганчу Г. А.</i> Состояние фондового рынка Молдовы: проблемы и перспективы развития.....	181

Криленко В. І. Ризики та джерела загроз для економічної безпеки фінансового сектору	183
Нагайчук Н. Г. Аудиторська діяльність в системі послуг фінансового посередництва.....	185
Рудь І. Ю. Теоретичні основи ринку цінних паперів.....	187
Яріш О. В., Подольська В. О. Багатоаспектність економічної природи фінансової безпеки фондового ринку.....	189

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Бєлов О. В. Фінансування науки у Німеччині: орієнтири для України.....	191
Воронченко О. В. Економічна сутність фінансового забезпечення функціонування суб'єктів господарювання	193
Гвоздяний В. Г. Глобалізація та її вплив на економічний розвиток	195
Гудзь Т. П. Ресурсний підхід до визначення сутності фінансової рівноваги підприємства.....	197
Давиденко Н. М. Інвестиційна привабливість аграрного сектору.....	199
Давиденко Н. М., Іванова А. І. Кредитне забезпечення функціонування суб'єктів підприємництва	201
Зуграв И. Г. Аспекты обеспечения финансовой устойчивости предприятий	203
Карпишин Ю. А. Місце агрохолдингів у сільському господарстві України.....	205

Карцева В. В. Финансовый контроллинг как составляющая системы управления хозяйствующим субъектом при интеграции в Евразийское экономическое пространство	207
Ковальов А. І. Шляхи вирішення проблеми забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств в Україні	209
Ларіонова К. Л., Донченко Т. В. Організація системи моніторингу санації на підприємстві	211
Макаренко М. І., Литвиненко В. І. Розширення експортного потенціалу українських підприємств з виробництва керамічної цегли	213
Ремньова Л. М. Концепти сучасних уявлень про зміну парадигми фінансового менеджменту в системі економічної безпеки	215
Сандуца Т. П. Перспективы развития кредитной потребительской кооперации в республике Молдова	217
Семенова О. М. Управління фінансовими ресурсами як фактор забезпечення фінансової безпеки підприємства	219
Сидоренко-Мельник Г. М. Важелі забезпечення фінансової рівноваги підприємства	221
Стецюк П. А. Концептуальні основи управління фінансовими ресурсами малих та середніх підприємств.....	223
Хвічія К. М. Організаційне забезпечення фінансової системи підприємства	225
Чижевська М. Б., Чижевський В. С. Спортивні організації як суб'єкти підприємництва	227

СЕКЦИЯ 1. СТАН ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ТА НАПРЯМИ ЇХ РОЗВИТКУ

СОВРЕМЕННЫЕ СТРУКТУРНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ

Е. Р. Борисова, д. филос. н., к. э. н., профессор
*АНО ВО ЦС РФ «Российский университет кооперации»
Чебоксарский кооперативный институт (филиал) г. Чебоксары*

Российская экономика находится в настоящее время в кризисе, что подтверждается данными Федеральной службы государственной статистики Российской Федерации. Так, объем ВВП России за I полугодие 2015 г. составил в текущих ценах 34 056,1 млрд рублей. Индекс его физического объема относительно I полугодия 2014 г. составил 96,5 % [1]. Причем наблюдается ускорение падения промышленно производства. Так, если сравнить соответствующие периоды 2015 г. и 2014 г., то в январе – мае 2015 г. это падение составило 2,3 %, в апреле – 1,3 %, в мае 2015 г. упало по сравнению с маем 2014 г. на 5,5 %. Это очень серьезное падение. Неопределенность третьего и четвертого квартала 2015 г. высокая из-за высокой неопределенности геополитического характера, ценой на углеводородное сырье, ограничение на торговлю, связанное с санкциями и возможностью их ужесточения, ограничение движения капитала, связанное с ограничениями финансового характера и др. Наблюдается в текущем году и высокая инфляция. Межбанковское кредитование фактически не работает. Идет падение реальных доходов населения, которое составило в текущем полугодии 13,5 %. Средняя заработная плата по Российской Федерации упала ниже 30 тыс. руб.

Основными структурными проблемами российской экономики, которые влияют на содержание социально-экономической политики, являются:

– во-первых, снижение доли инвестиций в структуре валового внутреннего продукта (ВВП). Даже показатели текущего года свидетельствуют о снижении инвестиционной активности. Так,

в апреле 2015 г. инвестиции в основной капитал составили 812,8 млрд руб., по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года они снизились на 4,8 %;

– во-вторых, российская экономика по-прежнему очень зависима от нестабильных цен на нефть. Снижение цены на нефть серьезно осложняет пополнение доходов федерального бюджета. В таких обстоятельствах государству все сложнее выполнять взятые на себя обязанности по социальным выплатам. За последние несколько лет наблюдался значительный рост таких выплат и государственных расходов, большую часть из которых составляют государственные закупки на приобретение товаров, работ и услуг для государственных нужд;

– в-третьих, наблюдается как количественное уменьшение многих статей бюджетных расходов, так и неэффективное их использование. И здесь опять стоит вопрос государственных закупок. Нововведения в контрактную систему государственных закупок связаны с тем, чтобы снизить те лишние издержки, которые возникают у участников контрактной системы в связи с ее применением;

– в-четвертых, развитие российской экономики осложняется отставанием темпов технологического ее развития от мировых. Необходимо создание инновационной экономики. Не последнюю роль в этом процессе играет человеческий капитал, формируемый системой образования. К сожалению, необходимо признать, что проводимые перманентные реформы в образовании не дают необходимого результата. Именно качество человеческого потенциала является определяющим фактором повышения конкурентоспособности российской экономики и выхода ее из экономического кризиса.

Список использованных источников

1. О социально-экономическом положении России январь–август 2015 г. Федеральная служба государственной статистики. Официальная статистика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistic/s/publications/catalog/doc_1140087276688. – Название с экрана.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Ж. В. Дерій, д. е. н., доцент

*Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів*

Сьогодні сформувався двовекторний механізм розвитку людського потенціалу та його трансформації у людський капітал, який передбачає – з одного боку розвиток індивідуального людського капіталу відбувається внаслідок свідомого формування через фінансування системи освіти, охорони здоров'я, рекреації та ін., а з другого боку – з самостійних рішень учасників соціально-економічних процесів. Проте такий механізм нарощування людського капіталу не відповідає вимогам сучасності та глобалізаційних викликів, так як відбувається тільки нарощування капіталу без змін у критеріях щодо його формування, функціонування, структури та якості. Ці процеси супроводжуються зокрема такими явищами як знецінення людського капіталу через безробіття та трудову міграцію, масове зубожіння населення. Вкладення в людину, інвестиції в людський капітал мають мультиплікативний ефект, який виражається у зростанні продуктивності праці, збільшення ВВП країни, у загальному економічному зростанні.

Капіталізація людського потенціалу є необхідною умовою та дієвим важелем ефективного економічного розвитку та інноваційного оновлення економіки. При цьому основними каналами впливу капіталізації на економічне зростання можна вважати: отримання нових знань та навичок робочою силою; накопичення нових знань у формі прикладних та теоретичних розробок; продукування нових знань, створення нових технологій; підвищення адаптивного потенціалу національної економіки через забезпечення високої швидкості впровадження нововведень.

Основними передумовами удосконалення управління процесами капіталізації людського потенціалу в контексті інноваційних інтересів України є: збереження високого наукового потенціалу; створення й підтримання успішного функціонування базових елементів інноваційної інфраструктури; стимулювання наукової активності та підвищення рівня капіталізації результатів наукових досліджень; підтримка з боку влади.

З нашої точки зору, сьогодні фінансування нарощування людського потенціалу – це складний багаторівневий та багатоаспектний процес, що має за мету зростання ринкової вартості людських ресурсів, збільшення віддачі від ресурсів праці у вигляді зростання продуктивності праці та її якості, економію робочого часу, інтелектуалізацію та інноваційність праці.

У системі механізму фінансування складаються відносини суб'єктного типу, тому що прийняття рішень щодо капіталізації здійснюється людьми по відношенню до людей. Поряд з традиційними джерелами фінансування людського розвитку через державний та місцеві бюджети частка таких витрат перекладається на суб'єкти господарювання, власні ресурси домашніх господарств. Також пріоритетним джерелом сьогодні можна вважати кошти фондів, гранти як національні так і міжнародні, особливо якщо йде мова про освіту та науку як напрями інвестування у людський потенціал.

В економічній ситуації, для якої характерно зменшення витрат на інвестування в людський капітал, пріоритетним фактором виступають інноваційні взаємини мезо- (регіональні органи управління та сфери соціальної інфраструктури) та мікрорівня (організації, підприємства, суб'єкти людського капіталу), в основі яких лежить регіональна детермінанта соціально-економічного розвитку з урахуванням людського капіталу.

Економічний прогрес у ході соціально-економічного розвитку перетворюється і отримує людський вимір, а інтегруючим індикатором розвитку є показник можливості накопичувати людський капітал через капіталізацію людського потенціалу з використанням різних фінансових джерел.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ

С. Б. Єгоричева, д. е. н., професор;

І. В. Пилипенко

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

З початку 2010-х років в Україні постійно загострюється питання ефективного управління державним боргом та уникнення дефолту. Проблеми, пов'язані з рецесією в економіці та військо-

вим протистоянням на сході України, негативно відображаються на динаміці зростання державного боргу. Так, за прогнозами МВФ, державний борг нашої країни за підсумками 2015 року сягатиме 94,1 % ВВП, що становить серйозну загрозу борговій безпеці держави [1, с. 14].

Ефективне управління державним боргом передбачає задоволення потреб держави у позикових ресурсах шляхом фінансування державного бюджету за мінімально можливої вартості обслуговування державного боргу з урахуванням ризиків.

Проте перевищення критичного рівня основного показника боргової безпеки (відношення обсягу державного боргу до ВВП у межах 60 %) вимагає оптимізації механізму управління державним боргом. На нашу думку, в процесі удосконалення вітчизняного боргового менеджменту необхідно здійснити такі заходи:

1. Розподілити ролі, обов'язки, завдання та відповідальність державних органів влади з управління боргом. Підвищити рівень координації дій між Міністерством фінансів України, Національним банком України чи окремо створеним агентством з управління державним боргом для консультацій з питань залучення коштів, оптимізації структури боргу, вибору інвестиційних проектів та погашення боргу.

2. Чітко визначити та оприлюднити цілі управління державним боргом, необхідно пояснити громадськості міру ризику, який бере на себе уряд, та його вартість [2, с. 7–16].

3. В зв'язку зі значною девальвацією національної грошової одиниці, необхідно оптимізувати структуру державного боргу у частині співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями, а також у розрізі валют погашення, зменшивши частку іноземних валют, оскільки держава не має стабільного джерела їх надходження на фоні зменшення обсягів експорту та його, переважно, сировинної спрямованості.

4. Змінити структуру державного боргу у частині співвідношення між короткостроковими та довгостроковими запозиченнями, збільшивши частку останніх. Залучаючи нові позикові кошти, необхідно надавати пріоритет середньостроковим та довгостроковим зобов'язанням. Це дасть можливість розподілити боргове навантаження в часі між різними групами інвесто-

рів, а також максимально ефективно використати ці кошти з метою створення мультиплікаційного ефекту в економіці і створити базу для виплати боргу.

5. Зменшити витрати, пов'язані з обслуговуванням та погашенням боргових зобов'язань. В цій сфері необхідно коригувати боргові зобов'язання за термінами користування залежно від етапу економічного розвитку держави; враховувати сезонний чинник наповнення державного бюджету; посилити контроль за цільовим спрямуванням позикових коштів; забезпечити максимальну прозорість та узгодження всіх стадій здійснення запозичень – від розгляду доцільності залучення позик до їх остаточного погашення.

Отже, тенденція до стрімкого зростання державного боргу України потребує цілеспрямованих дій, направлених на покращення вітчизняного механізму боргового менеджменту.

Список використаних джерел

1. Аналіз сучасного стану державного боргу та ключові напрями забезпечення боргової безпеки України [Електронний ресурс] : Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1806/>. – Назва з екрана.
2. Revised guidelines for public debt management [Електронний ресурс] / International Monetary Fund. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/040114.pdf>. – Назва з екрана.

ПРОБЛЕМА ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ

О. А. Золотарева, к. э. н., доцент;

О. А. Теляк, к. э. н.

«Полесский государственный университет», г. Пинск

Институт является сложной многоаспектной категорией. Согласно институциональной теории институты в экономической жизни общества упорядочивают взаимодействие между людьми в условиях ограниченности ресурсов.

В последнее время предметом интенсивных обсуждений стало институциональное обеспечение экономической политики с точки зрения определения полномочий и периметра взаимодействия основных макроэкономических институтов. Мировой финансовый кризис выявил серьезные проблемы в архитектонике органов макроэкономической политики.

Традиционно считается, что правительство в лице министерства финансов как макроэкономический институт проводит бюджетную политику, а центральный банк отвечает за ценовую стабильность посредством проведения монетарной политики.

В период кризиса и после него в рамках борьбы с его последствиями произошли изменения в целевых ориентирах экономической политики. На первое место выдвинулись задачи поддержания общей финансовой стабильности. Появилось все больше исследований, предлагающих закрепить за центральным банком наряду с традиционными функциями задачи поддержания общей финансовой стабильности мерами макропруденциальной политики [1; 2; 3]. Прозвучавшие в отдельных исследованиях предложения, связанные с выделением функции макропруденциального надзора из компетенции центрального банка и передачи ее отдельному органу, не нашли поддержки в научном сообществе и среди практиков. Тем не менее, создание отдельного органа, уполномоченного осуществлять регулирование финансового рынка в целях поддержания общей финансовой стабильности, по-прежнему обсуждается в экономической литературе.

Главной причиной смещения институциональных полномочий макрорегуляторов является отсутствие четко выраженного разграничения финансовой и денежно-кредитной систем, проявившееся в последнее время в форме финансовой дезинтермедиации.

В период кризиса основная ответственность за преодоление финансовых дисбалансов легла на центральные банки. Центральные банки многих стран предприняли в этот период беспрецедентные меры по количественному и качественному смягчению. Изменилась операционная цель монетарной политики. Ею стало поддержание ликвидности в широком смысле слова. Посредством различного рода правовых и финансовых инструментов (гаран-

тий, крупномасштабных прямых покупок и др.) центральные банки придавали ликвидность активам, обесценившимся в период кризиса. Таким образом, насыщая рынок ликвидностью, ведущие центральные банки интуитивно рассматривали ликвидность как нечто большее, чем совокупный объем денежной массы.

Примечание. Работа выполняется при поддержке Белорусского республиканского фонда фундаментальных исследований по договору от 4 мая 2015 года № Г15Р-040.

Список использованных источников

1. Ковалев М. Макропруденциальное регулирование – новая функция центробанков / М. Ковалев, С. Пасеко // Банковский вестник. – 2010. – № 31 (504). – С. 17–24.
2. Развитие институциональной структуры денежно-кредитной системы / А. О. Тихонов, В. К. Бурлачков, Т. Струк, М. Власенко // Банковский вестник. – 2012. – № 10. – С. 10–13.
3. Рустамов Э. С. Проблемы реформирования макроэкономических институтов в послекризисный период // Деньги и кредит. – 2010. – № 9. – С. 24–29.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

С. С. Ключка

*Департамент внутрішнього фінансового контролю та аудиту
виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) м. Київ*

Основними складовими системи управління державними фінансами знайшли своє відображення в Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, яку схвалено Кабінетом Міністрів України 1 серпня 2013 року № 774-р. У даній Стратегії визначено, що державний внутрішній фінансовий контроль повинен забезпечити належне (законне, економічне, ефективне, результативне та прозоре) управління державними фінансами і розглядається комплексно як сукупність трьох складових: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації до кращих практик ЄС.

Прийняття цієї Стратегії було обумовлено тим, що на сучасному етапі розвиток державного внутрішнього фінансового контролю перебуває на початковому етапі і потребує подальшого удосконалення внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації.

Причинами, що зумовлюють такий стан справ, є:

- недостатність та недосконалість нормативно-правової бази у сфері внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;
- формальний підхід керівників до визначення цілей бюджетних програм, а відтак – недосконале управління;
- нерозуміння сутності внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, а саме – асоціація їх з інспекційною діяльністю;
- низький рівень підтримки розвитку внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту з боку керівництва;
- недостатня чисельність підрозділів внутрішнього аудиту та/або постійна неукомплектованість таких підрозділів;
- організаційна та функціональна несамостійність підрозділів внутрішнього аудиту;
- низький професійний рівень фахівців з внутрішнього аудиту (як наслідок непрофесіоналізм у плануванні, організації, проведенні, документуванні результатів аудиторських досліджень, невиявлення причин допущення порушень).

Розв’язання вищезазначених проблем лежить у площині декількох складових:

- 1) удосконалення нормативно-правової бази у сфері внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;
- 2) організація заходів, спрямованих на підтримку та розвиток внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

З метою розв’язання зазначених проблем розроблено перелік заходів, направлених на розвиток державного внутрішнього фінансового контролю в Україні, термін виконання яких визначено з урахуванням пріоритетності їх виконання, та в залежності від розвитку інших складових системи управління державними фінансами. Ці заходи знайшли відображення у плані заходів щодо реалізації Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, виконання яких було заплановано здійснити

двома етапами: на першому – заходи середньострокового характеру (впродовж 2013–2014 років), на другому – заходи довгострокового характеру (впродовж 2015–2017 років).

З урахуванням напрацьованого досвіду, а також досягнутих результатів першого етапу реформ у сфері державного внутрішнього фінансового контролю в Україні, на другому етапі (впродовж 2015–2017 років) здійснюються заходи, спрямовані на продовження роботи щодо підтримки та розвитку внутрішнього контролю та діяльності з внутрішнього аудиту шляхом проведення семінарів, навчання, консультацій, конференцій, брифінгів, круглих столів, пілотних проектів з питань внутрішнього контролю, в тому числі фінансового управління і відповідальності (підзвітності), та внутрішнього аудиту.

ІНФРАСТРУКТУРА ІНСТИТУТУ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ХАОТИЧНО-СТРУКТУРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. М. Краус, к. е. н., доцент

Науково-дослідний фінансовий інститут ДННУ «Академія фінансового управління» Міністерства фінансів України, м. Київ

Досвід розвинутих країн світу свідчить про те, що інститут венчурного капіталу може формуватися за рахунок коштів формального і неформального секторів, які взаємодоповнюють один одного. Тому, ми зробимо спробу представити перспективну інфраструктуру венчурного інвестування в наслідок інституціоналізації процесів інноватизації економіки України з ефективними та дієвими інститутами. Дана інфраструктура враховує існуючі особливості, притаманні економіці України, а саме – достатньо велика кількість вільних тіньових фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, які могли б бути залученні до інноваційного вектору розвитку країни.

Зазначенні на рис. 1 різновиди інститутів венчурного інвестування інноваційної економіки можуть доповнюватися участю іноземних інвесторів через різні форми їх взаємодії з суб'єктами інноваційної економіки.

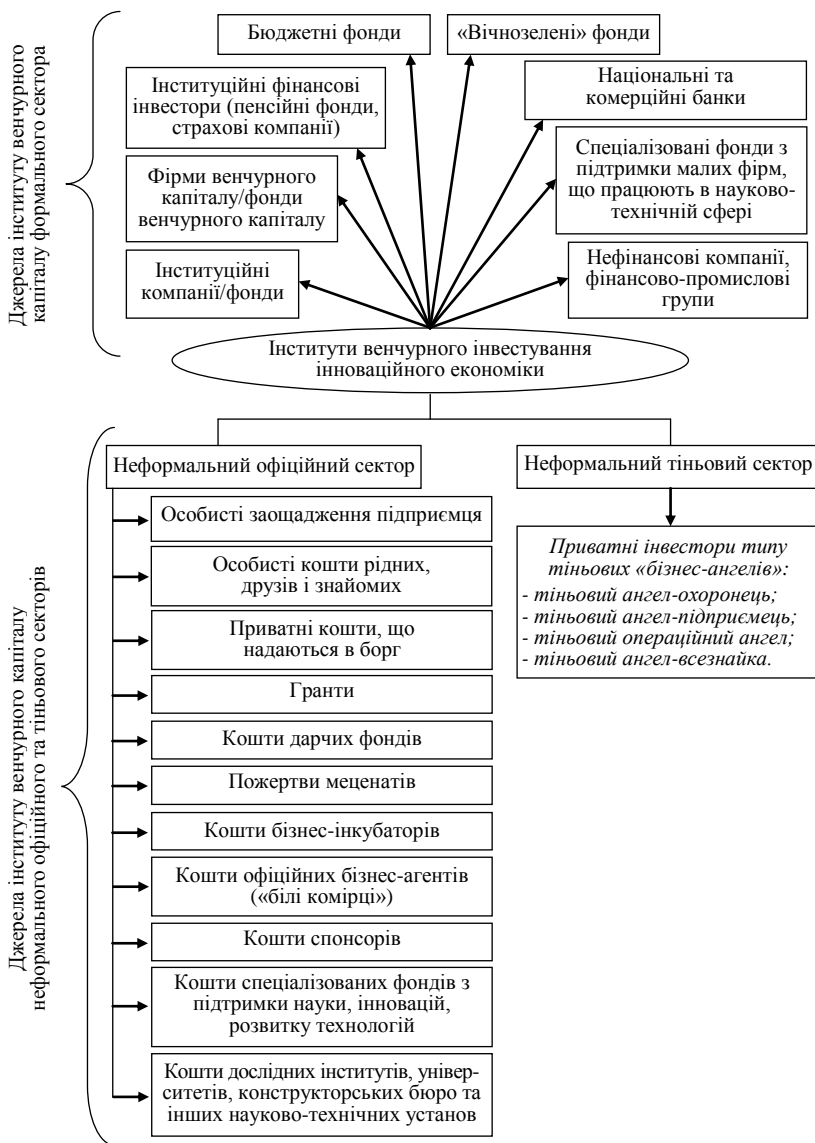

Рисунок 1 – Інфраструктура венчурного інвестування інноваційної економіки (авторська розробка)

До функцій, які притаманні досліджуванім інститутам можна віднести: організацію ефективного розміщення фінансових ресурсів, що передбачає приплив капіталу до реального сектора; можливість диверсифікації портфелів інвестицій; узгодження і взаємовигідність дій різних суб'єктів фінансового сектору з протилежними інтересами. Функції кожного інституту, який може брати участь у формуванні фінансових ресурсів інноваційної економіки, підпорядковуються її цілям та завданням. Що ж стосується їх дій, то вони регламентуються чинним законодавством України.

Еволюція вказаних в інфраструктурі інститутів венчурного інвестування можлива та потрібна відповідно до умов і часу, в яких вони функціонують, бо еволюція інститутів – це природний спосіб реалізації інституційних змін у процесі еволюційно-генетичного розвитку, під час якого неформальні інститути набувають формального статусу. Варто зазначити, що системні фінансові інновації є передумовою мобілізації виробничого потенціалу розвитку, властивого структурно-технологічним інноваціям.

КАЗНАЧЕЙСТВО КАК МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РАВНОВЕСИЯ

К. В. Кушнир, к. э. н., доцент

*Кооперативно-торговый университет Молдовы
г. Кишинев, Республика Молдова*

На современном этапе, для достижения макроэкономической стабильности подтверждена необходимость вмешательства государства в деятельность госучреждений. В отношении государственных финансов, это стало возможным, в связи с тем, что государство использует финансовые инструменты, не только для формирования денежных средств общества, но и для влияния на социально-экономические процессы, в том числе и для обеспечения равновесия.

На макроэкономическом уровне, для его поддержания, особое место занимает казначейство. Исследования в этой области являются текущими и важными для национальной экономики, науки о государственных финансах и для управления ими через систему казначейства.

Посредством бюджетной политики и механизма распределения и перераспределения государственных финансовых ресурсов, казначейская система имеет прямые последствия в достижении стратегического экономического и социального развития страны.

Актуальность исследования обусловлена необходимостью научного подхода к казначейской системе, которая является определяющим фактором в достижении ценностного баланса и создания условий для его сохранения. Для реализации поставленных целей и достижения равновесной системы, необходимо создание условий для эффективного функционирования системы казначейства.

Эти условия касаются установления правил, процедур и инструментов управления системой и бюджетным процессом, посредством эффективного внедрения макроэкономической политики и структурных реформ.

Как отдельная составляющая выделяется балансовая стоимость, которая выражает относительное постоянство между ценностными показателями экономических результатов, которая отражается в бюджете.

Он должен включать финансовый баланс (бюджет), в котором выделяются денежный и валютный остатки. Разработка баланса является ключевой проблемой казначейской системы, особенность функционирования которой в том, что она является результатом ограничений бюджетной и финансовой политики государства. Она отражает ее характер, определяемый экономической и политической ситуацией (стабильной или нестабильной), а также ограничения.

Продвижение политики устойчивого развития подчеркивает необходимость разработке механизма регулирования деятельности, направленной на улучшение функционирования государственного казначейства и обеспечения равновесия.

Подчеркиваем, что одной из главных функций казначейства является разработка оперативных прогнозов, обеспечивающих прохождение денежного потока через казначейскую систему.

Осуществляемые изменения в Республике Молдова повлияли на деятельность казначейской системы, посредством изменения нормативно-правовой базы. Эти изменения позволили решить ряд проблем, однако, многие из них остаются нерешенными.

В этой связи считаем, что национальная экономика нуждается во внедрении неотложных мер, направленных на усовершенствовании казначейской системы, что позволит достичь и поддерживать равновесное финансовую систему.

Список использованных источников

1. Manole T., Scutari S. Utilizarea modelelor macroeconomice în analiza echilibrului valoric, în: Revista “Economie și Sociologie”, nr. 2, acreditată cu categoria „B”, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Chișinău, 2013, p. 21–34.
2. Никулина Л. Государственные финансы : учебник / Л. Никулина, В. Бучацкая. – Кишинев : Молдавская Экономическая Академия, 2004. – 480 с.

РЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

О. О. Лапко, д. е. н., професор
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ

Рентна політика України не є ефективною і потребує радикальної перебудови. По причині державного регулювання цін та значного податкового навантаження нафтогазовидобувний комплекс України знаходиться у важкому фінансовому стані, зазнає постійного дефіциту коштів на модернізацію технологічних процесів і забезпечення на цих засадах приросту обсягів видобутку нафти та газу, не руйнуючи довкілля.

Конституція України проголошує право власності народу на природні ресурси, що має право володіння, користування й розпорядження природними багатствами країни, а рента (рентний доход) як економічна категорія характеризує будь-який доход, одержуваний регулярно від використання природних ресурсів. Сьогодні держава є власником надр, а це не тільки привілеї, але й відповідальність – у першу чергу за раціональне використання природних ресурсів, які по своїй суті є унікальними і важковідновлюваними. Держава реалізує це право шляхом видачі ліцензій на розробку родовищ корисних копалин (зокрема, нафти й природного газу) видобувним підприємствам, які добре зарекомендували себе раніше і мають на озброєнні нові ресурсозберігаючі технології.

Щорічно Україна видобуває близько 21 млрд м² природного й нафтового газу, а також близько 2,1–2,2 млн т нафти з газовим конденсатом. Підприємства НАК «Нафтогаз України» видобувають у середньому 93 % нафти, близько 85–87 % газу та 82 % газового конденсату. Крім державних підприємств, на нафтогазовому ринку працюють ще й приватні підприємства, чисельність яких постійно збільшується. Сьогодні спостерігається перерозподіл обсягів газовидобутку між підприємствами НАК «Нафтогаз України» та приватними компаніями. З одного боку, це можна вважати позитивним моментом, оскільки приватні власники є більш ефективними власниками порівняно з державою, і вони інвестують у газовидобуток, збільшуючи обсяги видобування. Однак вони працюють на вже освоєних, ефективних родовищах зі сприятливими гірничо-геологічними умовами. На освоєння та облаштування цих родовищ були витрачені державні кошти, оскільки більшість родовищ була освоєна давно, коли присутність приватних підприємств в нафтогазовій галузі була обмежена. Тоді приватні підприємства працювали у складі спільних підприємств лише на виснажених родовищах останніх стадій експлуатації, де нафтогазовилучення потребувало використання нових технологій, а відповідно й інвестицій. Весь видобутий природний газ підприємства НАК «Нафтогаз України» були змушені поставляти до газосховищ для реалізації населенню та певним державним установам за регульованими цінами (349 грн/тис. м³), що призводило до накопичення збитків газовидобувних підприємств. Приватні підприємства ж реалізовували газ юридичним особам за ринковими цінами, що свідчить про нерівні умови діяльності державних та приватних підприємств на ринку газу. В той же час для вступу країни в ЄС поставлене завдання забезпечити реалізацію газу всім покупцям за ринковими цінами, у зв'язку з чим з 2015 р. були відмінені регульовані тарифи на газ, і усі підприємства незалежно від форми власності отримали можливість реалізовувати природний газ за ринковою ціною (близько 4 724 грн за тисячу кубометрів). Були підвищені ставки рентної плати на видобуток газу для населення з 20 % до 70 % (з покладів до 5 км), з метою залучення до

державного бюджету додаткових доходів, які мають бути спрямовані на пряму підтримку домогосподарств з низькими доходами, а також збільшити чисті доходи газовидобувних підприємств, які будуть використані на подальший розвиток галузі. Ставка ренти стала близько 55 %, а для покладів глибиною 5 000 м ставку залишили на рівні 28 %. Ураховуючи, що собівартість видобутку газу є неоднаковою і становить від 243 грн до становить близько 30 дол. США, то підприємствам навіть за таких обставин залишатиметься значна сума прибутків (рентабельність газових підприємств становить близько 775 %). Однак сама система нарахування ренти є некоректною, оскільки не враховує її зміст та призначення.

ЦІЛІ СУЧАСНОЇ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Л. А. Лугівська

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Формування ефективної боргової політики держави повинно здійснюватися на основі конкретних цілей, які визначаються системою економічних цінностей. В Україні цілі та завдання сучасної боргової політики зазначені у кількох нормативно-правових актах [1, 2, 3]. При цьому вони є достатньо загальними, неконкретними і неузгодженими між собою.

Розробка цілей та завдань боргової політики держави – це надзвичайно складний багатоетапний процес. Він потребує виділення декількох конкретних цілей (6–8), які передбачають формування відповідних завдань (10–15). Уряд України визначив на 2013–2015 роки чотири основні цілі у сфері боргової політики: удосконалення системи управління державним боргом; ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені; якісне управління зобов'язаннями; підтримка кредитного рейтингу України [3]. У реальності, боргова політика України за 2013–2015 роки орієнтувалася лише на покриття бюджетного дефіциту, своєчасну виплату відсотків за ОВДП та ОЗДП, а

також на співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями. При цьому не виконано цілі Середньострокової стратегії управління державним боргом: відношення державного боргу до ВВП у 2013 році становило 33 % (план – 30,6 %), у 2014 році – 72 % (план – 30,9 %), за планом на 2015 рік – 31 % (очікується більш 90 %). Отже, спостерігається проста екстраполяція показників на майбутні періоди без урахування реальної ситуації та існуючих ризиків.

Цілі боргової політики держави повинні відповідати декільком критеріям: чіткість, вимірність, відповідальність, актуальність, обмеженість у часі. Наприклад, одна з цілей уряду на 2015–2017 роки стосується удосконалення системи управління державним боргом. Її пріоритетами є управління державним та гарантованим державою боргом, забезпечення ефективності використання інвестиційних коштів бюджету та залучення ресурсів для реформування економіки України. По-перше, незрозумілим є виокремлення, поряд з цілями, додатково пріоритетів, які не мають чіткого зв'язку між собою. По-друге, Кабінет Міністрів не визначив конкретні завдання для реалізації поставленої цілі, а лише шляхи для її досягнення. По-третє, показники результату виконання цілі щодо удосконалення системи управління державним боргом стосуються лише поточної роботи з державним боргом України (здійснення внесків до міжнародних фінансових організацій, забезпечення фінансування державного бюджету за рахунок державних запозичень, виконання зобов'язань за державним боргом та гарантованим державним боргом та ін.) [3]. Отже, на державному рівні відсутні чітко зазначені завдання для удосконалення боргової політики, а тому існує висока ймовірність їх невиконання, про що свідчать результати реалізації Середньострокової стратегії управління державним боргом за 2013–2014 роки.

Таким чином, для формування ефективної боргової політики в Україні необхідно чітко визначення її цілей та завдань, які будуть досяжними у межах стратегічного плану розвитку країни, середньострокової стратегії управління державним боргом та державного бюджету на відповідний рік.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 6.
2. Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства фінансів України на 2015 бюджетний рік та два бюджетних періоди, що настають за плановим (2016–2017 роки) [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 1052 від 16.10.2014. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=403763&cat_id=392729. – Назва з екрана.
3. Про затвердження Порядку розроблення Середньострокової стратегії управління державним боргом і контролю за її реалізацією [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2010 № 978. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/978-2010-%D0%BF>. – Назва з екрана.

ФОРМИ ПРОЯВУ ЗОВНІШНІХ ФІНАНСОВИХ ДИСБАЛАНСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТІЙКІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

О. С. Новосьолова

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон

Важливим аспектом вивчення фінансової незбалансованості є оцінка обсягів зовнішніх надходжень капіталу. Підсумковими величинами цього процесу варто вважати величину прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які не призводять до виникнення боргових зобов'язань, та сукупного зовнішнього боргу, що виник внаслідок здійснених раніше запозичень. Вітчизняні реалії свідчать про поступове нарощування обсягів прямих іноземних інвестицій до 2013 року (рис. 1), відповідне зростання мав і показник співвідношення прямих іноземних інвестицій та валового зовнішнього боргу.

Рисунок 1 – Співвідношення прямих іноземних інвестицій та валового зовнішнього боргу

Примітка. Складено автором за даними НБУ.

Проте у 2014 році складна загальноекономічна та військово-політична ситуація в Україні, що призвели до значного скорочення прибутковості вкладень та підвищення ризику їх неповернення, спричинили різкий відтік обсягу прямих іноземних. Зважаючи на істотні переваги прямого зовнішнього інвестування, вважаємо прийнятним співвідношення ПІІ та сукупного зовнішнього боргу на рівні не меншому за одиницю. В Україні досягнення такого рівня балансу між ПІІ та зовнішніми борговими зобов'язаннями повинно досягатися через нівелювання ризиків інвестування шляхом подолання корупційної складової, надання фінансових гарантій інвесторам на законодавчому рівні, забезпечення рівних конкурентних можливостей усім суб'єктам господарювання.

Зовнішнє кредитне фінансування приватного сектору економіки України виступає потужним джерелом валютних надходжень держави та є більш вигідним з точки зору корпоративного сектору (нефінансовий сектор та комерційні банки) порівняно із власними ресурсами. Протягом 2005–2007 років спостерігалось суттєве нарощування зовнішньої кредитної активності приватного сектору. Домінуюча роль при цьому належала банківському сектору, який спрямовував залучені кошти переважно на кредитування

домогосподарств, що у період 2008–2009 років значно загостило питання валютного кредитування фізичних осіб. У 2009 році рівень зовнішнього кредитування приватного сектору досягнув негативних значень. Період 2010–2013 років відзначався досить стабільним рівнем зовнішнього кредитування у межах 4,1–4,5 %. За підсумками 2014 року мало місце виведення кредитних коштів із приватного сектору.

Значний рівень відкритості вітчизняної економіки визначає вагомий вплив на фінансову стабільність України зовнішніх чинників. В цілому ж зовнішні дисбаланси вітчизняної фінансової системи створюють істотні ризики для фінансової стійкості економіки та значною мірою впливають на загальний рівень фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Кравчук Н. Я. Дивергенція глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору : монографія / Н. Я. Кравчук. – К. : Знання, 2012. – 782 с.
2. Луцишин З. О. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації / З. О. Луцишин // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 8–9. – С. 78–103.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

С. В. Міщенко, д. е. н., доцент

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ

Управління процесом монетизації економіки є системою заходів, здійснюваних центральним банком і фінансово-кредитними установами з метою забезпечення потреб економіки в грошах, стабільності національної грошової одиниці, надійного функціонування розрахункових механізмів і підтримки економічного зростання [1, 3, 5]. Під механізмом управління процесом монетизації слід розуміти сукупність способів, методів та інструментів впливу центрального банку на грошовий ринок шляхом використання інструментів і методів грошово-кредитної політики [2, 4].

Головними об'єктами управління процесом монетизації економіки є грошова база, грошові агрегати, процентні ставки, нормативи резервування, рівень інфляції, валютний курс та обсяги державних запозичень. Суб'єктами управління є центральний банк, фінансово-кредитні установи та уряд в межах виконання ним антиінфляційної та боргової політики [1, 2, 4].

Основними принципами управління процесом монетизації є забезпечення збалансованості попиту та пропозиції грошей шляхом ефективного управління грошовою масою, забезпечення стабільності грошово-кредитного ринку та національної грошової одиниці, а також сприяння стійкому економічному розвитку [2, 4].

Аналіз рівня монетизації економіки України в 2000–2014 рр. дозволив зробити такі висновки: 1) між рівнем монетизації та дефлятором ВВП існує чіткий обернено пропорційний зв'язок; 2) взаємозв'язок між рівнем монетизації та рівнем інфляції залежить від стадій монетарного та економічного циклу; 3) споживча інфляція характеризує лише 55–60 % динаміки коефіцієнта монетизації, а тому можна вважати, що такий же відсоток емітованих коштів спрямовується на споживчий ринок.

Аналіз розрахунків потенційного рівня інфляції на основі методики ФРС США свідчить, що в 2005–2014 рр. в Україні спостерігалась ситуація, коли розрахунковий рівень інфляції перевищував фактичний рівень, тобто Національний банк недооцінював інфляційний «навіс» в економіці, а грошово-кредитна політика була достатньо м'якою, особливо в 2007–2008 рр.

У 2014 р. розрахунковий рівень інфляції дорівнював її фактичному значенню, оскільки зростання рівня монетизації відбулося за рахунок підвищення рівня інфляції та через спад виробництва, що свідчить про виникнення диспропорцій на грошово-кредитному ринку.

Проведений аналіз дозволив виявити, що значення показника розрахункового рівня інфляції вказує на ступінь нарощення інфляційних тенденцій в економіці: чим вища різниця між розрахунковим і фактичним рівнем інфляції, тим жорсткішою повинна бути грошово-кредитна політика і, навпаки. Додатна різниця між потенційним і фактичним рівнем інфляції свідчить

про нестачу ліквідності (дефіцит грошей) в економіці, а від’ємна – про її надлишок, що є сигналом для корекції грошово-кредитної політики у відповідному напрямі.

Список використаних джерел

1. Мищенко В. И. Основные направления реализации денежно-кредитной политики в Украине / В. И. Мищенко, С. В. Науменкова // Финансовые проблемы и пути их решения: теория и практика. – С.Пб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2012. – С. 86–88.
2. Мищенко С. В. Проблемы устойчивости денежного обращения / С. В. Мищенко. [Текст] : [монография]. – М. : Новое знание, 2014. – 399 с.
3. Науменкова С. В. Влияние устойчивости денежного обращения на экономический рост / С. В. Науменкова, С. В. Мищенко // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. – 2013. – № 3. – С. 14–23.
4. Науменкова С. В. Проблемы сбалансированности денежного рынка Украины / С. В. Науменкова. – К. : Наукова думка, 1997. – 55 с.
5. Науменкова С. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи / С. Науменкова, С. Міщенко // Вісник НБУ. – 2006. – № 11. – С. 26–31.

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Ю. В. Пасічник, д. е. н., професор

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Державні фінанси – основа економічного функціонування держави. Від ефективності організації фінансової системи та злагодженості в її роботі залежить фінансова безпека держави, її розвиток, а також суспільний розвиток.

У сучасних реаліях економічної та соціально-політичної нестабільності особливо гостро постає проблема розвитку та управління державними фінансами. З огляду на це, 1 серпня 2013 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято Розпорядження «Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами».

Заходи передбачалось реалізувати до 2017 р. серед яких: оптимізація операцій з ПДВ; оптимізація державних видатків; підвищення якості бюджетних прогнозів; підвищення ефективності використання бюджетних коштів; удосконалення регулювання квазіфіскальних операцій; уніфікація податкової звітності; удосконалення чинної нормативно-правової бази з орієнтуванням на досвід ЄС; оподаткування нерухомого майна за його оціночною вартістю; налагодження системи дворівневого фінансового контролю та протидії корупції серед державних службовців вищого рівня [1].

Проте, як показала практика, основні напрями стратегії залишились не реалізованими. Оподаткування нерухомості як додаткове джерело наповнення Державного бюджету було реалізовано з огляду на площу майна, що суперечить міжнародній практиці та логіці; суттєвих зрушень в системі оподаткування у напрямі, передбаченому Кабінетом Міністрів України не виявлено; з огляду на зростання дефіциту Державного бюджету в перманентному режимі, можна стверджувати, що реформування бюджетної системи також не відбулось на належному рівні; щодо боротьби з корупцією, той факт, що Національне антикорупційне бюро так і не почало діяти і навіть за таких умов вже є факти корупції та порушень серед його керівництва [2], реалізація цього напрямку стратегії також виявилась неефективною.

З огляду на проблеми, що виникли на сучасному етапі при реалізації Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, доцільно впровадити відповідальність за невиконання поставлених завдань урядовцями високого рівня, оскільки, згідно з чинним законодавством, в Україні вони не несуть такої відповідальності, хоча в європейських країнах вона передбачена, як і відповідальність за бездіяльність. Також раціонально залучити іноземних експертів і дозволити міжнародним організаціям, що працюють в цій сфері, заснувати офіційні представництва в Україні та регулярно оприлюднювати звіти, про виявлені порушення за результатами перевірок. Щодо протидії корупції, фактично громадські організації, що діють на території України, мають надзвичайно обмежені права на здійснення розслідувань, пов'язаних з корупцією. Це призводить до того,

що їх робота є поверхневою і малоефективною, тому надання розширених повноважень таким організаціям дозволить підвищити ефективність боротьби з цим явищем, особливо з врахуванням відсутності функціонуючого Національного антикорупційного бюро.

Лише комплексний контроль за реалізацією національних стратегій та фінансової політики, а також діяльністю державних службовців і придання гласності його результатів дозволить досягти ефективних зрушень в напрямі реформування державних фінансів.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 774-р «Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-p/page>. – Назва з екрана.
2. Голова Антикорупційного бюро отримав важке звинувачення від міжфракційного об'єднання депутатів (документ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrioty.org.ua/golova-antikoruptsiynogo-byuro-otrimav-vazhke-zvinuvachennya-vid-mizhfraktsiynogo-ob-yednannya-deputativ-dokument>. – Назва з екрана.

ПОНЯТТЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ УКРАЇНИ

Н. С. Педченко, д. е. н., професор;

Б. В. Сіліхін

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Забезпечення стабільності грошової одиниці України є основною функцією центрального банку держави – Національного банку України [1]. Ця функція реалізується через монетарну (грошово-кредитну) політику – комплекс заходів щодо регулювання грошової сфери задля досягнення заздалегідь визначених суспільних цілей.

В науковій літературі зустрічаються два поняття: «монетарна політика» і «грошово-кредитна політика». В. Лисицький та В. Ющенко вважають грошово-кредитну та монетарну політику синонімами і дають їй визначення як погодженій діяльності органів державної влади щодо управління грошима, яка, використовуючи певні специфічні механізми роботи, спрямована на досягнення стабільності цін [2].

В Законі України «Про Національний банк України» розкривається поняття грошово-кредитної політики – комплексу заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених Законом засобів та методів [3].

Грошово-кредитну політику називають монетарною, оскільки вона є політикою у сфері управління кількістю грошей в обігу. Тобто дані поняття є тотожними.

До визначення поняття «грошово-кредитна політика» застосовують різні підходи. За визначенням Е. Дж. Долана, К. Кемпбелла і Р. Кемпбелла у це поняття включаються всі дії уряду, що впливають на кількість грошей, що перебувають в обігу [4]. Іншими словами, грошово-кредитна політика є комплексом заходів регулюючого впливу, спрямованих на зміну грошової маси в обігу. Вона покликана безпосередньо впливати на ліквідність банківської системи і на ділову активність.

І. Лютий визначає грошово-кредитну політику як державне регулювання сфери грошового обігу й кредитних відносин та звертає увагу, що грошово-кредитна політика «підпорядкована загальноекономічній політиці держави і направлена на досягнення економічної стабільності і прогресу в умовах оптимального рівня макроекономічних показників» [5].

Інші автори трактують монетарну політику як один з двох провідних засобів (інший – фінансова політика), за допомогою якого органи влади в ринковій економіці регулярно впливають на темп і напрямок загального економічного зростання, включаючи не лише рівень валового продукту й зайнятості, але і загальний рівень зростання чи падіння цін.

Отже, монетарна і грошово-кредитна політика є тотожними поняттями. Національний банк України, як уповноважена державою інституція, контролює обсяг пропозиції грошей з метою встановлення цінової стабільності та досягнення інших цілей. Така політика, разом з фіскальною, є основною складовою всієї державної політики.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254 (зі змінами і доповненнями) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Ющенко В. А. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні / В. А. Ющенко, В. І. Лисицький. – 2. вид., перероб. та доп. – К. : Видавничий дім «Скарби», 2000. – 336 с.
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
4. Долан Е. Дж. Гроші, банківська справа і грошово-кредитна політика / Е. Дж. Долан, К. Д. Кемпбелл, Р. Дж. Кемпбелл. – М. : Л., 1991. – С. 245–246.
5. Лютий І. О. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг : монографія / І. О. Лютий, О. М. Юрчук. – К. : Знання, 2011. – 357 с.

ПРОТИРІЧЧЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Т. Г. Савченко, д. е. н., доцент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи», м. Суми

Більшість економічних досліджень спрямовані на вирішення окремих практичних проблем державної економічної політики. Більшість розроблених в даному напрямку пропозицій базується на аналізі ретроспективних даних, які є не релевантними швидкоплинним фактичним умовам прийняття управлінських рішень на макроекономічному рівні. У даній роботі пропонується підхід до вивчення державної економічної політики, як перманентного

процесу прийняття управлінських рішень ефективність яких обумовлюється траєкторією урівноваження протиріч, що відображають глибинний зміст розвитку економічної політики. Для збереження практичного змісту роботи запропонований підхід розглядатиметься на прикладі монетарної політики в Україні.

Аналіз ґрунтуватиметься на трьох ключових постулатах: 1) державна економічна політика є управлінським процесом з притаманними йому закономірностями; 2) будь-яка проблема, що пов'язана з діяльністю індивідуумів або їх груп, зокрема уся сукупність економічних проблем, може розглядатись використовуючи діалектичний підхід; 3) циклічність економічних процесів є їх іманентною властивістю та обумовлює циклічну конфігурацію траєкторій розв'язків протиріч економічної політики.

Ключові протиріччя можна формалізувати у наступних дуалістичних парах: на вищому рівні: централізація та децентралізація; на середньому рівні: дискретне регулювання – слідування правилам; на нижньому рівні: управлінський волюнтаризм – демократичні засади управління.

Процес пошуку рішень протиріч доцільно розглядати як систему горизонтальних та вертикальних взаємодій: горизонтальні проявляються у знаходженні тимчасової рівноваги у межах дуалістичних пар, а вертикальні – у впливі рішень вищого рівня на збалансування протиріч нижніх рівнів.

Рівень циклічності траєкторії урівноваження наведених вище протиріч залежатиме від факторів, що визначають порядок збалансування ключових дуалістичних пар. Для протиріч вищого рівня таким факторами будуть: економічні цикли, цикли політичних виборів, технологічні цикли і т. д. Для протиріч середнього рівня: життєві цикли банківських продуктів, режим монетарної політики, цільова функція державної політики, удосконалення інструментарію НБУ, рівень незалежності монетарної влади і т. д. Для протиріч нижнього рівня: суб'єктивне бачення керівництвом пріоритетних цілей політики та способів їх досягнення. Найбільш циклічними будуть розв'язки протиріч вищого рівня, які переважно залежать від об'єктивних суспільно-економічних процесів.

Розв'язання протиріч вищого рівня відбувається у масштабах державної економічної політики в цілому. Отже, ключовим завданням окремих державних інституцій (у нашому випадку НБУ) є ефективне узгодження рішень протиріч середнього та нижнього рівнів із фазами державно-управлінського циклу. Розв'язки протиріч нижнього рівня є найбільш керованими та суб'єктивними і ґрунтуються на вирішенні протиріч середнього рівня.

Застосовуючи описану вище методологію (в аспекті оптимізації монетарного регулювання) ми прийшли до висновку щодо необхідності застосування в Україні монетарних правил, які є основною альтернативою дискретному регулюванню. Дана теза узгоджується із баченням шляхів розвитку монетарного регулювання представниками НБУ. Теоретичні засади та практичні підходи до впровадження монетарних правил в Україні розглянуто у нашій монографії [1].

Список використаних джерел

1. Правила монетарної політики: теоретичні засади та напрями застосування в Україні: монографія / за заг. ред. д. е. н., професора С. М. Козьменка та д. е. н., доцента Т. Г. Савченка. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 205 с.

ЗНАЧЕННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

А. М. Стогній

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

На сьогоднішній день економічна ситуація в Україні є вкрай складною. Країна зіткнулася з небаченим раніше поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Негативні тенденції спостерігаються в усіх макроекономічних показниках країни: реальний ВВП у 2014 р. скоротився на 6,8 %, експорт товарів – на 15 %, споживчі ціни зросли на 24,9 %, дефіцит зведеного платіжного балансу становить 13,3 млрд дол. США,

що вплинуло на фінансову привабливість країни для зовнішніх інвесторів, на обсяг закордонного капіталу у країні та на довіру населення до уряду та національної грошової одиниці. В наслідок чого гривня знецінилася відносно долара США на 97,3 %, що ще більше ускладнило ситуацію в країні [1].

Зовнішнім індикатором таких змін в економіці, серед інших, є валютний курс національної валюти. Значення валютного курсу допомагають зрозуміти функції, які він виконує:

1. Валютний курс відображає зовнішню вартість національних грошей щодо валют інших країн. Ця вартість визначає вигідність експортних та імпорتنих операцій країни, що в свою чергу, визначає приплив чи відплив грошей у/з країни, зростання чи спад економіки.

2. Валютний курс дає змогу виміряти вартість активів суб'єктів ринку, розміщених за кордоном.

3. Забезпечує можливість порівнювати параметри економічного розвитку різних країн, які є основою для прийняття рішення щодо привабливості країни для закордонних інвесторів.

4. Рівень валютного курсу не лише відображає динаміку основних макроекономічних показників розвитку країни, а й сам може впливати на їхню зміну [2].

Тобто, валютний курс є відповіддю економіки на те, що відбувається в країні та вихідною точкою для подальшого її розвитку, так як, саме спираючись на валютний курс, суб'єкти економічної діяльності, як в середині країни, так і за її межами, приймають рішення щодо здійснення своєї діяльності (розширювати свою діяльність чи скорочувати її? на який ринок спрямувати свої зусилля? в що вкладати свої кошти? в якій валюті тримати заощадження тощо). Результатом цих рішень є перерозподіл капіталу, змінюються потоки товарів та послуг, зростає або знижується ВВП, змінюється рівень зайнятості населення, люди в країні біднішають чи багатшають. Виходячи з цього стає зрозумілим, що рівень валютного курсу не може бути будь-яким і кожне його значення буде мати певні наслідки для країни. Тому уряду та Національному банку України, спираючись на

наукові дослідження та розробки у цій галузі, необхідно визначитися з оптимальним рівнем валютного курсу для економіки країни та досягнути його, використовуючи всі можливі методи його регулювання. До вільного курсу економіка країни Україна ще не готова і цей шлях призведе до загострення кризи, від якої не врятують транші МВФ, які надаються на допомогу країні. Тому саме жорстке регулювання валютного курсу є шляхом стабілізації економіки та поступового її зростання.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національного банку України за 2014 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764>. – Назва з екрана.
2. Драчко-Єрмоленко Є. Деякі математичні підходи до прогнозування валютного курсу / Є. Драчко-Єрмоленко, І. Сакунова // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 38–41.

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНОВ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ МЕНЕДЖМЕНТА ЭКОНОМИКИ УСЛУГ (СЕКТОРАЛЬНЫЙ АСПЕКТ НА ПРИМЕРЕ РУМЫНИИ)

В. А. Трофимов, др., профессор

Кооперативно-торговый университет Молдовы;

Лия Антон

Академия экономических знаний Молдовы, г. Кишинев

Сектор услуг занимает все более прочное и объемное место в современной экономике. Среди его много-сторонности и разнообразия, транспортная отрасль играет важнейшую роль, определяя насколько задействованы экономические ресурсы в различных регионах страны, территориальное распределение производства, численность населения и населенных пунктов, темпы научно-технического прогресса и культурной жизни, безопасность страны, а также ее участие в мировой экономике, что, в итоге,

безусловно влияет на качество жизни. Анализируя сектор железнодорожного сообщения, отметим ряд преимуществ: он меньше загрязняет окружающую среду, безопаснее, и в то же время обеспечивает достаточный комфорт пассажиров. С экономической точки зрения, это меньшие издержки, чем в автомобильном и воздушном транспорте. Все это очень важно, учитывая, что экономика ставит особый акцент на устойчивое развитие и эффективность. Рассматривая пример Румынии, первая железная дорога была открыта в 1854 году, а уже в 1880 была организована Национальная компания железных дорог Румынии (Căile Ferate Române – CFR). В настоящее время длина железнодорожных линий в эксплуатации составляет 10 784 км, а их распределение по национальной территории относительно равномерно [1]. Однако рынок железнодорожных перевозок в последнее время сталкивается с определенными проблемами – снижение активности традиционных железнодорожных грузовых перевозок (отгрузку грузов в контейнерах на большие расстояния) в пользу автомобильных, или же фрагментации рынка железнодорожных перевозок.

В результате резкого снижения экономических показателей в транспортном секторе, было решено прибегнуть к сотрудничеству с Всемирным банком и Европейским банком реконструкции и развития – ЕБРР, в целях реформирования железнодорожной отрасли. Отчисления по государственной железнодорожной инфраструктуре не согласовывались с обязанностями по техническому обслуживанию и эксплуатации сети, требующими сочетания эффективности, сокращения сети и возможного увеличения дотаций для достижения баланса. При поддержке МВФ, реформирование этого важнейшего сектора стало более реальным, путем реструктуризации специализированных компаний и долгов между тремя основными железнодорожными компаниями (CFR Infrastructură / Инфраструктура – CFR Marfă / Товар – CFR Călători / Пассажиры).

Румыния подписала соглашение с международными финансовыми учреждениями по железнодорожным услугам в марте 2011 года, как продолжение ранее разработанной программы по аллокации

20 млрд евро. Основные показатели CFR явно указывает на общую положительную тенденцию. Так, за период 2013–2015 (прогноз) гг. эволюция следующая: потери / прибыль (от – 408 млн лей до + 3 млн лей); численность работников (от 13 765 чел. до 13 100 чел.); торговая задолженность (от 1 037 млн лей до 250 млн лей); инвестиции (от 54 млн лей до 60 млн лей) [2].

Поддержка со стороны международных финансовых органов обусловлена достижением поставленных целей, в первую очередь, связанных с улучшением состояния компаний, оказывающих железнодорожные услуги. Рассмотрим подробнее некоторые из основных целей.

Цель Приватизация госпредприятия железно-дорожных грузовых перевозок (CFR Marfă) не была завершена в срок. Для обеспечения жизнеспособности компании планируется ее радикальная реструктуризация и продолжение процесса приватизации. Бюджет компании на 2014 г. был основан на конкретных мерах, включая сокращение затрат персонала, продажа на металлолом устаревших вагонов и приостановление поставок клиентам, имеющим задолженности перед компанией. В этом же направлении были заключены новые контракты грузовых перевозок и начаты переговоры с профсоюзом для уменьшения кадровых расходов. Но до полной ясности ситуации деятельность CFR Marfă по-прежнему будет под мониторингом.

Цель Снижение уровня задолженности железнодорожных компаний по CFR Marfă. Отчет составляется ежеквартально, цель устанавливается на ноль на весь оставшийся период программы и является индикатором успеха реструктуризации. Ключевой элемент процесса реформ – прекращение накопления задолженностей CFR Marfă и госкомпаний железно-дорожного пассажирского транспорта – CFR Călători, к государственной железнодорожной компании по инфраструктуре – CFR Infrastructură, и уже общей задолженности трех железнодорожных компаний консолидированному бюджету и поставщикам электроэнергии. На основании государственных бюджетных субсидий и в соответствии с обязательствами в рамках программы МВФ, утверждены бюд-

жеты этих компаний, которые обеспечат полное финансирование указанных обязательств. Смежные ежемесячные платежи по субсидиям будут использоваться приоритетно для покрытия расходов на электричество и обязательств перед госбюджетом, а оставшаяся сумма – для других расходов.

Цель Повышение операционных и финансовых показателей CFR Călători и CFR Infrastructură. Относительно CFR Infrastructură, ЕБРР разработала дорожную карту по устранению недостатков и обусловленность выдачи последующих траншей прогрессами в ее реализации. Правительство утвердило условие сдачи в аренду или закрытия 700 км железных дорог, а в дальнейшем – еще 900 км. Эти действия призваны генерировать годовую экономию в 70 млн леев. Руководство CFR Infrastructură будет реорганизовано согласно новым процедурам корпоративного управления госкомпаниями. Что касается CFR Călători, его руководство внедрило меры по улучшению работы компании – увеличение цен на билеты на 10 %, контроль над выручкой от продажи билетов, уменьшение расхода топлива на 20 % и фонда заработной платы на 5 %, за счет сокращения численности сотрудников и числа рабочих дней, и приостановки обслуживания пяти невыгодных железнодорожных секторов.

Выводы. Реструктуризация и мониторинг железнодорожного сектора насущна, учитывая, что Румыния заняла значительные финансовые ресурсы у МВФ, ВБ и Евросоюза. В будущем очень важно продолжить меры по рационализации сети, улучшению использования фондов, в целях снижения затрат, совершенствования менеджмента и в конечном итоге оптимизации этого важнейшего сектора экономики услуг.

Список использованных источников

1. Bostan, others. "Trends of the communitarian cohesion policies and advertising for eco-investments", 2010.
[http://www.infoziare.ro/stire/2497554/Evolu %C5 %A3ia+princip alilor+indicatori+ai+CFR+C %C4 %83l %C4 %83tori+ %C3 %A En+perioada+2013+2015](http://www.infoziare.ro/stire/2497554/Evolu%C5%A3ia+principalelor+indicatori+ai+CFR+C%C4%83l%C4%83tori+%C3%AEn+perioada+2013+2015).

УСЛОВИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

С. В. Чернорук, А. В. Коцуба

Полесский государственный университет, г. Пинск

Государственно-частное партнерство (ГЧП) является незадействованным механизмом привлечения инвестиций в Республике Беларусь. В настоящее время проекты ГЧП применяются в большинстве развитых стран мира. Причиной этого являются несомненные преимущества данного механизма.

Развитию государственно-частного партнерства уделяется большое внимание в Республике Беларусь по следующим причинам.

Во-первых, одним из важнейших направлений либерализации экономики является приватизация государственных активов. Здесь ГЧП может сыграть важную роль, поскольку означает частичную приватизацию государственной собственности и общественных услуг.

Во-вторых, потребности развития инфраструктуры не совпадают с возможностями Правительства Беларуси по финансированию модернизации, обслуживания и расширения находящейся в его собственности инфраструктуры.

В-третьих, бизнес в значительно большей степени, чем государство, обладает мобильностью, быстротой принятия решений, способностью к нововведениям, использованию технических и технологических изменений [1].

ГЧП в Беларуси пока не получило должного распространения. Государство является доминирующим партнером, а для эффективного развития ГЧП необходимы отношения, приближенные к равноправным. Белорусское законодательство предлагает инвесторам ограниченный набор необходимой нормативной правовой базы функционирования ГЧП: Закон Республики Беларусь «О концессиях» от 12 июля 2013 г. № 63-3 и Проект закона Республики Беларусь «О государственно-частном партнерстве».

На основании проведенного исследования автор предлагает следующие мероприятия, которые смогут повысить степень развития государственно-частного партнерства в стране:

1) реформирование законодательной базы, что позволит на законодательном уровне обозначить условия ГЧП в Республике Беларусь (здесь также будет уместно учесть опыт государств, которые активно применяют механизм ГЧП);

2) повышение осведомленности частного сектора РБ о возможностях партнерства с государственными органами;

3) подготовка высококвалифицированных кадров, способных профессионально заключать долгосрочные концессионные договоры;

4) повышение инвестиционной активности в стране;

5) изучение возможных и разработка перспективных инновационных проектов, которые можно реализовать, используя механизм ГЧП;

6) учет интересов обеих сторон при реализации проектов ГЧП;

7) проведение конференций и семинаров с участием представителей государственного и частного сектора, ученых и исследователей по вопросам повышения эффективности развития ГЧП в Республике Беларусь.

В Беларуси ГЧП еще изучается и является инновационным инструментом, поэтому только при правильном применении данный механизм позволит государству и частному сектору выйти на совершенно другой уровень взаимодействия. Данный вид сотрудничества позволит привлечь инвестиции в важные объекты инфраструктуры, что улучшит качество жизни населения и состояние экономики страны в целом.

Список источников литературы

1. Дадеркина Е. Финансирование проектов государственно-частного партнерства / Е. Дадеркина // Банковский вестник. – 2013. – № 1. – С. 34–41.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

О. В. Чернявська, д. е. н., професор;

А. М. Соколова, к. е. н., доцент;

О. А. Горбунова

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Спроможність пенсійної системи до виконання покладених завдань забезпечується за умови достатності фінансових ресурсів та захищеності від ризиків. На сьогодні, Пенсійний фонд України як інститут бюджетної системи здійснює адміністрування солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування через акумулювання та розподіл пенсійних надходжень.

У 2014 році бюджет ПФУ є дефіцитним у розмірі 17,1 млрд грн або на 31 % більше 2009 року. Своєчасна виплата пенсій громадянам упродовж останніх років забезпечена Пенсійним фондом лише завдяки отриманню на постійній основі позичок з державного бюджету.

Протягом останніх п'ятнадцяти років загальна величина доходів Пенсійного фонду України зросла більш як у 16,5 разів. Дохідна частина бюджету збільшувалася як за рахунок власних надходжень, так і за рахунок інших джерел фінансування. Власні надходження за період з 1998 року збільшилися у 17,3 раз, в основному за рахунок страхових внесків до солідарної пенсійної системи юридичними та фізичними особами та, починаючи з 2011 року за рахунок єдиного соціального внеску.

Починаючи з 2011 року, центральним джерелом наповнення бюджету Пенсійного фонду є єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Згідно статті 7 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

З 2009 року по теперішній час покриття дефіциту Пенсійного фонду України супроводжується як за рахунок єдиного казначейського рахунку, так і за рахунок коштів з Державного бюджету України. В результаті, на покриття дефіциту Пенсійного фонду у 2009 році було одержано – 13,053 млрд грн, у 2010 р. –

26,596 млрд грн, у 2011 р. – 17,755 млрд грн, у 2012 р. – 15,324 млрд грн, у 2013 р. – 21,764 млрд грн, у 2014 р. – 17,126 млрд грн.

Позитивним за останні 10 років є практика застосування зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка надходжень до Державного бюджету України зборів, що перераховують до Пенсійного Фонду України у 2005–2014 рр., млн грн

Роки	Збір з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти за гривню	Збір з торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння	Збір при відчуженні легкових автомобілів	Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна	Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку	Всього
2005	2 112,8	15,1	615,1	285,1	594,9	3 623,0
2006	2 444,7	20,7	988,0	467,5	941,4	4 862,3
2007	2 661,0	27,2	1 649,9	620,6	1 159,7	6 118,5
2008	2 358,8	37,4	2 103,7	584,0	1 413,6	6 497,7
2009	1 054,2	35,0	982,5	397,6	1 226,3	3 695,6
2010	1 005,1	36,5	1 279,1	459,5	1 358,0	4 138,2
2011	–	43,9	1 688,9	518,4	1 407,3	3 658,6
2012	–	39,9	1 669,6	655,0	1 431,8	3 796,3
2013	–	45,3	1 900,7	853,6	1 495,7	4 295,3
2014	6 658,5	33,6	1 056,2	562,9	1 320,6	9 631,8

Джерело: складено за матеріалами Державної служби статистики України.

Вагомим у структурі додаткових джерел фінансування Пенсійного фонду України залишається збір з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти за гривню, який було ліквідовано в 2011–2013 рр. для підвищення інвестиційного клімату України. Проте, з 2014 року збір повернуто, а його питома

вага у загальній структурі надходжень від окремих видів господарських операцій займає близько 69 %. Тобто застосування спеціальних зборів з окремих видів діяльності суб'єктів господарювання є одним із стратегічних напрямів фінансування Пенсійного фонду. При цьому актуальним залишається пропозиція оподаткування багатства в Україні.

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МВФ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

***І. Б. Чичкало-Кондрацька, д. е. н., професор
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава***

Сьогодні одним з найактуальніших питань для України є стабілізація її відносин з міжнародними фінансовими організаціями (МФО), створення позитивного іміджу нашої країни для заохочення приватного капіталу з інших країн світу, поступовий перехід від безпосереднього залучення фінансових ресурсів до отримання консультативної і політичної підтримки.

У сучасній світовій економіці важливу роль відіграє МВФ. Активна співпраця України з цією організацією розпочалася в жовтні 1994 р. після розробки урядом разом з експертами МВФ програми макроекономічної стабілізації та реформування економіки. Була реалізована програма системної трансформаційної позики, в рамках якої отримано два гранти на суму 498,65 млн СПЗ. Наступним етапом можна вважати використання ресурсів МВФ за програмою «Stand-By» у 1995–1998 рр. (було затверджено три програми на загальну суму 1994,42 млн СПЗ). Черговий етап взаємовідносин України з МВФ розпочався із затвердженням 4 вересня 1998 р. трирічної програми розширеного фінансування на суму 1 646,0 млн СПЗ.

Після шестирічної паузи, викликаній сприятливою кон'юнктурою на світових ринках, Україна знов звернулася за допомогою до МВФ. У листопаді 2008 р. була підписана угода на умовах «Stand-By». Надійшло три транші стабілізаційного кредиту, кошти якого використовувалися на погашення зовнішніх зобов'язань, підтримку фінансової стійкості НАК «Нафтогаз», рефінансування

банківської системи, збільшення обсягів золотовалютних резервів НБУ та ін. З липня 2010 р. по грудень 2012 р. здійснювалась угода «Stand-By», у рамках якої було отримано 2 транші на загальну суму 2,25 млрд СПЗ.

Наприкінці квітня 2014 р. Україна та МВФ погодили програму співпраці «Stand-By», розраховану на два роки. Вона передбачала надання кредитів на 17 млрд дол. Проте за 2014 р. Україна отримала лише 4,6 млрд дол., а програму «Stand-By» було припинено. Значна частина цих коштів була використана для обслуговування зовнішнього боргу, фінансування дефіцитів платіжного та торговельного балансів, у тому числі імпорتنих закупівель для паливно-енергетичного комплексу, сільського господарства та ін. Фахівці відмічають, що надані МВФ кредити мають неінфляційний характер, і без них розміри економічної кризи та її наслідки були б для нашої країни значно гіршими [2].

З 2015 р. діє чотирирічна програма співпраці з МВФ EFF (Extended Fund Facility), яка передбачає механізм розширеного фінансування. У рамках програми Україні виділено 17,5 млрд дол. 13 березня 2015 р. був перерахований перший транш у розмірі 5 млрд дол. Важливими напрямками програми співпраці України з МВФ є реформа в енергетичному секторі, боротьба з корупцією, пенсійна реформа тощо. У програмі закладено чіткі параметри: економія для платіжного балансу в період дії програми має становити 15,3 млрд дол.; до 2020 р. державний борг не повинен перевищувати 71 % ВВП, а починаючи з 2019 р. його обслуговування не має бути більше 10 % ВВП на рік [1]. Умовою виділення чергових траншів МВФ є щоквартальний перегляд програми співпраці. У кінці липня 2015 р. було схвалене виділення другого траншу у розмірі 1,7 млрд дол. для поповнення золотовалютних резервів НБУ.

Співпраця України з МВФ є індикатором для взаємовідносин з іншими МФО та зовнішніми інвесторами, кошти яких необхідні для подальшого проведення економічних реформ у державі. Тому, за оцінками голови МВФ Крістін Лагард, разом із коштами від інших кредиторів (Світового банку, ЄБРР та ін.) і приватних інвесторів, загальний пакет фінансової допомоги Україні становитиме близько 40 млрд дол. за чотири роки.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua. – Назва з екрана.
2. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України «Щодо вдосконалення роботи України з МВФ – МБРР». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/articles. – Назва з екрана.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

І. Є. Чуркіна, к. е. н., доцент

Одеський інститут фінансів УДУФМТ, м. Одеса

Невідкладним завданням державної бюджетної політики України є формування в Україні інноваційної економіки, розвиток якої базується на комерціалізації нових знань. Основні напрями впливу держави на систему фінансового забезпечення інноваційної діяльності визначаються інструментами податково-бюджетної та грошово-кредитної політики, що реалізується в країні загальнодержавними органами управління. Цей вплив виявляється у можливості на практиці залучати з різних джерел фінансові ресурси для реалізації інноваційних проектів.

Особливості використання різноманітних джерел чи методів фінансування інноваційної діяльності залежить від особливостей управління фінансовим механізмом інноваційного розвитку, від напрямів та меж фінансового регулювання.

Базове фінансування надається для підтримки здійснення фундаментальних наукових досліджень; найважливіших для держави напрямів досліджень, у тому числі в інтересах національної безпеки та оборони; збереження наукових об'єктів, що становлять національне надбання; підготовки наукових кадрів. Бюджетне фінансування на основі програмно-цільового методу передбачає розподіл фінансових ресурсів, виходячи з вимоги конкретної цільової спрямованості та ефективності реалізації кожного конкретного інноваційного заходу. Такий розподіл здійснюється на конкурсній основі. Специфічним видом бюджетної підтримки інноваційної діяльності є отримання компенсації витрат на фінансування інноваційних ініціатив інноваційно-активним суб'єктам господарювання. Також фінансування інноваційного розвитку відбувається шляхом державного кредитування.

Діюча система бюджетного фінансування інноваційного розвитку має певні недоліки:

- базується на застарілих положеннях, а не виходить з визначених соціально-економічних потреб і пріоритетів;
- не зорієнтовано на кінцеві результати науково-технічної діяльності та їх ефективність, які практично не оцінюються в режимі зворотного зв'язку та корекції планів органами державного управління;
- не базується на сучасному стані економіки України.

Враховуючи зазначене, необхідно реформувати діючу в Україні систему державного бюджетного фінансування науково-технологічної сфери для значного підвищення її інноваційної результативності та соціально-економічної ефективності.

Важливим інструментом державної інноваційної політики в умовах значного дефіциту бюджетних коштів повинен стати програмно-цільовий метод фінансування науково-технологічної діяльності. Це дасть змогу більш ефективно розподіляти обмежені бюджетні ресурси на інноваційну діяльність.

У контексті проблеми державного фінансування науково-технічної сфери в Україні часто головний аспект робиться на необхідності збільшення обсягів такого фінансування. Головним чином через бюджет. Проте практика свідчить, що зведення проблеми державної підтримки національного інноваційного потенціалу тільки до пошуку джерел збільшення обсягів бюджетного фінансування науково-технологічної сфери істотно обмежує поле діагностування проблеми і, відповідно, результативність рішень щодо її розв'язання. Відчутним недоліком існуючої системи державного бюджетного фінансування є намагання профінансувати широко окреслену інноваційну сферу. Для підвищення ефективності бюджетного фінансування необхідно провести інвентаризацію науково-технічних програм, що мають бюджетне фінансування, припинити реалізацію програм, які виконуються на неналежному рівні або втратили актуальність.

Список використаних джерел

1. Плєскач В. Л. Перспективи створення ефективного фінансового механізму інноваційного розвитку економіки України [Електронний ресурс] / В. Л. Плєскач, Е. О. Кончаковська // Наукові праці НДФІ. – 2014. – Вип. 2. – С. 14–25.

СЕКЦІЯ 2. ФОРМУВАННЯ І ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ФОРМУВАННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

С. І. Заворотній

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

На жаль, в Україні політика фінансового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць поки що не здобула відповідного наукового обґрунтування, належного методологічного забезпечення та не здійснюються як комплекс цілеспрямованих заходів.

Кардинальне оновлення влади, яке відбулося в Україні наприкінці 2014 року, створило потенційну можливість для пришвидшення впровадження новітніх чинників конкурентоспроможності національної економіки.

У фаховій зоні професійного дискурсу прийнято виокремлювати чотири методологічні підходи до формування й використання бюджетного потенціалу регіону: 1) підхід «ототожнення»; 2) ресурсний підхід; 3) результативний підхід; 4) комплексний підхід [1].

Прихильники першого підходу, ототожнюють поняття «бюджетний потенціал регіону» з фінансовим або податковим потенціалом. На наше переконання, ці поняття мають принципові відмінності. Якщо ж бюджетний потенціал регіону – це сукупність усіх фінансових ресурсів того чи того регіону, то податковий потенціал лише частина цих ресурсів.

Згідно з другим підходом, бюджетний потенціал розглядається як здатність наявних ресурсів регіону генерувати дохід суб'єктам економіки у певний період часу. Відповідно до цього підходу категорії «фінансові ресурси» та «бюджетний потенціал» ототожнюються. Однак, при цьому слід звернути увагу на те, що фінансові ресурси лише створюють умови для нормального

процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність регіону. В свою чергу, бюджетний потенціал визначає можливості регіону щодо більш ефективного використання як наявних так і прихованих фінансових ресурсів.

Представники результативного підходу щодо визначення процесу формування й використання бюджетного потенціалу регіону формулюють його, як ефективність фінансових результатів діяльності суб'єктів підприємництва розташованих в межах адміністративно-територіальної одиниці. Ключовим аспектом даного підходу є практична реалізація бюджетного потенціалу, його чітка спрямованість та вплив на соціально-економічну діяльність регіону з метою підвищення ефективності фінансових результатів [2].

Комплексний підхід у концепціях містить у собі закономірне поєднання інструментів покращення фінансового стану адміністративно-територіальної одиниці (наявних та прихованих фінансових ресурсів) та системи ефективного управління цими інструментами. Даній концепції у своїх наукових працях надавали перевагу такі вчені-економісти, як: П. Пузирьова, А. Назаренко та інші [3].

Виходячи з вищезазначеного, слід, передусім визнати – сьогодення зумовило нові виклики, що ставить життя, на які немає кому відповідати не зважаючи, навіть, на стрімке накопичення економічних знань.

Провідною метою повинно стати забезпечення сталого підвищення добробуту нації та, передусім, кожного громадянина в конкурентоспроможній національній економіці, належним чином репрезентованій у світовій економічній спільноті, спроможної до динамічного саморозвитку в умовах загострення конкуренції на міжнародних ринках товарів та послуг.

Список використаних джерел

1. Жебчук Р. Л. Бюджетний потенціал та його місце в процесі бюджетного планування / Р. Л. Жебчук // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2013. – № 3/1. – С. 144–147.
2. Козоріз М. А. Методичні підходи до оцінки бюджетного потенціалу регіону / М. А. Козоріз, Я. Я. Пушак // Регіональна економіка. – 2011. – № 3. – С. 61–69.

3. Назаренко А. В. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «Фінансовий потенціал підприємства» / А. С. Назаренко // Економіка, фінанси і право. – 2009. – № 8. – С. 22–29.

АГЕНТСТВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТИТУТ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ ПОЛЬЩІ

О. Є. Новіков, д. е. н., доцент

Миколаївський національний аграрний університет;

Н. О. Корнєва, к. е. н., доцент

Миколаївський національний університет

імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв

Важлива умова ефективного функціонування механізму реалізації регіональної політики – його інституціональне забезпечення.

Зарубіжний досвід пропонує відпрацьовану форму інституційної підтримки регіонального розвитку [1]. Це – агенції регіонального розвитку (АРР) та їхні мережі. Регіональні агентства спрямовують свою діяльність на забезпечення сталого розвитку окремих територій, узгодження власних дій з іншими організаційними структурами.

Важливість діяльності АРР вже випробувана часом. З перших років функціонування вони довели свою необхідність як на місцевому, так і на регіональному рівні управління.

Одним з яскравих прикладів ефективного та дієвого функціонування АРР, якісного нормативно-правового забезпечення, їх підтримки з боку держави в цілому є досвід Польщі. Польські АРР – унікальне явище хоча б тому, що межа їхньої діяльності доволі чітко збігається з територією воєводств як адміністративних регіональних одиниць. У цій країні саме агентства регіонального розвитку створюють інституціональну структуру здійснення регіональної політики на рівні адміністративно – територіальних одиниць, тобто заповнюють прогалину, що утворюється внаслідок відсутності законодавчо визначених спеціалізованих органів (на відміну Угорщини, Румунії чи Болгарії).

Серед характерних проблем, що заважають ефективній реалізації інноваційного потенціалу АРР для стабілізації регіонального розвитку в Україні, слід виокремити наступне:

1. Недостатньо ефективною в Україні є діяльність АРР, що обумовлено у т. ч. низькою якістю діалогу між органами державної влади, громадськістю та бізнес-сектором на регіональному рівні. Інститут агенцій регіонального розвитку, що довів свою ефективність у країнах ЄС, в Україні і досі не отримав належного розвитку.

2. Невідповідність чинного законодавства в частині функціонування АРР потребам інноваційного розвитку регіонів.

3. Відсутність у АРР самостійності щодо визначення та обґрунтування стратегічного бачення розвитку регіону на довгострокову перспективу.

4. Слабка координація та неузгодженість функціонування АРР.

5. Помітним недоліком функціонування АРР в Україні є недостатня публічність їхньої діяльності. Не існує узагальненої бази даних, яка б містила актуальні матеріали про точну кількість АРР в країні, напрями їх діяльності, статуту, мету, завдання, приклади реалізованих проектів, іноземних партнерів чи інвесторів тощо. Офіційний веб-сайт Асоціації агенцій регіонального розвитку України об'єктивно не можна вважати таким ресурсом з огляду на його обмежену доступність (окремі відомості відкриті лише членам ААРРУ) та недостатню частоту оновлення даних [2]. Альтернативного джерела з подібним інформаційним наповненням на даний момент не існує.

Отже, вдосконалення механізмів управління регіональним розвитком потребує насамперед формування почуття колективної регіональної ідентичності, що сприяє утворенню соціальних партнерств, котрі за своїм характером повинні бути об'єднання осіб, інституцій, що поділяють спільну мету і пріоритети.

Список використаних джерел

1. Eurada: European association development agencies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iforest.link-virtus.de/tags/supporting-innovation/eurada-european-associationdevelopment-agencies>. – Назва з екрана.
2. Асоціація агенцій регіонального розвитку України: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.narda.org.ua>. – Назва з екрана.

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Г. М. Поченчук, к. е. н., доцент

ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

Проблеми функціонування державних фінансів сьогодні в Україні в умовах суспільно-політичної, соціально-економічної та фінансової кризи є надзвичайно важливими. Фінансова децентралізація декларована як один із основних напрямків реформування державних фінансів.

Перш за все слід зауважити, що в зарубіжній економічній літературі говорячи про фінанси різних рівнів управління – державного та місцевого використовують поняття публічні фінанси. Оскільки національний рівень (державний) і локальний рівень (місцевий) не є єдиною владною вертикаллю.

Фінансова децентралізація у звіті ООН щодо місцевого врядування передбачає забезпечення основних характеристик управління фінансами, серед яких: а) прозорість розподілу, б) передбачуваність обсягів коштів, що будуть доступні місцевій владі і в) місцевої автономії в прийнятті рішень щодо використання ресурсів [1].

Процеси децентралізації є надзвичайно популярним трендом останніх десятиліть як в країнах, що розвиваються, так і в розвинутих країнах. Це пов'язано з тим фактом, що децентралізація сприймається як невід'ємна частина логіки демократизації – можливості людей визначати власну форму правління, представництва, політики і надання послуг. Велика кількість закордонних та вітчизняних досліджень з децентралізації засвідчує її значний вплив на мобілізацію та розподіл ресурсів, макроекономічну стабільність, надання публічних послуг та скорочення бідності.

Більшість з сьогодні успішних постсоціалістичних країн, наприклад Польща, Словаччина, здійснили децентралізацію управління в процесі ринкового реформування економічної системи. Реформи децентралізації стали одним із важливих чинників виходу з кризи, відновлення економічного зростання та підвищення життєвого рівня добробуту населення.

В Україні започатковано процеси фінансової децентралізації змінами до Бюджетного та Податкового кодексів України, на основі яких сформовано Державний бюджет на 2015 рік. Відповідно реформа міжбюджетних відносин передбачає збільшення доходів місцевих бюджетів і стимулює місцеву владу до збільшення власної дохідної спроможності.

Однак лише передача частини функцій та ресурсів на місцевий рівень не забезпечить децентралізації управління.

Так, у Словаччині адміністративно-територіальна реформа передувала фінансовій децентралізації. У Польщі ці процеси протікали паралельно.

В Україні поки що лише більше говорять про адміністративно-територіальну реформу, добровільне об'єднання громад відбувається повільно (відчувається значний вплив суб'єктивних чинників та відсутність позитивного досвіду функціонування таких утворень, наприклад у вигляді пілотного проекту). Існує певний спротив реалізації реформ децентралізації на всіх рівнях. Крім того, однією із найважливіших проблем при передачі можливостей та відповідальності на місця є сучасний стан фізичної та інституційної інфраструктури надання послуг (комунальні підприємства з надання послуг) на регіональному й субрегіональному рівнях.

Таким чином, успішна стратегія децентралізації вимагає створення і систематичного зміцнення механізмів управління, із залученням громади та громадськості, підзвітності влади всіх рівнів і доступності інформації, яка буде гарантувати, що всі голоси були почуті у виявленні проблем, постановки цілей, реалізації законних прав, визначення стандартів обслуговування, мобілізації ресурсів та здійсненні відповідної політики.

Список використаних джерел

1. Local Governance: Report of the United Nations Global Forum on Innovative Policies and Practices in Local Governance, Gothenburg, Sweden, 23–27 September 1996 / New York: United Nations Development Programme, 1996. – 84 p.

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕФОРМИ

С. Т. Пухир, к. е. н., доцент

Львівський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Львів

Оптимальний перерозподіл повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади і самоврядування є одним з найбільш актуальних процесів у проведенні бюджетної децентралізації. Важливе значення при цьому має обґрунтованість розмежування видатків між рівнями бюджетної системи з урахуванням принципу субсидіарності, конкретизації джерел їх фінансування та ефективності використання бюджетних коштів.

У процесі розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази щодо формування та використання місцевих бюджетів, зокрема, прийняття законів України «Про внесення змін до бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» (2014 р.) та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» (2014 р.) відбулися зміни у складі та розмежуванні видатків місцевих бюджетів, а також джерелах їх наповнення.

Розглянемо окремі індикатори, які на нашу думку кількісно та якісно відображають результати, отримані внаслідок впровадження в дію змін, що торкнулися формування та використання місцевих бюджетів.

Про позитивний вплив змін у бюджетному та податковому законодавстві, зокрема, на збільшення доходної частини місцевих бюджетів свідчить приріст надходжень. Так, за січень–серпень 2015 р. до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) надійшло 62,9 млрд грн, що на 17,7 млрд грн або 39,1 % більше, ніж за відповідний період 2014 р. Темп росту фактичних надходжень ПДФО до січня–серпня 2014 р. становить 118, 2 %, плати за землю – 128,4 %. При цьому у 15 та 17 регіонах відповідно темп росту вище середнього по Україні.

Водночас місцеві бюджети одержали майже 101,2 млрд грн міжбюджетних трансфертів [1], тобто у структурі загального фонду місцевих бюджетів 61,7 % належить міжбюджетним трансфертам. У 2012, 2013, 2014 рр. частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів становила відповідно 55,2 %, 52,7 %, 56,4 % [2]. Отже, незважаючи на запроваджені зміни внаслідок реалізації бюджетної реформи, спостерігається подальша значна трансфертна залежність місцевих бюджетів від державного бюджету, що і надалі буде призводити до незацікавленості органів місцевого самоврядування в пошуку додаткових джерел доходів місцевих бюджетів для фінансування власних та закріплених повноважень, низької ефективності використання дотаційних коштів та загалом результативності бюджетної децентралізації. Дуже важливо визначити максимальний рівень передачі повноважень місцевим громадам відповідно до особливостей кожної території, як зазначив Президент України на засіданні Ради регіонального розвитку, це можливість всі питання, які можна вирішити у громаді 1-го рівня, вирішувати там, без будь-якого втручання згори [3].

У зв'язку з цим, окрім внесених змін до Бюджетного та Податкового кодексів, забезпеченню ефективності реформ сприятиме внесення змін до Конституції України в частині децентралізації влади та визначення функцій місцевих громад. На сьогоднішній день Верховною Радою України попередньо схвалено законопроект «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» у першому читанні. Необхідно наголосити, що зазначені зміни викликають змістовні дискусії у суспільстві загалом та в політичних і наукових колах.

Список використаних джерел

1. [http://www.minfin.gov.ua/file/link/425959/file/ДОВІДКА %20 \(січень/серпень\).pdf](http://www.minfin.gov.ua/file/link/425959/file/ДОВІДКА%20(січень/серпень).pdf).
2. <http://www.minfin.gov.ua>.
3. www.president.gov.ua/.../vistup-prezidenta-na-radi-regionalnogo-rozvitku.

ВИКОРИСТАННЯ ГРАВІТАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ РОСТУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

О. І. Савицька

ДНБЗ «Українська академія банківської справи», м. Суми

Велике значення для розбудови економіки будь якої країни має експортно-імпортна діяльність, яка впливає на розвиток нових технологій, технік, інновацій, на забезпечення як матеріальними так і фінансовими ресурсами вітчизняних товаровиробників. Зовнішньоекономічна діяльність країни починається з окремих регіонів та областей.

Для регіону один з важливих показників міжнародної діяльності є зовнішньоторговельний оборот. Було розглянуто та проаналізовано експортно-імпортні операції на прикладі Сумської області за 2005–2014 рр.

Показники експорту товарів та послуг за останні роки знизились у порівнянні з попереднім роком. Імпорт товарів та послуг також має тенденцію до зниження починаючи з 2012 р. У структурі експорту Сумської області більшу частку займає торгівля товарами. В середньому експорт товарів протягом 2005–2014 рр. становить 94,48 %, при цьому експорт послугами займає 5,52 % загального експорту за обраний період. В імпорті також переважає товарна складова, так протягом 2005–2014 рр. частка імпорту товарами Сумської області в середньому становить 83,38 %, а імпорт послуг – 16,62 % відповідно [1].

Найбільшу частку в зовнішньоторговельному обороті Сумської області за географічною структурою займає Російська Федерація. Враховуючи довготривалі економічні відносини з зазначеною країною партнером спрогнозуємо зазначені показники за допомогою гравітаційної моделі Я. Тінбергена та Х. Ліннемана [2].

На основі статистичних даних було розраховано гравітаційну модель, що характеризує майбутню динаміку зовнішньоторговельного обороту Сумської області та країни партнера. Для кожної рівності розраховано коефіцієнт детермінації та здійснено перевірку на якість моделі. Проведені розрахунки свідчать про високу

точність моделі та її адекватність. Прогноз зовнішньоторговельного обороту Сумської області за розрахованою моделлю передбачає незначне збільшення показника у 2015 році після чого можливий поступовий спад (рис. 1).

Рисунок 1 – Прогноз зовнішньоторговельного обороту Сумської області, тис. дол. США

Прогнозні значення дещо різняться, що пояснюється різним набором факторів для моделі. Використовуючи гравітаційну модель для розрахунку зовнішньоторговельного обороту регіону є можливість не лише спрогнозувати майбутні показники, а і тим самим з'являється можливість у диверсифікації експортно-імпортних відносин та розвитку як регіону зокрема, так і країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс [Електронний ресурс] Головне управління статистики у Сумській області. – Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=65&level=3>. – Назва з екрана.
2. Полякова О. Ю. Моделювання змін зовнішньоторговельних зв'язків у контексті розширення європейського союзу / О. Ю. Полякова, В. О. Шликова // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 330–336.

ВПЛИВ ЗМІН БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

О. В. Тимошенко, к. е. н.;

О. Ю. Буцька, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

В рамках реформи місцевого самоврядування в Україні на законодавчому рівні передбачено створення нових територіальних громад, замість існуючих, які самостійно зможуть управляти фінансами, ресурсами та визначати власні пріоритети розвитку.

Слід відмітити, що в Україні з 1991 року по теперішній час кількість сільських рад зросла при виключенні з обліку сільських населених пунктів та зменшенні сільського населення. Як результат, дотаційність 5 419 місцевих бюджетів перевищує 70 % їх загальної кількості, а 483 територіальні громади на 90 % утримуються за рахунок офіційних трансфертів з державного бюджету. За таких умов, сільські громади переважно є постійними споживачами бюджетних коштів, а не джерелом зростання економіки держави.

У багатьох зарубіжних країнах зазначена проблема була вирішена шляхом проведення адміністративно-територіальної реформи з укрупнення територіальних формувань, відповідно до європейських норм, згідно з якими первинна територіальна одиниця має налічувати не менше ніж 100 тисяч мешканців. Проте, наприклад, у Німеччині середня чисельність жителів громади 19 тис. осіб, у Данії – 18 тис. осіб. При цьому, фахівцями Світового банку встановлено, що в самодостатній громаді мінімальна кількість мешканців повинна бути в межах 5–6 тис. жителів. Між тим, відповідно до статистичних даних в Україні середня чисельність сільської громади складає 1 246 чол., селищної – від 1 888 чол. до 12 449 чол., міст районного значення 8 740–24 081 чол., міст обласного значення від 41 306 чол. до 299 686 чол. [1].

Тому одним із варіантів вирішення проблеми належної реалізації інтересів територіальних громад може бути їх об'єднання. На сьогодні відбулося створення 94 об'єднаних територіальних громад. Абсолютним лідером відповідного процесу є Тернопільська область – 25 «новооб'єднаних» громад.

Відповідна трансформація територій має сприяти покращенню фінансового забезпечення місцевих бюджетів. Проте прогноз впровадження змін Бюджетного кодексу України від 01.04.2015 року в частині фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад не є оптимістичним. А саме запровадження розщеплення податку на прибуток підприємств (незалежно від форми власності) за результатами I півріччя 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 року призвело до зростання відповідного джерела надходжень до місцевих бюджетів в 13 разів, при цьому розщеплення податку на доходи фізичних осіб зменшило доходи на 20,1 % [2]. Вищезазначені зміни сприяли недоотриманню місцевими бюджетами 3,7 млрд грн надходжень основних бюджетотворюючих податків. У цілому результатом запроваджених змін Бюджетного кодексу України за період аналізу стало зменшення частки доходів місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України з 21,6 % до 18,1 %.

Таким чином, незважаючи на реформи адміністративно-територіального устрою країни, проблемним питанням розвитку місцевого самоврядування залишається формування самодостатніх територій, здатних на належному рівні задовольняти потреби населення.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). – Назва з екрана.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua). – Назва з екрана.

ФИНАНСИРОВАНИЕ РАБОТ ПО РЕСТАВРАЦИИ И ВОССТАНОВЛЕНИЮ ПАМЯТНИКОВ ИСТОРИИ И АРХИТЕКТУРЫ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ НА ПРИМЕРЕ ДВОРЦА ПУСЛОВСКИХ

С. В. Чернорук,

О. Н. Домась

Полесский государственный университет, г. Пинск

Вопросы сохранения историко-культурного наследия актуальны во все времена. И даже сейчас, когда государство и местные органы власти выделяют немалые денежные средства на эти цели, все же существует ряд проблем в данной области

Сохранение историко-культурного наследия является одним из приоритетных направлений Министерства культуры Республики Беларусь. Для придания этой деятельности законного статуса Министерством культуры разработаны такие программы, как «Замки Беларуси» и «Культура Беларуси».

Основным законом, регулирующим реставрационно-восстановительную деятельность, является Закон Республики Беларусь от 09 января 2006 г. № 98-3 «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь».

Кроме законов регулирующее влияние имеет Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 08 октября 2002 г. № 1395 «О системе мер, обеспечивающих проведение реставрационно-восстановительных работ на наиболее важных объектах историко-культурного наследия Республики Беларусь».

Однако данных программ недостаточно для аккумуляирования необходимого количества средств и сил по восстановлению истории и культуры нашей страны. Чтобы заметно ускорить процесс восстановления памятников и сооружений, необходимо вмешательство каждого гражданина.

Коссовский дворцово-парковый ансамбль включен в Государственный список историко-культурного наследия Республики Беларусь и имеет 1-ю категорию ценности [1].

В 2005–2007 гг. за счёт областного бюджета в полном объёме была выполнена и прошла экспертизу научно-проектная документация на восстановление его первой очереди. Работы по реставрации замка начаты в 2008 году. Всего в 2008–2012 годах на Коссовском дворцово-парковом ансамбле было освоено 12,1 млрд рублей.

В 2013 году из средств областного бюджета на объект было выделено 3 680 000 000 рублей, освоено 3 416 835 051 рублей. Из средств республиканского бюджета на было выделено: 1 150 000 000 рублей, освоено 994 620 494 рублей.

В 2014 году на строительство было направлено 3,5 млрд рублей из республиканского бюджета и 5,0 млрд рублей из областного бюджета. Все денежные средства были освоены в полном объеме.

На 2015 год из средств местного бюджета планировалось выделить 1 млрд рублей. Плановые ассигнования республиканского бюджета на второе полугодие 2015 года составляют 2 млрд рублей.

Несмотря на достаточно проработанную нормативную базу в этой области, необходимо изыскать дополнительные источники финансирования, которыми могут стать иностранные и отечественные инвестиции, средства в форме безвозмездной помощи от юридических лиц и предпринимателей, а также создания специального фонда по поддержке реставрационной деятельности в стране.

Список использованных источников

1. Коссовскую жемчужину поднимут из руин [Электронный ресурс] / Белорусские новости. – Минск, 2014. – Режим доступа: http://naviny.by/rubrics/tourism/2008/02/10/ic_articles_126_155464 – Дата доступа: 04.10.2015. – Название с экрана.
2. Борисюк Ю. А. Особенности проведения реставрационно-восстановительных работ зданий и сооружений, являющихся историко-культурными ценностями. Комментарий к законодательству // Консультант-плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информации Республики Беларусь. – Минск, 2015.

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

ПОДОЛАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПАСТОК НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

О. М. Воронкова, д. е. н., професор
Національний університет ДПС України, м. Ірпінь

Становлення податкового менеджменту в Україні пов'язане з виникненням і розвитком податкової системи, невід'ємним елементом якої він є. Сучасну українську податкову систему було засновано на початку 1990-х років XX ст. Оскільки в Україні не існувало усталених норм і традицій оподаткування, то основні податкові інституції значною мірою було запозичено із зарубіжного досвіду. Але до уваги не було взято міць успадкованих інституціональних засад, а також соціально-економічні та політичні реалії. Це істотно вплинуло на ефективність управління процесом оподаткування, адже її основою є належне інституціональне забезпечення. Сучасні податкові реалії та міжнародні рейтинги свідчать про те, що інституціональне забезпечення податкового менеджменту в Україні не тільки не сприяє його ефективному розвитку, а й чинить негативний вплив як на процес оподаткування, так і на соціально-економічне становище взагалі. Здебільшого це пов'язано з проблемою існування неефективних інституцій у сфері управління процесом оподаткування, або так званих «інституційних пасток», в які легко попадати, але з яких дуже важко вибиратися. До того ж інституціональні пастки у сфері вітчизняного податкового менеджменту характеризуються значним рівнем небезпеки та важкими соціально-економічними наслідками, тому їх подолання давно стало важливим суспільним завданням.

Систематизуючи результати власних досліджень та наукових доробків відповідних фахівців, а також враховуючи вітчизняні соціально-економічні та політичні реалії, окреслимо ключові

шляхи подолання інституціональних пасток, які перешкоджають ефективному розвитку податкового менеджменту в Україні:

1) збалансування інтересів всіх учасників податкових відносин та нейтралізація політичної корупції в сфері оподаткування, що розуміє під собою:

- загальнонаціональне обговорення змін до податкового законодавства;

- залучення населення та підприємницьких структур в процес прийняття податкових рішень;

- формування дієвих механізмів суспільного контролю за податковою діяльністю держави;

- формування інститутів державно-приватного партнерства у сфері оподаткування;

2) узгодження податкового законодавства з нормами адміністративного, кримінального, бюджетного, банківського, митного та іншого законодавства;

3) дотримання принципу стабільності податкового законодавства. Для цього доповнити податкове законодавство положенням, що всі зміни та доповнення до нього, прийняті без дотримання зазначеного принципу, є незаконними. Для активізації господарських та інвестиційних процесів доцільно ввести тимчасовий мораторій на будь-які зміни до податкового законодавства;

4) проведення податкової амністії з подальшим посиленням відповідальності за ухилення від оподаткування;

5) дотримання принципу соціальної справедливості, що розуміє під собою посилення прогресивності в оподаткуванні доходів фізичних осіб, а також заборону на надання індивідуальних податкових пільг окремим підприємницьким структурам;

6) підвищення рівня податкової культури в суспільстві, посилення ролі позитивної податкової репутації;

7) формування цілісної системи проектування, оцінювання, запровадження та підтримування ефективних інституціональних змін в процесі податкового менеджменту.

Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що наукове обґрунтування ефективних інституціональних змін в процесі податкового менеджменту сьогодні залишається одним із пріоритетних завдань перспективних досліджень у сфері оподаткування.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

О. К. Любчик

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Функціонування податкового механізму забезпечує рух фінансових потоків до бюджетів, а відповідно й наповнення їх доходної частини з метою виконання державних функцій. Податковий механізм, як складова податкової системи, у повній мірі несе у собі всі риси, що їй притаманні, та реалізує завдання податкової політики. Податковому механізму притаманні й специфічні риси-характеристики (що дозволяє його виділяти в окремий елемент податкової системи), реалізація яких також впливає на динаміку, склад та наповненість фінансового потоку.

Розглядаючи податковий механізм з системних позицій необхідним є вирішення питання щодо оцінювання його ефективності функціонування. Адже саме така оцінка надає можливість прийняття заходів щодо корегування управлінських дій та вдосконалення елементів податкового механізму. Певний інтерес у цьому напрямку представляє дослідження Каламбет С. В. [1]. Разом з тим, аналіз статистичних даних [2] доводить, що отримані науковцем результати не завжди підтверджуються: якщо на першому етапі (2011 р.) дійсно відбулося зростання надходжень до бюджету, то потім рівень податкового тягара збільшився, кількість прибуткових підприємств майже не зросла, тіньовий сектор зміни «не зачепили», доходи населення почали зменшуватися тощо.

Аналіз наукової літератури та практично орієнтованих розробок показав, що головним чинником вдосконалення податкового механізму є податкове адміністрування з відповідними етапами [3]. Разом з тим, вважаємо за необхідне додати, що для підвищення ефективності податкового механізму суто регламентування такого процесу (адміністрування) без додання чинників: мотивація громади та інформованість громади, не приведе до позитивних зрушень. Такий підхід стає вкрай актуальним при проведенні

реформи фінансової децентралізації, адже надходження податків суттєво наближається до споживачів суспільних послуг. Тому на місцевому рівні необхідно створення систем мотивації суспільно-податкового адміністрування.

Під терміном суспільно-податкове адміністрування розуміємо сукупність методів, прийомів і засобів управління, за допомогою яких органи державної виконавчої влади та самоврядування активізують діючий податковий механізм та сприяють підвищенню його ефективності. Тобто створюється певна неформальна організаційна структура, яка зацікавлена (система мотивації) у надходженні податків, які «осідають» у місцевому бюджеті та «цільово» витрачаються на суспільні потреби громади. Така неформальна організаційна структура повинна мати право законодавчої ініціативи та «місцевої ініціативи», тобто ініціативи, яка стимулюватиме надходження податків до місцевих бюджетів, а як слідство й до державного бюджету. Саме інформованість громади про плануємі заходи щодо підвищення добробуту громади повинна створити засади мотивації громади, тобто зацікавленість мешканців у наповненні власного місцевого бюджету. Результатом повинно стати доповнення податкового адміністрування податковими органами (державний рівень) «суспільним адмініструванням» громади(рівень суспільства), тобто частина функцій з контролю перекладається на представників громади.

Список використаних джерел

1. Каламбет С. В. Ефективність функціонування податкового механізму [Електронний ресурс]. – dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789. – Назва з екрана.
2. Офіційна інтернет-сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Корецька-Гармаш В. О. Адміністрування податків: порівняльний аналіз після прийняття податкового кодексу / В. О. Корецька-Гармаш, А. В. Кулік // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – 2011. – № 7 (161), ч. 2.

НАЛОГОВЫЙ МЕХАНИЗМ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТОРГОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Е. В. Фуйор, к. э. н., профессор

Кооперативно-торговый университет Молдовы

г. Кишинев, Республика Молдова

В настоящее время, национальная экономика в целом, а также предприятия торговли, в частности, находится в состоянии перманентного кризиса, а многочисленные попытки правительства по их выводу из депрессивного состояния не привели пока к ожидаемым результатам. Важнейшим условием финансового обеспечения экономического роста является создание адекватной экономики, путем формирования рациональной системы налогообложения, которая в совершенном виде до сих пор еще не создана, так как налогообложению присуща чрезмерная фискальность и недоразвитость регулирующих возможностей, что зачастую не стимулирует, а сдерживает экономическое развитие. Причины, как правило, кроются в недостаточной разработанности теоретических аспектов налогообложения, налоговой политики и механизма, в результате чего принимаются и реализуются ошибочные решения. Налоговое регулирование является важным фактором развития экономической активности предпринимательских структур. Вместе с тем налогообложение торговых организаций следует рассматривать не только с точки зрения стимулирования их экономической активности, но и защиты интересов бюджета, в части обеспечения доходами государственных расходов. В этой связи, для рационального регулирования налоговой системы необходимо достоверно идентифицировать реакцию налоговой системы на те, или иные изменения налоговых ставок, введение или отмену каких-либо налогов. Точность получаемого результата при этом должна быть существенно выше, чем его систематическая погрешность.

Характер налогового бремени оказывает решающее воздействие на макроэкономическую ситуацию в стране и представляет собой один из важных инструментов макроэкономической политики, а мероприятия в области налогообложения воздействуют

на распределение национального дохода и темпы экономического роста. Таким образом, проблема снижения налогового бремени не может быть успешно решена одними лишь мерами по регулированию величины номинальных ставок отдельных видов налогов. Необходимо осуществление целого комплекса мер, увязанных между собой по содержанию и срокам проведения. В то же время, несмотря на наличие утверждений по поводу непомерной налоговой нагрузки практически отсутствует механизм реальной количественной оценки налогового пресса.

Именно проблема налоговой нагрузки и ее воздействия на хозяйственную активность предприятия является один из самых важных аспектов всей налоговой реформы. Нет также единого подхода к определению понятия дохода предприятия применительно к расчету налогового бремени. В настоящее время, система прямого налогообложения предприятий Молдовы не реализует свой стимулирующий потенциал в связи с высоким уровнем теневой экономики, общеэкономической ситуацией в стране, отсутствием видимых потенций к росту. Налоговые стимулы имеют высокий порог чувствительности, и могут проявлять себя только в условиях растущей экономики. Решение проблемы создания эффективного бюджетно-налогового механизма в перспективе должно привести к нахождению некоей точки равновесия между интересами бюджета и государства, и интересами отдельного предприятия.

Очевидно, что в основе активизации налоговой системы на современном этапе развития лежит целый ряд мероприятий предусматривающих, что налоговая реформа не должна ставить целью кардинальное изменение действующей системы, а осуществлять эволюционное преобразование, обеспечивающее устранение имеющихся. В рамках осуществления налоговой реформы должен быть повышен уровень справедливости, и нейтральности налоговой системы, что может быть достигнуто на основе оптимизации величины и структуры распределения налогового бремени.

Список использованных источников

1. Налоговый кодекс Nr.1163-XIII от 24.04.97 Monitorul oficial al Republicii Moldova N 62 от 18.09.1997.

АДЕКВАТНІСТЬ ФІСКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ – ЗАПОРУКА ЇЇ СТИМУЛЮЮЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

І. І. Шупик, к. політ. н., доцент

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Вітчизняна економіка не в змозі витримати натиск фіскальної системи. Бюджетні дірки закриваються за допомогою кредитів, емісій, внутрішніх займів. До повного колапсу в сплаті податків підприємств призводить вимивання оборотних коштів. Масовий розмах отримало ухилення від сплати податків шляхом виплати неврахованих доходів. За оцінками експертів, кожен другий працюючий в Україні отримує невраховані і не оподатковані доходи.

Протягом тривалого часу не припиняються дискусії щодо необхідності відміни ПДВ, що дозволить поповнити бюджет, допоможе реальному сектору економіки і боротьбі з корупцією серед чиновників, адже саме через можливість отримати «експортне повернення» живими грошима ПДВ давно вже вважається найбільш корумпованим податком України.

В 2009 році Фонд «Ефективне управління» провів публічні дебати на тему « Україна повинна провести податкову реформу, не дивлячись на кризу». 28 жовтня 2010 р. за інформаційної підтримки Державної податкової адміністрації України в Києві пройшов «Перший Український Податковий Форум: реформування податкової служби в Україні» з метою активізації участі представників державних структур, податківців, представників бізнесу, бухгалтерів-практиків, аудиторів і юристів для створення зрозумілого і сприятливого податкового середовища в Україні, налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади та бізнесом у питаннях оподаткування. У центрі його уваги відповідно до європейських стандартів були актуальні питання податкового законодавства України, а також досвід іноземних експертів в побудові податкової системи.

Зменшенню ступеня змінності податкового середовища та встановленню чіткого взаємозв'язку між законодавчими нормами, був покликаний Податковий кодекс, прийнятий 2010 року.

Разом з тим, час, що пройшов після його прийняття, довів: не дивлячись на визначені адекватні пріоритети, залишилось ще чимало неузгодженостей та суперечностей (це стосується і податку на розкіш, нерухомість, рівня прогресивної ставки на доходи), відсутня системність і послідовність в питаннях зниження податків, є чимало популістських положень, зокрема, введення податкових канікул для малого бізнесу, які формально вводяться в таких обмежених масштабах, що дана норма втрачає економічний сенс; має місце непослідовність та відсутність політичної волі у його реалізації.

Все це і робить податкову реформу невідкладною, адже зниження податкового тиску на економічних суб'єктів – це реальний шанс покращити складну ситуацію з недоотриманням бюджетом доходів, з фінансуванням державних програм, сприяти розвитку підприємництва та інвестиційним процесам, забезпечити підвищення соціальних стандартів, уникнути банкрутства податкової політики влади.

Разом з тим, як вважають фахівці, ефективно реалізувати стимулюючий потенціал податкової системи можна не шляхом тотального зниження номінальних ставок ключових податків, а в результаті поєднання дії наступних інструментів: зниження ставки податку на прибуток; впровадження прискореної амортизації; зниження податкового навантаження на фонд оплати; спрощення процедури повернення ПДВ; господарської діяльності, пов'язаної з експлуатацією природних ресурсів, оподаткування товарів розкошу; боротьба з мінімізацією оподаткування, через що втрачається 25,6 % обсягу потенційно можливих надходжень від ПДВ[1].

Отже, велике податкове навантаження гальмує економічний розвиток, бо ухилення від оподаткування призводить до значних втрат бюджету, Пенсійного фонду та інших соціальних фондів.

Список використаних джерел

1. Алимов О. М. Розвиток фінансової системи – перспективний напрям модернізації економіки / О. М. Алимов // Економіка України. – 2013. – № 1. – С. 91–92.

СЕКЦІЯ 4. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

ДОСВІД УКРАЇНИ В ПОБУДОВІ МОДЕЛІ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

О. С. Бауман

ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

У сучасних умовах економічного розвитку України актуальним є питання забезпечення та постійного підтримання стабільності всієї фінансової системи шляхом її захисту від системних ризиків і зовнішніх шоків. З цією метою багато розвинених країн, серед яких Великобританія, США, Нідерланди, Бельгія, в якості антикризової програми широко використовують політику макропруденційного регулювання, головним завданням якої є мінімізація системних ризиків і запобігання нестабільності фінансової системи шляхом розроблення та впровадження превентивних заходів [1].

В Україні процес використання інструментів макропруденційного регулювання, як в теорії так і на практиці, йде досить повільно. Починаючи з 2005 р., НБУ на основі методології МВФ щоквартально складає та поширює дані щодо індикаторів фінансової стійкості банківського сектору. Однак ці показники не належать до інструментів макропруденційного регулювання, рекомендованих МВФ та G-30 [2, 3].

Серед основних кроків, які Україна вже зробила у цьому напрямі, є використання стрес-тестування банків для оцінки ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням на фінансовому ринку. Крім того, в Україні вже давно використовуються рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду, що пов'язані з інструментами макропруденційного регулювання, затверджено положення про системно важливі банки, НБУ поступово переходить до нових, більш жорстких регуляторних вимог до капіталу системно важливих банків з метою зменшення системних ризиків [3, 4].

Ще одним вагомим зрушенням на нормативно-правовому рівні було створення міжвідомчого органу – Ради з фінансової стабільності. Головним завданням якої, є своєчасне виявлення поточних та потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз і системних ризиків для забезпечення фінансової стабільності й мінімізації їх негативного впливу.

Сьогодні в Україні відбувається процес «очищення фінансової системи», який хоча і не має безпосереднього відношення до макропруденційного регулювання, але, на думку регулятора, допоможе зміцнити банківську систему шляхом її очищення від неплатоспроможних банків, що матиме позитивний вплив на стабільність всієї фінансової системи [3].

Зважаючи на те, що досвід застосування макропруденційного регулювання в Україні ще незначний, доцільним є продовження досліджень за цим напрямом [1, 2, 5]. Зокрема, доцільним є розроблення рекомендацій щодо посилення вимог до платоспроможності та ліквідності учасників фінансового сектору шляхом впровадження таких інструментів макропруденційного регулювання, як коефіцієнти LTV, контрциклічні буфери капіталу та ін. У довгостроковій перспективі необхідно досягнути стану стійкості фінансової системи до макроекономічних шоків та системних ризиків.

Список використаних джерел

1. Міщенко В. Методологічні засади запровадження макропруденційного регулювання та нагляду / В. Міщенко, А. Крилова // Вісник НБУ. – 2011. – № 3. – С. 12–15.
2. Мищенко С. В. Макропруденциальное регулирование денежно-кредитной сферы / С. В. Мищенко // Проблемы взаимодействия хозяйствующих субъектов реального сектора экономики. Вып. 11. – С.Пб. : Институт бизнеса и права, 2011. – С. 180–184.
3. Науменкова С. В. Політика фінансових репресій: світовий досвід і практика України / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко // Фінанси України. – 2015. – № 8. – С. 31–55.
4. Науменкова С. В. Макропруденційний банківський нагляд та умови забезпечення його ефективності / С. В. Науменкова, К. Ю. Цицик // Економіка розвитку. – 2014. – № 4 (72). – С. 65–72.

5. Науменкова С. В. Роль макропруденциальной политики в обеспечении устойчивого развития банковской системы Украины / С. В. Науменкова, В. И. Мищенко // Финансовые проблемы и пути их решения: теория и практика. – С.Пб. : Изд-во С.Пб. Политехн. ун-та, 2013. – С. 369–378.

КОНКУРЕНТНА ПОЗИЦІЯ БАНКІВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Я. Є. Вербицька

Головне управління статистики у Сумській області, м. Суми

Розвиток фінансової системи та її основного елемента – банківської системи, характер та ефективність грошово-кредитної політики і фінансової політики значною мірою визначають реальні можливості вітчизняної економіки у вирішенні питань забезпечення конкурентоспроможності, характеру участі країни у світових інтеграційних процесах.

Стійкість і стабільність банківської системи є одним із найбільш важливих умов розвитку будь-якої національної економіки [1, с. 49]. З огляду на це, набуває актуальності дослідження індикаторів ринкової позиції банків у сучасних умовах розвитку фінансового ринку.

Сучасні умови ведення банківського бізнесу супроводжуються процесом загострення кризових явищ на вітчизняному фінансовому ринку. Девальвація гривні та спад в економіці загрожує подальшим погіршенням якості кредитних портфелів. Політична нестабільність призводить до зростання депозитних ставок, що знижує маржу.

Невирішеним є ряд ключових проблем банківської системи. Банки все ще мають суттєві частки проблемних активів на балансі, що потребує системного рішення проблеми якості активів. Банківська система не має фундаменту для сталого розвитку, має малу базу заощаджень, кредитування призупинилось, джерела капіталу обмежені, ринок надзвичайно фрагментований, довіра до банківської системи знизилась [2, с. 292].

У процесі конкурентної боротьби банки вирішують завдання конкурентного позиціювання, тобто вибір, здобуття і формування конкурентної позиції.

Конкурентна позиція передбачає визначення основних індикаторів, за допомогою яких можна оцінити досягнутий рівень стабільності ринкової кон'юнктури щодо капіталізації, збалансованості залучених і розміщених ресурсів банку та їх достатності.

Відповідно до цього, пропонується індикатори конкурентної позиції банків розглядати за такими класифікаційними групами:

1. Показники масштабності діяльності банків, які оцінюються за розміром активів, капіталу та зобов'язань в цілому, в регіональному розрізі та у порівнянні з іншими іноземними банками.

2. Показники концентрації, капіталізації, ефективності присутності іноземного капіталу в банківській системі.

3. Показники фінансової стійкості: капітальної стійкості, ліквідності банків, ділової активності та економічного потенціалу, ефективності управління.

4. Структурні показники розвитку банківської системи.

5. Показники ризиковості діяльності банків: нормативи кредитного ризику, індекс процентного ризику, валютна позиція, ризик торговельної книги, ризик ліквідності, операційний ризик.

Таким чином, сучасний стан банків України вимагає прийняття трансформаційних заходів щодо покращення їх конкурентної позиції, а саме: вирішення питання якості активів та капіталізації банків; стимулювання структурних перетворень у банківській системі; вирішення структурних дисбалансів в балансах банків задля стимулювання сталого розвитку банківській системі; розвиток корпоративного управління в банках; розвиток фінансових ринків та банківської інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6 – С. 48–51.
2. Коваленко В. В. Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України / В. В. Коваленко // Економічний форум. – 2015. – № 2. – 2015. – С. 286–295.

ОСОБЕННОСТИ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ И ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ГРУЗИИ

М. М. Ванишвили, д. э. н., профессор;

Д. А. Хачапуридзе

Грузинский технический университет, г. Тбилиси

Денежные переводы зарубежных диаспор важную роль играют в экономиках стран Южного Кавказа. Особенно велико значение этого источника валюты для Грузии, не имеющей достаточно развитых ориентированных на экспорт секторов экономики, но активно поставляющей на внешние рынки собственную рабочую силу.

В Грузии в течение 2014 года был зафиксирован перевод в страну 1,4 млрд долларов иностранных переводов при выводе из страны 155 млн. Национальная статистика не дает четкой дифференциации этого потока по типам платежей и отправителей, однако, по косвенным данным, большая часть переводимых в страну средств – некоммерческие переводы частных лиц.

Значение денежных переводов в экономике страны довольно велико. Они составляют более 17,8 % к стоимости импорта Грузии, 29,2 % к внешнеторговому дефициту и почти на 53 % больше, чем общая сумма прямых иностранных инвестиций в республиканскую экономику. Кроме того, необходимо учитывать, что эти переводы являются основным источником дохода для значительного числа семейств, проживающих в Грузии.

Источником более 80 % входящих переводов является группа из четырёх стран. В их число входят Россия, из которой в Грузии было переведено 801,4 млн (54,3 % от общей суммы), Греция – почти 198 млн (13,4 %), Италия – 110,2 млн (7,5 %), США – 74,9 млн (5 %). Следует подчеркнуть, что переводы средств из страны имеют совершенно иную структуру: Россия – 55 млн (около 33 %), Украина – 22 млн (14,4 %), Узбекистан – 5,7 млн (3,7 %), Нигерия – 5,5 млн (3,5 %).

К сожалению, численность трудовых иммигрантов за рубежом с трудом поддается учету, так как большинство из них действуют без должного юридического статуса. Поэтому мы можем

предложить лишь некоторые примерные сведения по этому вопросу. По данным официальной статистики, в Грузии сейчас проживает 3,7 млн человек. Ряд авторов оценивают число трудовых мигрантов из республики как 350–500 тысяч человек. Однако, по некоторым оценкам, их общая численность достигла 800 тысяч человек. Нет ясности и по распределению миграционных потоков между иностранными государствами. В России, считающейся наиболее частым местом трудовой иммиграции граждан Грузии, в ходе переписи 2014 года было зафиксировано проживание 157,8 тыс. этнических грузин, причем в это число заведомо не входят грузинские мигранты других национальностей, армяне, азербайджанцы, русские [1].

На текущий момент все еще основным источником доходов грузинских трудовых эмигрантов остается экономика России, из которой приходит более половины всех международных переводов республики. Однако после 2006 года вследствие кризиса российско-грузинских отношений усиливаются миграционные потоки в страны Южной Европы, особенно Грецию и Италию [2]. Впрочем, их доля в массе переводов менее 21 %, так что нет оснований полагать, что они в обозримом будущем смогут компенсировать для Грузии российский рынок трудовых ресурсов. США и прочие направления грузинской трудовой миграции все еще остаются второстепенными с точки зрения уровня финансовых поступлений. Здесь может сказываться и небольшая численность грузинских общин или же высокие темпы ассимиляции и нарушение связей с родиной.

Список использованных источников

1. Грузинская диаспора [Электронный ресурс] // Сайт министерства по вопросам диаспоры, 2014. – Режим доступа: <http://vk.com/georgiarussia>. – Название с экрана.
2. Массовая депортация Грузин из России перед судом в Страсбурге [Электронный ресурс] // RFI-русский, 13 июня 2012. – Режим доступа: ensor.net.ua/news/342509/tbilisi. – Название с экрана.

СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О. С. Вовченко

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Як свідчить світовий досвід, передумовою позитивного розвитку національної економіки є стабільність банківського сектору. Втім, банківська система України в останні роки характеризується дестабілізацією фінансового стану банків при подальшому зростанні обсягів їх операцій, що перешкоджає створенню міцної бази для процесу відтворення, призводить до диспропорцій в грошовому обігу та недостатньому задоволенню потреб економіки в додаткових ресурсах.

На основі аналізу існуючих у літературі підходів нами визначено, що фінансову стабільність банківської системи у загальному сенсі слід розуміти як здатність протидіяти перешкодам у її функціонуванні для того, щоб вона могла здійснювати роль фінансового посередника в економіці і швидко повертатися після впливу негативних факторів до стану рівноваги.

Для детальнішого визначення сутності досліджуваного поняття варто виділити основні ознаки фінансової стабільності банківської системи: високий рівень достатності капіталу, ліквідності та прибутковості банків; оптимальний рівень якості активів та кредитного ризику; мінімізація проблемних кредитів; постійне удосконалення системи управління ризиками; значний рівень довіри до банків; тривалий строк стійкого функціонування банківських установ на ринку; високий рівень професіоналізму кадрів; наявність взаємодії між державою, банками і їх клієнтами; розвиток малих та середніх банків та їх консолідація.

З'ясування цих ознак дає можливість визначати головні фактори впливу на фінансову стабільність банків, сформувати механізм управління фінансовою стабільністю, а також відстежувати і контролювати основні параметри фінансової стабільності банків [1].

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується підвищенням вимог до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню в умовах поступової інтеграції в європейський та світовий економічний простір. Втім, на шляху до відновлення фінансової стабільності банківського сектору України виникло багато труднощів, про які свідчать:

- визнання неплатоспроможними більше ніж 50 банків, поширення ланцюгової хвилі їх ліквідації;
- періодична девальвація гривні;
- дефіцит інвестиційного капіталу;
- уповільнення темпів залучення депозитів та скорочення їх обсягів;
- призупинення кредитування реального сектору економіки;
- нарощення збитків в банківській системі;
- неефективність законодавства та недосконалість макропруденційного і мікропруденційного нагляду;
- необхідність захисту прав кредиторів та споживачів фінансових послуг;
- обслуговування переважно поточних потреб економічних суб'єктів та короткострокових потреб в обіговому капіталі [2].

В сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки забезпечення стабільного функціонування всієї банківської системи є вкрай необхідним. Адже сьогодні вітчизняні банки практично не спроможні задовольняти інвестиційні потреби реального сектору, внаслідок чого їхній вплив на розвиток національної економіки є достатньо обмеженим.

Список використаних джерел

1. Фалюта А. В. Головні ознаки фінансової стабільності банку / А. В. Фалюта // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2007. – Вип. 27. – С. 78–81.
2. Савлук М. І. Банки і економіка // Криза банківської системи: причини і шлях виходу: матеріали наук.-пр. конф., 10 червня 2015 року / АУБ; УБС НБУ (м. Київ); відп. ред. С. М. Аржевітін. – Київ : УБС НБУ, 2015. – С. 27–32.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

О. В. Гасій

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Диспропорції, що склалися в процесі перерозподілу фінансових ресурсів, не лише ускладнили функціонування банківської системи України, але й безпосередньо стосуються стратегічного розвитку національної економіки. Регіональна банківська система, як ключова ланка фінансової системи, чинить істотний вплив на реальний сектор економіки. Тому питання їх взаємодії, особливо на регіональному рівні, відносяться до найактуальніших в сучасних умовах посилення соціально-економічної нестабільності.

При дослідженні процесів, що відбуваються у реальному секторі економіки регіону та регіональній банківській системі, з метою визначення наявності зв'язків та їх тісноти доцільним є застосування кореляційно-регресійного аналізу. Внаслідок відбору факторів впливу на результативний показник розвитку регіональної економіки – валовий регіональний продукт – було з'ясовано, що головними домінантами формування умов ефективної фінансової взаємодії банків і підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України є такі факторні змінні рівняння множинної регресії:

- обсяг кредитних ресурсів, розміщених банківськими установами в реальний сектор економіки;
- обсяг інвестиційних кредитів в реальний сектор економіки;
- питома вага кредитів у сферу матеріального виробництва.

Аналіз взаємодії регіональної банківської системи з нефінансовими корпораціями показав, що:

- фінансові проблеми підприємств прямо позначаються на зниженні конкурентоспроможності банків, які їх обслуговують;
- зниження рентабельності діяльності підприємств реального сектору економіки провокує зростання попиту на кредитні кошти банків;
- поточна платоспроможність промислових підприємств знаходиться на стабільно низькому рівні, що не зацікавляє банківські інститути здійснювати інвестування коштів в їх діяльність;

- формування оборотних коштів промислових підприємств відбувається за рахунок їх зобов'язань, а це, в свою чергу, знижує їх можливості як інвесторів банківської системи;

- існує пряма залежність між зростанням капітальних інвестицій та банківським кредитуванням;

- зі зростанням кількості прибуткових підприємств потреба у кредитних ресурсах на регіональному рівні неістотно, але зменшується, та навпаки.

За результатами аналізу, проблемами взаємодії банківської системи та реального сектору економіки регіону визначені:

- асиметричність розвитку банківського та реального секторів економіки регіону;

- нестача довгострокових ресурсів банків для задоволення потреб підприємств реального сектору;

- диспропорції у перерозподілі банками акумульованих фінансових ресурсів у розрізі галузей економіки та регіонів;

- надто висока ціна банківських ресурсів для підприємств реального сектору економіки;

- відсутність надійного забезпечення за кредитами, яке б могло задовольнити банки при фінансуванні підприємств;

- низький рівень довіри до банківської системи.

Таким чином, взаємодія банківської системи з реальним сектором економіки на рівні регіону є динамічним процесом, в якому сторони повинні прагнути до взаємовигідної співпраці з метою подолання низки складних проблем. Це потребує докорінних змін в засобах впливу банківської системи на реальний сектор. На нашу думку, це вимагає трансформації місії функціонування регіональної банківської системи в соціально-економічному середовищі регіону з перенесенням акцентів на підтримку інноваційного розвитку підприємництва.

УДОСКОНАЛЕННЯ УЧАСТІ БАНКІВ У ФОРМУВАННІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В. В. Герасименко, к. е. н., доцент;

Р. А. Герасименко, к. е. н., доцент

Донецький національний університет, м. Вінниця

Значною мірою можливості банків залучати кошти населення для подальшого їх спрямування на кредитування розвитку національної економіки залежать від рівня захищеності коштів

приватних вкладників ФГВФО. На 01.07.2015 р. Фонд забезпечував захист інтересів 98,8 % вкладників банків України. У той же час з 01.01.2014 р. по 01.07.2015 р. у банках-учасниках Фонду на 2,2 млн скоротилася кількість вкладників і на 33,1 млн грн – сума вкладів [1].

Актуальність проблеми обумовила високу інтерес вчених (Ю. Нагорний, А. Ніколаєнко, В. Огієнко, В. Пашнєва, В. Кротюк, В. Огієнко, Т. Раєвська, Т. Смовженко та ін.) до її вирішення.

Проте практика функціонування ФГВФО залишається недосконалою. Наразі фінансові ресурси Фонду сформовані на гібридній основі за участю коштів держави і банків. Частка коштів банків залишається незначною і на 01.01.2015 р. становила 19,4 % [1]. Цим визначається необхідність вивчення світового досвіду фінансування банками фонду гарантування.

Сьогодні у світі існують дві основні її моделі.

1. Авансова модель, що передбачає формування фонду за рахунок регулярної сплати банками календарних внесків. За такої моделі розтягується в часі тягар, що падає на банки у зв'язку з необхідністю сплати внесків, і як наслідок, є можливість не збільшувати навантаження на банки в періоди погіршення економічної ситуації в країні; у формуванні фонду бере участь банк, щодо якого настав гарантійний випадок виплати компенсаційних виплат вкладникам. Проте, регулярні внески банків зменшують їх ресурсну базу.

Ця модель фінансування гарантійного фонду можлива у 2-х варіантах: розмір календарних внесків банків у ФГВФО, за першим варіантом – єдиний для всіх без винятку банків, без урахування рівня ризикованості операцій банку; за другим – диференційований залежно від ризикованості операцій банку.

2. Модель фінансування фонду гарантування вкладів по факту, перевагами якої є можливість банків накопичувати ліквідні кошти і отримувати за рахунок цього додатковий прибуток; відсутність ризиків, пов'язаних з інвестуванням коштів Фонду. Проте, за такої моделі має місце нестабільність сплати внесків за часом, оскільки вони здійснюються лише при необхідності виплати компенсації вкладникам; неможливість ефективного планування банком розпорядження наявними коштами; несправедливість по відношенню до банків, які залишаються стабільними, оскільки банк, відносно якого наступив страховий випадок,

не здійснював відрахування до Фонду, а вкладники такого банку отримують компенсаційні виплати з ФГВФО; досить високі разові внески в ті періоди, коли фінансова система і так має серйозні навантаження.

В Україні внески банків у ФГВФО здійснюються за варіантом 2 авансової моделі формування фонду, що в більшій мірі забезпечує інтереси фінансово стійких банків і відповідає умовам функціонування вітчизняних банків. Однак, вона залишається недосконалою, оскільки регулярні внески банки здійснюють відповідно до встановленої нормою регулярного платежу у відсотках до середньоарифметичного залишку коштів приватних вкладників з нарахованими відсотками за поточний квартал, у той час, як компенсаційні виплати вкладникам здійснюються в межах обумовленої суми. При цьому відсотки за вкладками зараховуються до суми депозиту за мінусом утриманого податку.

З урахуванням викладеного було б доцільно при обчисленні бази розрахунку регулярного платежу банків в ФГВФО враховувати суму щоденних залишків коштів приватних вкладників з нарахованими відсотками у розмірах, що не перевищують граничний розмір компенсаційних виплат коштів вкладникам, за мінусом податку на відсотки по вкладам

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fgu.gov.ua/statistics/>. – Назва з екрана.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ

В. П. Гмиря, к. е. н., доцент

*Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Черкаси;*

Н. В. Фесенко, к. е. н.

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Сучасні перетворення в українській економіці вимагають акцентування уваги на реформуванні її реального сектора. Багато в чому це обумовлено необхідністю залучення значних додаткових обсягів інвестицій у сферу виробництва та надання послуг.

В умовах все більшої взаємозалежності національної економіки і її фінансово-банківської системи досить часто висловлюються припущення про цільові перевірки доцільності обмеження бурхливого розвитку міжнародних банківських операцій, при якому наслідки світових фінансових криз для економіки країни значно зменшуються.

Проектне фінансування – метод фінансування інвестиційних проектів, при якому повернення кредиту здійснюється за рахунків коштів, які будуть згенеровані проектом в майбутньому після виходу його на проектну потужність.

Проектне фінансування має свої певні переваги, якими воно вигідно відрізняється від інших форм фінансування.

- основним фактором для отримання проектного фінансування є сам проект, і тільки потім платоспроможність позичальника;
- має адресно-цільовий характер, що вигідно відрізняє його від синдикуваного кредитування;
- доходи від реалізації інвестиційних проектів в рамках проектного фінансування повинні бути основою для виплати відсотків по кредиту;
- процентна ставка може формуватися індивідуально для кожного клієнта і може змінюватися на різних стадіях проекту;
- відсутність додаткових застав, тобто активів, що не беруть участь в самому проекті.

Однією з причин, яка, стримує розвиток проектного фінансування, – високий рівень ризиків, що виникають при реалізації проектів. Наприклад, багато банків не йдуть у регіони з високим рівнем адміністративних ризиків, оскільки заздалегідь неможливо оцінити ступінь їх впливу на хід реалізації проекту.

Аналіз сучасних тенденцій функціонування українських банків в контексті трансформації світової банківської системи дозволив обґрунтувати найважливіші напрями вдосконалення методів та інструментів банківської діяльності та запропонувати методичні та практичні механізми по її активізації в умовах посткризового розвитку.

Істотне значення для розвитку проектного фінансування має вивчення можливостей адаптації досвіду світової практики до українських умов, у тому числі в області розробки методичних

підходів, що забезпечують підвищення ефективності інвестування. Вирішення проблеми підвищення ефективності інвестування (незалежно від конкретної форми інвестицій) тісно пов'язане з аналізом можливостей інвестора до мобілізації власних і позикових джерел, інвестиційної привабливості зовнішнього середовища, вибору об'єктів інвестування з метою визначення прийняттого рівня ризику при досягненні необхідної прибутковості.

Для розвитку проектного фінансування в Україні одночасно з формуванням економічної основи, необхідна модернізація шляхом створення:

- якісної державної системи підтримки податкових і фінансових механізмів проектного фінансування в країні;
- інституту підготовки управлінських кадрів з отриманням ними практичного досвіду;
- законодавчої бази проектного фінансування в Україні та вдосконалення міжбанківського співробітництва у сфері спільного кредитування різних проектів.

Список використаних джерел

1. Шевцов Ю. О. Банківська система та реальний сектор економіки: фактори впливу та взаємодії / Ю. О.Шевцов // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4225/1/probl_persp_XIII_39_Shevcov.pdf. – Назва з екрана.
2. Jorion P. Financial risk manager (FRM) instruction manual. – N.Y.: Carli Management Corporation, 2000.
3. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені постановою Правління Національного банку України 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/361.pdf. – Назва з екрана.
4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/104.pdf. – Назва з екрана.

ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ У СУЧАСНІЙ СОЦІОПОЛІТИЧНІЙ СИТУАЦІЇ

В. В. Гордієнко

ДНБЗ «Університет банківської справи», м. Київ

Сучасна Україна переживає безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Конфлікт на сході України та накопичені у попередні роки макроекономічні дисбаланси зруйнували стабільність фінансової системи держави, що, в свою чергу, актуалізувало проблеми банківської системи, зокрема, питання її фінансової стабільності.

Поняття фінансової стабільності з'явилося на початку 1990-х років після значних банківських криз у багатьох країнах світу і, на відміну від понять грошово-кредитної та макроекономічної стабільності, перебуває ще на початковій стадії розробки. У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі з питань визначення суті фінансової стабільності ведуться дискусії. Проблеми сутності фінансової стабільності банків є предметом наукових досліджень таких вітчизняних учених як О. Барановський, С. Єгоричева, А. Кузнецова, В. Корнєєв, В. Міщенко, С. Міщенко, С. Науменкова, Л. Примостка, Т. Смовженко, І. Фомін та інших.

У науковій літературі зміст фінансової стабільності банку трактується по-різному. Так, І. Фомін визначає її як максимальний або граничний рівень непередбачуваних витрат, за якого банк зберігає стан нормального функціонування [4, с. 12], тобто він зводить її лише до платоспроможності. Існують підходи, які ґрунтуються на визначенні стабільності банку на основі прибутковості, дотриманні встановлених економічних нормативів тощо [2, 3].

Якщо розглядати фінансову стабільність банків як «комплексну характеристику стану банківської системи, при якій реалізується її сутність і призначення в економічній системі країни, адекватно та ефективно виконуються її функції, а також забезпечується спроможність підтримувати рівновагу та відновлювати стан після зовнішніх потрясінь чи посилення диспропорцій, будь-яких відхилень від безпечних параметрів, спричинених кризо-

вими явищами...» [1, с. 416], то приходимо до висновку, що саме стабільність банків у сучасній Україні є запорукою успішного розвитку не лише національної банківської системи, а й усієї національної економіки.

Залежність рівня фінансової стабільності банків від внутрішніх і зовнішніх чинників зумовлює необхідність постійного системного регулювання банківської діяльності та вдосконалення нагляду за банками. Виконати це завдання можливо лише за умови раціонального поєднання державного впливу з механізмами саморегулювання в самому банку, які повинні базуватися на науково обґрунтованих підходах, що досягається шляхом постійного моніторингу та оцінки загальної економічної ситуації, бюджетної та боргової політики, інвестиційного клімату, інфляційних процесів, процентної та валютної політики держави тощо.

Отже, особливістю фінансової стабільності банків є те, що це поняття є інтегральною характеристикою багатьох складових. Вона не може зводитися лише до кількісних показників, а враховує ще й якісні значення системи. Фінансова стабільність банків відображає здатність системи протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам, її можливість безперервно виконувати властиві їй функції та операції і швидко повертатися після негативного впливу до стану рівноваги.

Список використаних джерел

1. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
2. Міщенко С. В. Формування ефективної структури фінансового сектору України / С. В. Міщенко. – К., 2009. – 246 с.
3. Науменкова С. В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури : [монографія] / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Університет банківської справи, Центр наукових досліджень НБУ, 2009. – 384 с.
4. Фомін І. Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності / І. Фомін // Вісник НБУ. – 2002. – № 4. – с. 11–13.

БАНКІВСЬКА МЕРЕЖА ЛЬВІВЩИНИ

М. М. Гунько

*Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Львів*

Банківська система держави нагадує кровоносну систему людського організму, бо являє собою єдину систему, підпорядковану одній головній меті – забезпечувати ефективний обіг фінансових ресурсів у державі.

Станом на 01.07.2015 р. банківська мережа Львівщини налічувала 11 діючих балансових установ, у т.ч. шість юридично самостійних банків та п'ять філій, з яких чотири філії банків віднесених НБУ до групи найбільших банків, та одна філія інших банків.

На початок липня 2015 року мережа безбалансових установ діючих банків України у Львівській області налічувала 929 відділень, з яких 70 відділень перебували у стадії тимчасового припинення діяльності. Найчисельніша мережа відділень в АТ «Державний Ощадний банк України» (339 відділень), ПАТ КБ «Приватбанк» (39 відділень), ПАТ «Укрінбанк» (38 відділень), ПАТ «Райффазен Банк Аваль» (35 відділень), ПАТ «ІЮНІОНСТАНДАРТ БАНК» (31 відділення) та АТ «УкрСиббанк» (25 відділень) [1, 53].

Всього на Львівщині діють установи 75 банків, головні офіси яких знаходяться, крім Львова, у Києві, Дніпропетровську, Харкові, Одесі та Полтаві [2].

Крім того, в області розташовані 20 установ п'яти банків, які станом на 01.07.2015 р. перебували у стадії ліквідації (АТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «ПРОФІНБАНК», ПАТ «VAB-банк», ПАТ КБ «Надра» та ПАТ «Імексбанк»).

У порівнянні до початку 2015 року кількість діючих на території області юридично самостійних банків збільшилась на один – ПАТ «ІЮНІКОМБАНК», кількість філій зменшилась на одну, кількість зареєстрованих відділень діючих банків зменшилась на 119 установ, кількість небанківських фінансових установ, які надають окремі види банківських послуг, збільшилась на 44 установи, кількість банкоматів зменшилась на 163 одиниці, а кількість електронних платіжних пристроїв збільшилась на 14 одиниць.

Станом на 01.07.2015 р. банки України встановили на території області 1 752 банкомати, за допомогою яких можна здійснити операції з отримання та внесення готівки, а також здійснити безготівкові перекази коштів.

Основними проблемами розвитку банківської системи, у тому числі Львівщини, є недостатній рівень капіталізації банків, низький рівень корпоративного управління банківськими ризиками та незахищеність прав кредиторів і вкладників.

Банкам Львівщини необхідно реалізувати ряд заходів:

- проведення додаткової капіталізації банків за рахунок коштів акціонерів і залучення нових інвесторів;
- підвищення рівня забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників;
- глибше проаналізувати перспективи розвитку і розміщення мережі банків і вживати відповідні дієві заходи;
- вивчити можливість і необхідність утворення банківського союзу (корпорації) банків Львівщини, що могло б зміцнити банківську мережу регіону.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник Львівської області за 2014 рік. – Львів, 2015. – С. 53.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
3. Комплексна програма розвитку банківської системи України на 2015–2020 роки (Проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Reform.in.ua. – Назва з екрана.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НБУ У 2014 РОЦІ

Н. В. Данік, к. е. н., доцент

*Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв*

Упродовж 2014 року Національним банком України за участю міжнародних фінансових організацій було проведено низку заходів з обговорення проблемних питань наукових досліджень і розроблення практичних рекомендацій щодо напрямів розвитку фінансової системи України [1].

Співробітництво з МВФ, який є одним з основних партнерів України, є важливим чинником формування інвестиційного клімату нашої країни, а також індикатором для взаємовідносин з іншими міжнародними фінансовими організаціями та іноземними інвесторами. Однією з основних подій двосторонньої співпраці з МВФ у 2014 році є затвердження 29 квітня 2014 року Виконавчою радою МВФ нової програми «Стенд-бай» для України. Для нашої держави та для світу в цілому це стало потужним сигналом підтримки як з політичної, так і економічної точки зору.

У рамках Програми в 2014 році Україна отримала два транші: 2,058 млрд СПЗ, або 3,2 млрд дол. США, у травні та 915 млн СПЗ, або 1,4 млрд дол. США, у вересні 2014 року. Зазначені кошти підлягали розподілу між Національним банком України та Міністерством фінансів України. Восени 2014 року розпочався другий перегляд виконання Україною умов Програми. В цілому МВФ позитивно оцінював кроки, здійснені нашою державою на цьому шляху. Водночас наприкінці року за результатами оцінки стану економічної ситуації стало зрозуміло, що діюча програма не відповідає сучасним реаліям та потребам України. Тому сторони розпочали технічні обговорення щодо заміни діючої програми на нову в рамках інструменту розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF).

Співробітництво зі Світовим банком є одним із дієвих механізмів, що допомагає Україні впроваджувати структурні реформи та залучати пільгові кредитні ресурси в її економіку.

Співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) ЄБРР, який був і залишається одним із провідних інвесторів в Україну, і надає значну підтримку економічним реформам в країні та вкладення якого мають комплексний характер.

Співробітництво з Чорноморським банком торгівлі та розвитку (далі – ЧБТР) – Україна є однією із країн-засновниць ЧБТР, ресурси якого спрямовуються на фінансування регіональних проектів і сприяння розвитку приватної та підприємницької діяльності в державах-членах.

Протягом 2014 року Національний банк України на запит Державної служби фінансового моніторингу України та відповідно до результатів третього раунду оцінки України надавав матеріали щодо поточного стану та вдосконалення системи запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на Пленарному засіданні Комітету експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL)[2].

Національний банк України протягом 2014 року продовжував роботу із забезпечення двостороннього міжнародного співробітництва з метою встановлення і розширення міжнародних зв'язків, представлення інтересів України в центральних банках інших країн, впровадження передового світового досвіду для забезпечення розвитку банківського сектору України, формування позитивного іміджу України у світової спільноти та посилення її інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел

1. Інформація про стан та перспективи розвитку банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ck-oda.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Звіт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрана.

БАНКІВСЬКИЙ ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ

Ю. Б. Деркач

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Сучасні умови діяльності банків на валютному ринку ускладнюються у зв'язку з активізацією впливу процесів міжнародної інтеграції та глобалізації. Зазначимо, що в умовах глобалізації національні валюти та ринки капіталів перетворюються в елементи єдиної світової фінансової системи, що призводить до втрати контролю держави за транскордонним рухом капіталів. За таких умов методи валютного регулювання та валютного контролю повинні постійно удосконалюватись, що обумовлює актуальність обраного дослідження.

Проблемам організації валютних відносин та контролю за ними присвячені праці багатьох вітчизняних та іноземних науковців: Дзюбюка О., Божидарніка, Міщенко С., Платоновой І., Брю С. Проведений аналіз наукової літератури свідчить, що методологічні засади розробки та впровадження системи валютного контролю, адекватної сучасним економічним умовам, не були належним чином розвинені. Недостатність теоретичних напрацювань негативно позначається на практиці застосування банками системи методів валютного контролю. Враховуючи зазначене, виникає необхідність у формуванні нових теоретичних підходів до визначення поняття валютного контролю, його структури та принципів організації.

Контроль – це складова частина управління процесом діяльності банку, що сприяє досягненню мети за оптимальних витрат робочого часу та ресурсів. [1, с. 60].

Валютний контроль є видом банківського, а його об'єктом слугують валютні операції. Проведений аналіз вітчизняних законодавчих актів свідчить, що в українському законодавстві взагалі відсутнє визначення терміну «валютний контроль».

Дослідження економічної літератури дозволило сформулювати таке визначення: валютний контроль – це дії державних та недержавних господарюючих суб'єктів, спрямовані на дотримання законодавства в сфері проведення валютних операцій резидентів і нерезидентів, з метою досягнення цілей валютної політики країни, шляхом виявлення відхилень від встановлених стандартів та норм.

Здійснюється валютний контроль на засадах методів банківського регулювання, що визначають загальні принципи організації валютних операцій, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення валютного законодавства.

Результати проведення валютного контролю працівниками НБУ у 2014 р. свідчать, що найбільшу питому вагу займають такі порушення, як несвоєчасне подання, приховування звітності про валютні операції – 44,3 %, невиконання функцій агента валютного контролю – 24,4 % та найменшу – невиконання порядку декларування валютних цінностей – 0,01 % [2].

Варто зауважити, що на даному етапі розвитку вітчизняної економіки НБУ проводить політику жорстких обмежень щодо валютних операцій в сферах торгівлі товарами, послугами та інвестицій. Використання широкого набору адміністративних інструментів, обумовлене необхідністю зміцнити курс гривні, зменшити відтік капіталу за кордон.

За таких умов, належне виконання уповноваженим банком функцій агента валютного контролю вимагає створення надійної системи внутрішнього контролю. Розробка та впровадження такої системи дозволить банківській установі об'єктивно оцінити: ефективність проведення операцій з іноземною валютою; достовірність отриманої фінансової інформації; рівень валютних ризиків; відповідність проведення валютних операцій та отриманої щодо них інформації вимогам законодавства й внутрішнім документам.

При розробленні центральним банком сучасних процедур банківського валютного контролю необхідно використовувати рекомендації Міжнародного комітету із банківського нагляду.

Список використаних джерел

1. Аудит у банках : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Національний банк України; за заг. ред. к. е. н. О. М. Сарахман. – К. : УБС НБУ, 2007. – 334 с.
2. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрана.

РИЗИК РЕПУТАЦІЇ БАНКУ ТА СУЧАСНІ ФАКТОРИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

С. Б. Єгоричева, д. е. н., професор

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

В умовах сучасного турбулентного середовища вітчизняні банки стикаються з різноманітними ризиками, серед яких чільне місце займає репутаційний. Цей вид ризику ще недостатньо вивчений у теоретичному плані, а також далеко не завжди належним чином враховується у практичній діяльності банківських установ.

Центральними банками багатьох країн ризик репутації (а точніше, її втрати) включений до переліку типових банківських ризиків. За визначенням НБУ, ризик репутації – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через несприятливе сприйняття іміджу фінансової установи клієнтами, контрагентами, акціонерами (учасниками) або органами нагляду. Це впливає на спроможність банку встановлювати нові відносини з контрагентами, надавати нові послуги або підтримувати відносини, що є [1].

При цьому імідж може бути визначений як певне уявлення про банк, яке склалося у суспільній свідомості під впливом інформації щодо нього і визначає її ставлення до банківської установи. Ділова репутація – це оцінка зацікавленими сторонами діяльності банку та її результатів.

Ризик репутації є функціональним (нефінансовим) ризиком, оскільки безпосередньо не пов'язаний зі зміною доходів банку і важко піддається кількісному оцінюванню, хоча відображається у таких показниках, як зменшення кількості клієнтів, відтік депозитів, зниження ринкової вартості банку, потенційні витрати з відновлення репутації. Він, безумовно, має системний характер, оскільки репутація кожного банку базується на відношенні суспільства до банківської системи, у цілому. Цей ризик є стратегічним, він становить загрозу безперервності діяльності банку, а метою управління ним є його мінімізація.

Всі фактори, що чинять різноспрямований вплив на ділову репутацію банку, можна поділити за джерелами походження на внутрішні і зовнішні. Внутрішні генеруються діяльністю самого банку внаслідок дій та поведінки його власників, менеджерів та працівників. Зростання репутаційного ризику викликає недотримання законодавства, нормативних документів центрального банку, звичаїв ділового обороту, принципів професійної етики, невиконання договірних зобов'язань, насамперед, перед вкладниками і кредиторами, неспроможність врегулювати конфлікти інтересів стейкхолдерів. У сучасних умовах важливою складовою ділової репутації банку є його ефективна участь у протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму, тож недотримання вимог у цій сфері може призвести до недовіри до банку.

Внутрішнім фактором також є слабка система управління банківськими ризиками, яка провокує проведення ризикованої кредитної та інвестиційної політики, відсутність контролю за операційними ризиками, що особливо небезпечно в умовах використання дистанційних технологій. Недоліки у кадровій політиці та відсутність уваги до питань корпоративної соціальної відповідальності стають все більш вагомими чинниками виникнення репутаційного ризику.

Зовнішні фактори впливу на репутацію банку знаходяться поза його контролем. Насамперед, це оприлюднення негативної інформації про банк. З появою нових доступних засобів інформаційного обміну кожен зі стейкхолдерів отримав можливість впливати на банк шляхом вираження свого відношення, зокрема, в соціальних мережах. Свобода передачі інформації зробила банківську діяльність надзвичайно чутливою до суспільної думки.

Останнім часом репутаційний ризик банків зростає і у зв'язку з використанням аутсорсингу певних процесів і операцій, які виконуються незалежними зовнішніми виконавцями.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс] : постанова Правління НБУ 02.08.2004 № 361. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04/page3>. – Назва з екрана.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ АКТИВІВ І ПАСИВІВ ЧГРУ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» М. ЧЕРКАСИ

І. О. Журба, к. е. н., доцент

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

Загальний аналіз активів та пасивів комерційного банку ґрунтується на застосуванні методик горизонтального, вертикального, порівняльного та коефіцієнтного аналізу.

Головним досягненням ПАТ КБ «ПриватБанк» м. Черкаси за останні роки в області активних операцій стало зберігання високих темпів розвитку кредитування юридичних та фізичних осіб.

За чотири роки Приватбанком було збільшено більше ніж на 79 % розмір активів. Проаналізувавши якісний склад активів банку, можна зробити наступний висновок, що основним видом діяльності банку є формування й розміщення кредитних ресурсів, і показником активності банку є питома вага кредитного портфеля в загальних активах. В 2014 році по відношенню до 2011 року банком було збільшено питому вагу кредитного портфелю з 79,5 % до 64,7 %, тобто на 14,8 %. Такий стрімкий зріст об'єму кредитного портфелю в 2014 році можна пояснити економічною кризою, зростанням безробіття, та намаганням населення та підприємств за рахунок кредитів залишитись «на плаву», а також – розширення мережі як по Україні так і за її межами.

Як наслідком збільшення обсягів кредитування стало збільшення ризикових активів та зниження ліквідності.

Нарощування активів з 2011 року з 86,5 млрд грн до 155,6 млрд грн в 2014 році в основному за рахунок збільшення обсягу кредитного портфелю банку через постійне просування різних видів кредитування – все для досягнення стратегічної мети.

ПАТ КБ «Приватбанк», це банк, що має декілька асоційованих та дочірніх компаній, з динаміки аналізу видно, що банком постійно здійснюється інвестування в ці компанії, якщо взяти 75 249 тис. грн в 2011 році, цей показник постійно збільшується, в 2012 році він становить – 81 827 тис. грн, в 2013 – 119 061 тис. грн, в 2014 – 552 765 тис. грн і в 2011 році загальна сума інвестування склала – 555 650 тис. грн. Отже, в структурі активів ПАТ КБ «Приватбанк» м. Черкаси найбільших змін, а саме збільшення об'єму на 38 168 070 тис. грн або на 54,3 % в 2014 році по відношенню до 2011 р. зазнала стаття «Кредити й заборгованість клієнтів», таке збільшення питокої ваги кредитного портфелю свідчить про наближення до стратегічної мети – збільшення об'ємів кредитування, заняття лідируючої позиції по охопленню кредитами населення, а це можливе лише, і є

наслідком нарощування депозитного портфелю банку, збільшення залучення грошових коштів клієнтів шляхом встановлення вигідних умов по депозитним програмам, наприклад вищих відсотків по депозитам, і чим довший термін залучення вкладів, тим вигідніші умови для клієнтів.

Також збільшенню об'ємів кредитування (особливо короткострокових кредитів) посприяло залучення нових клієнтів через відкриття поточних рахунків на більш вигідних умовах з більш низькою щомісячною платою за обслуговування. Наприклад, плата за відкриття рахунка становить 100 грн, а натомість на рахунку клієнта відкривають поточний рахунок з бонусом 120 грн, який лежить так сказати, на депозиті до запитання, чи то терміном від одного року і вище.

Якщо в банка зростають об'єми кредитування, то в нього й зростають доходи.

Нарощування власного капіталу сприяє розширенню існуючих та створенню нових представництв, філій, відділень, а для цього необхідні приміщення, тобто бажано наявність власних, але доволі таки часто використовують і довгострокову оренду, нове обладнання та переобладнання існуючого – все це потребує коштів, і як видно зі структури активів, ПАТ КБ «Приватбанк» м. Черкаси на 26 % збільшив свої основні засоби та нематеріальні активи, вартість активів з 1 985 777 тис. грн збільшилися на 518 112 тис. грн і на кінець 31.12.2014 р. становлять 2 503 889 тис. грн.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 5–6. – С. 30–42.
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік // Рішення Ради Національного банку України від 11.09.2014 р. № 28.
3. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс].

ОЦІНКА СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Р. С. Квасницька, к. е. н., доцент

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

Рівень капіталізації банків є головним показником їх здатності ефективного формування інвестиційного потенціалу та його використання на інвестування реального сектора економіки країни. Високий рівень капіталізації банків гарантує стабільність національної валюти та фінансову стійкість банків при нестабільності фінансової системи, а також забезпечує можливості здійснення банками інвестиційної діяльності.

Як свідчить зарубіжний досвід у нарощенні капіталізації банківських систем, саме комплекс дій, спрямованих на реальне збільшення обсягу капіталу банку шляхом реінвестування отриманого прибутку, залучення грошових коштів та їх еквівалентів ззовні, є позитивним чинником, який відповідним чином впливає на економічну систему країни, фінансово підтримуючи її функціонування.

В зв'язку із тим, що вітчизняні банки не є активними учасниками ринку цінних паперів, то рівень їх капіталізації може бути охарактеризовано через величину власного капіталу банку чи групи банків. Відмітимо, що впродовж 2008–2014 років величина капіталу банків України збільшилася з 119 263 млн грн до 148 023 млн грн, тобто на 24,1 %. Однак показник статутного капіталу в розмірі не менше 500 млн грн [1] мають не всі банки. Так, станом на 01.01.2015 року, лише перша група вітчизняних банків, яка налічує 16 банківських установ, характеризується наявністю статутного капіталу, який значно перевищує встановлений його мінімальний розмір (найвищим даний показник був у Ощадбанку – 18 302,5 млн грн, а найнижчим у Укрсиббанку – 1 774,3 млн грн). Щодо інших груп вітчизняних банків спостерігається така картина: в другій групі – з 19 банківських установ

2 банки мають статутний капітал менше 500 млн грн; в третій групі – з 33 банків – 24 банки; а в четвертій групі – з 90 банків – 87 банків [2].

Звичайно, нарощення статутного капіталу банками, що давно функціонують на вітчизняному фінансовому ринку, є складним і дещо тривалим процесом. Однак, велика кількість банків, що мають низький рівень капіталу, свідчить або про неможливість, або небажання їх власників вирішувати проблему капіталізації.

Також зазначимо, що недостатній рівень капіталізації українських банків є однією з причин їхньої низької конкурентоспроможності на світовому ринку. Так, рівень капіталізації банківської системи України у співвідношенні із величиною валового внутрішнього продукту у 2014 році становив лише 9,45 %, коли у розвинених країнах даний показник перевищує 80 %.

Наголосимо, що заходи щодо нарощення обсягів капіталу повинні розроблятися як на макрорівні, так і на рівні кожної банківської установи. Тому, одним із важливих напрямків зростання капіталізації банківської системи України є залучення у статутні капітали банків грошових коштів населення. На сьогодні, поза банками перебуває майже 283 млрд грн готівкових коштів, які є величезним інвестиційним потенціалом, що може вивести українську банківську систему за показником капіталізації на рівень країн Східної Європи.

Отже, підвищення капіталізації вітчизняних банківських установ сприятиме зростанню як їх надійності і конкурентоспроможності, так і ефективності формування та використання їх інвестиційного потенціалу з метою розвитку економі держави загалом.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність : закон : офіц. текст : за станом 12.08.2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. – Назва з екрана.
2. Національний банк України : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрана.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

А. В. Киевич, д. э. н., профессор

Д. В. Чернорук

Полесский государственный университет, г. Пинск

На современном этапе развития экономики банкам отводится роль основного финансового института. Они помогают сделать процесс производства непрерывным, концентрируя у себя для этого временно свободные денежные средства и направляя их туда, где они в данный момент необходимы. Для банков вклады – главный вид пассивов и важный ресурс для проведения активных кредитных операций, поэтому исследование проблем осуществления депозитных операций банков актуально.

Вклады (депозиты) населения в банках являются главной формой сбережений населения с точки зрения возможности их привлечения для финансирования экономики республики и одним из механизмов «связывания» выпущенных в обращение наличных денег. В связи с этим активизация деятельности банков по привлечению данных денежных средств является одной из стратегических задач развития банковской системы. Важным механизмом привлечения денежных сбережений населения в банковскую систему является процентная политика.

Значительное влияние на уровень сбережений оказывают социально-психологические аспекты поведения населения, вызванные, например, инфляционными ожиданиями. Основные проблемы в развитии депозитных операций физических лиц в Республике Беларусь заключаются в преобладании депозитов в иностранной валюте, в сложности восприятия банковских услуг, в недоверии финансовой системе Республики Беларусь.

Депозитная политика банка должна учитывать потребности всех социальных и возрастных групп граждан – работающих и пенсионеров, молодежи и людей среднего возраста, а также должна быть рассчитана как на малообеспеченные слои населения, так и на людей со средним и высоким уровнями дохода. В

связи с этим одним из приоритетных направлений работы банка должно стать расширение перечня вкладов, доступных клиентам, введение новых видов услуг [1].

Немаловажное значение в формировании благожелательных отношений населения к банку имеет реклама. Нужно использовать такие средства рекламы, которые обладают значительным охватом аудитории, существенным временным фактором воздействия и относительной дешевизной. Для привлечения новых клиентов необходимо:

- вводить новые виды банковских продуктов (тематические и целевые депозиты);
- создать систему страхования вкладов при участии банка в страховых платежах;
- увязать сроки оборачиваемости кредитов со сроками привлечения денежных средств;
- использовать розыгрыши лотерей;
- предусмотреть поощрительный приз для постоянных вкладчиков в виде возможности получения кредита по пониженной процентной ставке и бесплатной сберегательной платёжной карты;
- предусмотреть возможность погашения кредитов посредством списания денежных средств с вkladного счёта;
- ввести услугу перевода денежных средств через платёжные карточки внутри вкладных счетов одного банка и внутри вкладных счетов между банками;
- предусмотреть систему открытия вкладных счетов без посредника – работника банка через Интернет и перевод денежных средств через Интернет внутри вкладных счетов;
- усилить контроль за соблюдением этики поведения банковских специалистов и проводить тематические семинары.

Комплексный подход к решению выявленных проблем и реализации основных перспектив развития позволит существенно увеличить долгосрочную ресурсную базу банков.

Список использованных источников

1. Ткачев Р. В. Сбережения населения с ограниченным риском / Экономика и управление. – 2014. – № 4. – с. 88–92.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

В. В. Коваленко, д. е. н., професор

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Економічна ситуація, що склалася із кредитним забезпеченням реального сектора банківською системою України, а саме підприємств малого та середнього бізнесу, на сьогодні не відповідає потребам активізації підприємницької діяльності і стимулювання розвитку виробництва.

Вплив світової фінансової кризи на реальний сектор економіки в усьому світі почав найактивніше виявлятися у вересні 2008 року, коли скорочення обсягів банківського кредитування найвідчутніше позначилося на тих галузях, які більшою мірою залежать від поточних запозичень коштів для формування оборотного капіталу – будівництво і машинобудування (особливо автомобільна промисловість).

Як зазначив О. Дзюблук, однією з найгостріших проблем взаємодії банківської системи України з реальним сектором економіки може стати істотне зростання загального обсягу простроченої заборгованості за кредитами банків, багатьом із яких це загрожуватиме різким погіршенням фінансового стану, неплатоспроможністю і навіть банкрутством [1, с. 26].

Тому, банки змушені будуть дедалі більшу частку своїх активів розміщувати в найменш ризиковані вкладення, а тому скорочувати власний кредитний портфель. На практиці це ще більше погіршить можливості подолання виробничого спаду і виходу реального сектору з кризи.

Протягом 2010–2014 років закріпилися тенденції незмінності основних показників кредитної діяльності українських банків, посилення їх негативного впливу на процеси економічного розвитку, підвищення недовіри до банківської системи. Питома вага банківських кредитів у ВВП станом на 1.01.2015 року у порівнянні з попереднім збільшилася на 2,03 %, що є непрямою ознакою активізації кредитних вкладень комерційних банків у напрямку кредитного забезпечення підприємницької діяльності.

Основними напрямками підвищення кредитної активності банків для підтримки реального сектору економіки повинні стати заходи макроекономічного та мікроекономічного спрямування.

До заходів макроекономічного спрямування слід віднести впершу чергу подальшу стабілізацію кредитного ринку України. Ефективне функціонування кредитного ринку та його структурних елементів значною мірою залежить від організації регулювання та нагляду за кредитними установами. Важливою передумовою цього є розробка стратегії розвитку кредитного ринку щодо його інституціональної структури. Удосконалення механізмів регулювання та нагляду впливає на підвищення ліквідності кредитних установ; посилення інвестиційної та інноваційної їх діяльності; забезпечення надійної системи гарантування вкладів і захисту клієнтів; підвищення капіталізації кредитних установ шляхом збільшення статутного капіталу.

Ключове місце в інфраструктурі кредитного ринку мають займати кредитні бюро як ланка, яка допомагає кредитним установам коректно оцінити платоспроможність майбутніх позичальників. Задля ефективного розвитку кредитних бюро необхідне спрощення процедури ідентифікації клієнта та надання дозволу для обробки даних [2, 81–82].

До заходів мікроекономічного спрямування повинні стати: на рівні взаємовідносин «банк-клієнт», з точки зору підвищення ефективності кредитних операцій і поліпшення схеми надання позик; на рівні НБУ, з точки зору удосконалення діючого механізму рефінансування; на рівні самого комерційного банку, з точки зору вдосконалення відповідних аспектів фінансового менеджменту, що охоплюють продукування кредитних послуг і підтримання стабільності банківської системи шляхом мінімізації ризиків та оптимального управління портфелем кредитних вкладень загалом.

Список використаних джерел

1. Дзюблук О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20–30.
2. Коваленко В. В. Кредитний ринок України: проблеми та перспективи розвитку / В. В. Коваленко // Регіональна економіка та управління. – 2015. – № 6. – С. 79–82.

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

С. О. Колодізева, к. е. н.

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

Важливою рисою міжнародного ринку фінансових послуг є активне використання послуг та інструментів, що забезпечують розвиток взаємозв'язків між учасниками світового фінансового простору. Участь вітчизняного ринку фінансових послуг у євроінтеграційних процесах обумовлює доцільність дослідження та запровадження у вітчизняну практику тих фінансових послуг, які широко представлені на світовому фінансовому ринку. Серед таких фінансових послуг важливе місце займає послуга факторингу, розвиток та активне надання фінансовими установами якої може забезпечити участь України у світовому ринку факторингу та вирішити внутрішньо-економічні проблеми, що пов'язані з необхідністю забезпечення фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств.

Факторинг сприяє внутрішній та міжнародній торгівлі, тому для України доцільним є збільшення обсягів факторингових операцій. Реалізація європейської моделі факторингу припускає підвищення активності банків щодо надання послуги факторингу. Перспективи приєднання України до ЄС потребують створення необхідних зовнішніх та внутрішніх передумов для розвитку як внутрішнього, так і міжнародного факторингу. Високі темпи розвитку міжнародного факторингу в Європі висувають перед вітчизняними банками завдання щодо поступового нарощування обсягів надання послуги міжнародного факторингу.

Україна посідає передостаннє місце в Європі за обсягами факторингу на одну компанію/банк [1], що свідчить про необхідність підвищення потенціалу факторингу через надання цієї послуги як крупному, так і малому, середньому бізнесу. Водночас, за показником «темپ приросту обсягів факторингу» Україна займає 15 місце серед країн Європи [1], що відповідає середнім значенням такого показника (серед європейських країн) та свідчить про достатньо високі темпи розвитку національного ринку факторингу загалом.

Систематизація досвіду надання вітчизняними банками послуг факторингу дозволила виявити основні групи проблем, що пов'язані з: якістю послуги факторингу та її вартістю; нормативно-правовим регулюванням факторингових операцій; формуванням ефективних внутрішніх та зовнішніх факторингових ланцюгів. Вирішенню зазначених проблем факторингового обслуговування, на нашу думку, значною мірою сприятиме впровадження банками логістичного підходу до управління банківськими послугами.

Кожна із складових логістичного підходу до управління банківськими послугами (організація та управління діяльністю, оптимізація діяльності, управління потоковими процесами, управління ланцюгами поставок/запитів клієнтів) сприяє вирішенню проблем розвитку факторингових послуг в Україні.

Оптимізація банківської діяльності за логістичним підходом забезпечить зниження вартості та підвищення якості факторингового обслуговування, вирішить проблему формування ефективних внутрішніх і зовнішніх факторингових ланцюгів тощо. Виконання логістичного правила «7R» для факторингового обслуговування, яке передбачає забезпечення підприємства (right customer) якісним обслуговуванням (right quality) з фінансування на потрібну суму (right quantity) для поповнення обігових коштів (right product) на необхідний термін (right time) для реалізації поставки товару підприємству-дебітору (right place) за доступною вартістю (right cost), буде сприяти вирішенню основних проблем розвитку вітчизняного ринку факторингу.

Реалізація банками логістичного підходу до управління послугами факторингу забезпечить не тільки вирішення основних проблем розвитку факторингових послуг, але й створить сприятливі умови для інтеграції ринку банківських послуг України у європейський фінансовий простір.

Список використаних джерел

1. Factors Chain International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fci.nl/home>. – Назва з екрана.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

І. В. Корнева

*Національний університет державної податкової служби України,
м. Ірпінь*

В умовах нестабільності світових фінансових ринків особливої актуальності набувають питання розробки та реалізації стратегічних напрямків діяльності центральних банків в цілому, та Національного банку України, зокрема.

Політика Національного банку України з 2013 р. зазнала низку якісних змін. Серед найбільш значущих новацій можна назвати фактичну відмову від проведення політики фіксованого курсу гривні та переходу до гнучкого курсоутворення, реалізацію інфляційного таргетування. З огляду на це ставка за короткостроковими операціями РЕПО почала відігравати роль основного інструменту грошово-кредитної політики. Крім цього, на перший план вийшло завдання з стабілізації інфляції та зниження її рівня. Таким чином, НБУ за останні два роки здійснив рішучі кроки до змін своєї монетарної політики. Нажаль, зазначені реформи у сфері грошово-кредитної політики здійснюються у надзвичайно несприятливих макроекономічних і політичних умовах. Падіння обсягів ВВП, скорочення експорту, обмежений приплив іноземного капіталу та воєнні дії ускладнюють швидке впровадження новітніх заходів грошово-кредитної політики. У такій непростій ситуації дії регулятора повинні бути особливо виваженими і продуманими. Занадто рестриктивна грошова політика, якої сьогодні притримується НБУ, може підштовхнути економіку до подальшої рецесії, а занадто м'яка – загрожуватиме попаданням у капкан стагфляції на довгі роки. У такому контексті надзвичайно гостро постають питання щодо вибору пріоритетів грошово-кредитної політики, а також ступеня її жорсткості.

Стратегічні завдання, які стоять перед НБУ, визначаються поточним станом розвитку вітчизняної економіки. На сьогодні Україну можна вважати країною, ринки якої все ще знаходяться у стадії формування та розвитку, тому вона має відповідні структурні особливості. По-перше, країна має досить великий

нерозкритий потенціал економічного зростання. Світовий досвід показує, що країни з ринками, які формуються і розвиваються, спроможні розвиватися дуже високими темпами. Прикладом цього можуть бути країни Південно-Східної Азії, Латинської Америки, Китай. По-друге, Україна має низьку ефективність інституціонального середовища, що проявляється не тільки у слабкості національної фінансової системи та її суттєвої залежності від потоків капіталу, але й у невисокій якості державного управління, що виражається у відсутності належної бюджетної та монетарної дисципліни [1, 2]. По-третє, вітчизняна економіка має високий ступінь монополізації. В подібних умовах перед органами монетарної влади стоїть складне завдання – забезпечити найбільш повне розкриття потенціалу економічного зростання з врахуванням обмежень та ризиків, характерних для країн з ринками, що формуються і розвиваються.

У цьому контексті для досягнення даного завдання Національний банк України повинен сконцентрувати увагу на трьох стратегічних напрямках:

- забезпечити стабільно низькі і передбачувані темпи інфляції;
- сприяти розвитку фінансового сектору;
- підтримувати стійкість фінансового сектору в умовах високої волатильності потоків капіталу.

НБУ як регулятору фінансового сектора важко сфокусувати свою увагу на трьох аспектах. По-перше, банк повинен слідкувати за тим, щоб дисбаланс між активами та пасивами у іноземній валюті фінансових посередників не був занадто великим. По-друге, НБУ повинен контролювати рівень забезпечення ризикових активів обсягом капіталу. По-третє, НБУ повинен здійснювати моніторинг стану фінансового сектору в цілому з врахуванням взаємозв'язків різних груп фінансових інститутів. При цьому особливу увагу необхідно приділяти ризикам, пов'язаним з діяльністю небанківських фінансових інститутів.

Підсумовуючи зазначимо, що вектор політики НБУ, на наш погляд, повинен визначатися зазначеними вище стратегічними напрямами діяльності. Підкреслимо, що вони є актуальними саме для таких країн, як Україна, оскільки в розвинених країнах існуючі проблеми вже подолані.

Список використаних джерел

1. Calvo G. The mirage of exchange rate regimes for emerging market countries / G. Calvo, F. Mishkin // Journal of Economic. – 2003. – Vol. 17. – No 4. – Pp. 99–118.
2. Fraga A. Inflation targeting in emerging market economies / A. Fraga, I. Goldfain, A. Minella // NBER Working Paper. – 2004. – W. 10019.

КРЕДИТНЕ СТИСНЕННЯ І ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

В. В. Корнеєв, д. е. н., професор

*Науково-дослідний економічний інститут Міністерства
економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ*

Маємо два види кредитного стиснення, які розкривають передумови і сучасний стан фінансової системи держави. По-перше, це кредитне стиснення спекулятивного характеру 2008–2009 рр., і форс-мажорне кредитне стиснення у 2014–2015 роках, викликане деформацією регіональної політики в Криму і військовою агресією на сході. В обох випадках фінансовий сектор зазнав значних втрат – як за обсягами активно-пасивних операцій, так і в частині звуження кола наявних і потенційних ринкових факторів. При зростанні різних ризиків періодично посилюється невизначеність перспектив розвитку. Вкрай загострилась проблема ліквідності ринків та банків. Залишається незаперечним факт, що саме стабільність банків визначає «фінансовий пульс» економіки.

Переважає більшість фінансових інструментів, на основі яких реалізуються фінансові спекуляції, мають саме кредитну природу. Перші та наступні спроби впровадження антикризових заходів показали, що регулятивний ресурс держави та центр-банків був і залишається визначальним фактором стабілізації ринків та банківських систем. Допоки влада не вирішувала проблеми ліквідності банківського сектора і належного фінансування сектора реального, відновлення не наставало. Реалізація

концепції «саморегулювання» виявилась обмеженою, а класична теза про невидиму руку ринку трансформувалась в більш дієву тезу про рятівну руку держави.

В Україні небезпека незабезпеченого кредитування в різних формах полягала в тому, що попит визначався і стимулювався не доходами, а можливостями кредитуватися, – тобто залежав від новоутвореної і майбутньої заборгованості. Окремий новий негативний тренд боргового ринку України: склалася нова тенденція – зростання державного на протигагу зменшенню корпоративного і у т. ч. банківського боргу. Україна у поточному році «хронічно» перебуває у переддефолтному стані.

Особливість розвитку вітчизняного фінансового сектора України в останні роки – значне коливання ліквідності банків та інших фінансових установ. Зважаючи на необхідність відновлення циркуляції кредиту, піднімається питання про спеціальне «таргетування кредиту», яке фактично є спробою більш жорсткого управління обсягами і вартістю запозичень.

Форс-мажорна нестабільність ринків у 2014–2015 рр. викликала різке зниження обсягів депозитних, кредитних та інших операцій. Девальвація гривні, доларизація і тезаврація грошей стали небезпечними визначниками цього річного розвитку грошово-кредитного ринку.

У фінансовій системі України зберігається вже усталене протиріччя того, що банківський сектор сформований на основі євроконтинентальної моделі, а фондовий ринок розвивається з дотриманням англо-американських орієнтирів. Тому архітектура ринків України має фрагментарний «мозаїчний» характер – як за інститутами, так і за інструментами.

В Україні стабілізація фінансового сектора можлива в рамках індикації перманентних змін грошово-кредитної і валютно-курсової політики, які, в свою чергу обумовлювалися процесами розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх фінансових ринків.

Щодо результатуючих оцінок та очікувань можливо зазначити наступне.

Світова економічна депресія і військова агресія на сході країни вкрай негативно відображається на фінансовому секторі України – через унеможливлення більш-менш точної оцінки

вартості грошей та інших активів, падіння інвестиційної привабливості цінних паперів вітчизняних емітентів на світових ринках (у т. ч. і держави). Зовнішні ринки при цьому практично закриті через їх стагнацію, призупинено на невизначений термін рефінансування минулих запозичень через нові ланцюгові позики. На сьогодні і у найближчій перспективі Україна може отримувати ресурси фактично з таких джерел, як кредити МФО та міждержавні кредити. В обох випадках – ці ресурси поза межами відкритих ринків.

Є підстави очікування подальшої консолідації і переформування різних фінансових сегментів (через угоди злиття та поглинання – M&A) на основі універсалізації діяльності фінансових установ. Універсалізація фінансового сервісу у кризових умовах має новий підтекст, і орієнтована не на охоплення нових конкурентних ніш для підвищення прибутковості (як раніше при зростанні ринків), а набуває форми виживання з відмовою від вузько сегментованих і надмірно витратних бізнес-проектів.

Достатньо підстав для посткризової активізації угод M&A і у банківській системі України як реакції на необхідність переділу і реструктуризації корпоративної власності та бізнесу. На відміну від попередніх років, в Україні перспективні банківські корпоративні угоди матимуть свою специфіку. Так, якщо кілька років тому найбільшим аргументом продажу банку (й небанківських структур також) була максимальна ціна такої угоди, то відтепер основним аргументом продажу стає його можливе банкрутство відповідної фінансової установи.

Надзвичайно важливим напрямом стабілізації вітчизняної фінансової (і банківської) системи слід визнати підтримку позицій державних банків на різних сегментах фінансового ринку. Для забезпечення державних інтересів доцільно першочергово забезпечити стійкість державних банків, зокрема через їх капіталізацію. На відміну від рефінансування, індикативна капіталізація державою держбанків не викликає заперечень як корпоративна та фактично санаційна дія. У посткризових умовах виражена регуляторна діяльність НБУ спільно з урядом є основою стабілізації ринків.

Пропозиції відновлення ринків та їх посткризової стабілізації:

1. Довгий інвестиційний ресурс у гривні повинен складати основу відновлення. Зростання ринків повинно балансуватись реальними заощадженнями, а не спекуляціями та незабезпеченою кредитною експансією.

2. В сукупності засобів грошово-кредитної політики НБУ необхідно посилити роль облікової ставки як орієнтира ціни на гроші (про це мова йде і в останньому меморандумі з МВФ). Необхідні додаткові зусилля щодо підвищення довіри до грошово-кредитної політики та розуміння особливостей валютно-курсової політики. Потрібна особлива увага до роз'яснення сутності цілей, завдань, заходів та інструментів монетарного регулювання.

3. Необхідне не фрагментарне, а системне реформування фінансового сектора України в цілому, – як банківської системи, так і небанківських установ та суб'єктів інфраструктури. За умов обмеження фінансування із зовнішніх джерел (проте не тільки при цьому), основний наголос слід робити на розвиток внутрішнього ринку довгострокових фінансових та інших ресурсів, зокрема ринку цінних паперів. Діяльність інституційних інвесторів повинна вийти за рамки посередницької і набути інвестиційно-каталізуючих ознак. Це необхідно для нормалізації кредитно-інвестиційного циклу і забезпечення фінансової системи від зовнішніх загроз дестабілізації.

Регулятивний вплив державних інститутів – центробанків, урядових та інших структур був і залишається визначальним для стабілізації економічних систем. Найвагомішим засобом утримання стабільності є збереження довіри вкладників (для банківської системи) та інвесторів (для фондового ринку) при підвищенні взаємної відповідальності всіх учасників ринків.

КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Д. Ю. Кретов

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Сучасний розвиток національних фінансових систем відбувається під постійним впливом світових глобалізаційних процесів. В результаті цього змінюються умови розвитку світових еконо-

мічних, соціальних та політичних відносин, які є підґрунтям виникнення фінансової глобалізації, яка значним чином впливає на розвиток національного банківського сектору. Кредитна діяльність банків при цьому стає відповідним важелем регулювання швидкості розвитку банківського сектору та економіки в цілому, адже з одного боку вона стимулює розвиток економіки, а з іншого призводить до ймовірності настання кризи в ній, адже при зростанні кредитування фіктивний капітал починає перевищувати промисловий, та призводити до появи фінансово невідкріплених банківських інструментів та операцій.

Проблеми кредитної діяльності банків в умовах фінансової глобалізації знайшли широке відображення у працях як іноземних Дж. Сороса, В. Ханкеля, Дж. Хансена та вітчизняних науковців О. Дзюблюка, Л. Кузнецової, С. Ткаленко та ін.

Метою є дослідження кредитної діяльності банків в умовах фінансової глобалізації.

Останнім часом відбувається процес інтеграції та об'єднання світових фінансових систем за допомогою ліквідації економічних кордонів, новітніх технологій, іноземного капіталу з метою прискорення його обігу, який отримав назву фінансової глобалізації.

За таких умов, кредитна діяльність банків стає одним з головних факторів, котрий впливає на темпи розвитку економічної та фінансової систем. Під впливом процесів фінансової глобалізації прискорюється рух капіталу, розширюється його пропозиція, зростає попит на позики та підвищується норма відсотка. При цьому норма відсотка резервування є практично нульовою, що призводить до значного переважання долі фіктивного капіталу над промисловим та фактично переходу економіки на незабезпечений режим функціонування. Перевищення ж темпів зростання обсягів кредитування над темпами зростання ВВП більш ніж у 2 рази, призводить до формування фундаменту у вигляді фінансово невідкріплених та спекулятивних активів для розвитку банківської кризи. Таку динаміку можна чітко простежити під час фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. (рис. 1).

Як видно з рис. 1, у 2008–2009 рр. відбувається зменшення темпів зростання ВВП на 37,4 млрд грн, а обсяг позик на 10,7 млрд грн відповідно.

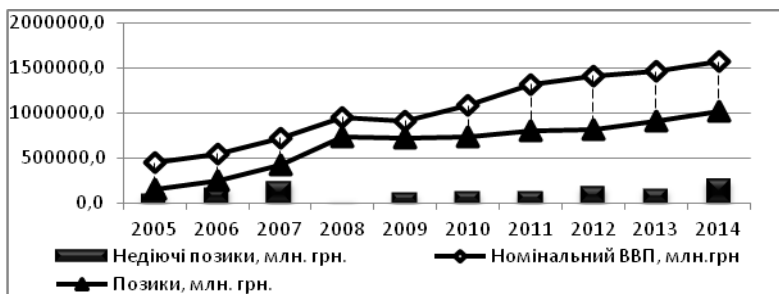

Рисунок 1 – Динаміка обсягу номінального ВВП та позик в Україні у 2005–2014 рр. Джерело: [7, 8]

Виходячи з цього, можна стверджувати, що розвиток кредитної діяльності банків під впливом фінансової глобалізації є одним з основних важелів, який впливає на розвиток національної економіки. Адже, за рахунок цього впливу відбувається ліквідація захисних бар'єрів між фінансовими системами країн, що сприяє випереджанню темпів розвитку фінансового над реальним сектором економіки, яке в кінцевому результаті може призвести до настання кризи в економіці країни. Саме тому, країнам потрібне ефективне регулювання кредитної діяльності банків, яке зможе забезпечити відповідний сталий розвиток банківської та фінансової системи, та на основі цього стимулювати темпи економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Офіційне ІП Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua. – Назва з екрана.

СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Л. В. Левченко, к. е. н., доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

Споживчий кредит відіграє значне місце у становленні безготівкових розрахунків населення. Сфера споживчого кредитування за період 2009–2014 рр. характеризується зменшенням абсолютної величини та скороченням валютної складової в порівнянні з 2008 р. (табл. 1).

Таблиця 1 – Споживчі кредити, що надані в Україні, в розрізі валют у 2008–2014 рр.

Рік	Споживчі кредити										
	Всього	у тому числі у розрізі валют									
		гривня		долар США		євро		рос. рубль		інші валюти	
		Сума, млн, грн	Питома вага, %	Сума, млн, грн	Питома вага, %	Сума, млн, грн	Питома вага, %	Сума, млн, грн	Питома вага, %	Сума, млн, грн	Питома вага, %
2008	186 088	66 693	35,84	113 773	61,14	3 708	1,99	0	0	1 915	1,03
2009	137 113	52 190	38,06	80 906	59,01	2 549	1,86	0	0	1 468	1,07
2010	122 942	52 478	42,69	67 033	54,52	1 873	1,52	0	0	1 557	1,27
2011	126 192	71 091	56,34	52 602	41,68	1 573	1,25	2	0	924	0,73
2012	125 011	85 384	68,30	37 751	30,20	1 181	0,95	2	0	694	0,55
2013	137 346	108 224	78,80	27 657	20,14	939	0,68	1	0	525	0,38
2014	135 094	95 763	70,89	37 357	27,65	1 168	0,86	1	0	807	0,60

Примітка. За офіційними даними НБУ.

До основних чинників, що нині стримують розвиток споживчого кредитування в Україні можна віднести:

- зменшення довіри до банків;
- зниження платоспроможного попиту з боку населення;
- занадто оптимістичне оцінювання населенням власних доходів майбутніх періодів;
- відсутність комплексної дієвої системи управління кредитними ризиками;
- високу відсоткову ставку за даним видом кредиту;
- наявність прихованих комісій;
- зростання інфляційних та девальваційних очікувань;
- відсутність дієвих правових механізмів захисту прав кредитора та позичальника;
- низький рівень розвитку інфраструктури кредитного ринку;
- недосконалу систему фінансового скорингу;
- низький рівень інформаційної обізнаності населення щодо умов кредитування;
- не високий рівень кваліфікації персоналу банківських установ.

Активізація споживчого кредитування потребує:

- інформування позичальників про реальну відсоткову ставку за кредитами;
- побудови комплексної дієвої системи управління кредитними ризиками, важливим елементом якої є ефективна діяльність бюро кредитних історій, що сприятиме об'єктивній оцінці платоспроможності позичальника та уникненню перекредитування;
- розвитку інфраструктури банківської системи;
- удосконалення механізму здешевлення кредитів;
- поліпшення якості обслуговування та консультації клієнтів;
- удосконалення механізму попередньої перевірки позичальника – фізичної особи;
- проведення навчальних тренінгів для персоналу банківських установ;
- удосконалення системи електронних платежів.

З метою забезпечення розвитку споживчого кредитування в Україні необхідно здійснювати його активізацію як на макро-рівні так і на рівні окремого банку.

ІНФЛЯЦІЙНЕ ТАРГЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДЕКЛАРАЦІЇ НБУ ТА ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

М. І. Макаренко, д. е. н., професор

ДНВЗ «Українська академія банківської справи», м. Суми

У періоди реформаторської активності в українській економіці щоразу активується питання про запровадження режиму інфляційного таргетування (ІТ) в грошово-кредитну політику. Утім наукова громадськість обговорює потенційну можливість нового монетарного устрою з 90-х років минулого століття, виявляючи об'єктивні передумови та ступінь готовності вітчизняної монетарної сфери до функціонування в умовах націлювання політики безпосередньо на інфляційні орієнтири. В офіційних документах та виступах керівництва Національного банку з 2001 р. час від часу з'являлися тези щодо необхідності та можливого скорого переходу до ІТ за прикладом деяких розвинених та транзитивних країн. Однак для невеликої відкритої економіки, якою була і по сьогодні залишається Україна, вважалося важливішим націлювати монетарні заходи на підтримання стабільності обмінного курсу з передбачуваними умовами зовнішньої торгівлі.

Кризові явища 2008 р. та початку 2015 р. засвідчили вразливість економіки загалом і монетарної сфери зокрема до впливу зовнішніх шоків, нейтралізація котрих коштувала значної частки золотовалютних резервів для Нацбанку. У міру просування економічних реформ та поствоєнної макроекономічної стабілізації на думку представників міжнародних фінансових регуляторів та НБУ визрівають передумови для запровадження невдовзі ІТ в Україні. Так, в Основних засадах грошово-кредитної політики на 2015 рік зазначається, що для подолання кризи і забезпечення цінової стабільності Національному банку необхідно проводити стратегічно і тактично виражену монетарну політику (що є підґрунтям стійкої курсової динаміки і зниження інфляції) з поступовим переходом до ІТ [1].

Не применшуючи переваг нового монетарного режиму, зазначимо істотну політичну, інституційну та технічну неготовність Нацбанку до рішучої імплементації ІТ у найближчій перспек-

тиві. Щоправда, окремі автори вважають припустимим запровадження ІТ на ранніх посткризових стадіях [2], та для цього слід створити хоча б мінімум передумов.

Політична готовність економіки до функціонування в режимі таргетування інфляції означала б завершення військової фази кризи на Сході країни, нейтралізацію політичного чинника провокування інфляційних очікувань, не підконтрольних впливу монетарної влади.

Інституційну готовність до імплементації ІТ знаменує собою реформованість самого регулятора, відновлення втраченої довіри до його політики навесні 2015 р., повернення впевненості в правильності його дій після відвертої безпорадності під час валютних збурень. Центральна банківська установа раз і назавжди повинна перетворитися з банку керівництва держави на банк усієї нації.

Формування технічних передумов ІТ означає також низку заходів, які слід реалізувати перш, ніж офіційно виголошувати новий монетарний режим. Насамперед цьогорічні темпи інфляції (та й прогнозовані на наступний рік) свідчать про слабкокеровану цінову динаміку, різке зниження якої спричинило б високі витрати дезінфляції, досить дошкульні в умовах виробничого спаду і безробіття. З іншого боку, відбуваються зміни в структурі та дієвості окремих каналів монетарної трансмісії, зумовлені підвищенням гнучкості курсоутворення та поступовим розвитком процентного каналу, що вкрай необхідно для операційного забезпечення ІТ.

Список використаних джерел

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік [Електронний ресурс] / Рада НБУ. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10465306>. – Назва з екрана.
2. Лепушинський В. Стратегічний документ з монетарної політики в умовах запровадження в Україні інфляційного таргетування / Володимир Лепушинський // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 9. – С. 31.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕНТНИМ РИЗИКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

А. І. Малініна

ДНБЗ «Університет банківської справи», м. Київ

Проблема побудови системи ризик-менеджменту комерційного банку належить до одних з найактуальніших питань банківської практики, в тому числі чільне місце в займає підсистема управління процентним ризиком [1, 2, 5].

Система управління банківськими ризиками – це сукупність прийомів, способів і методів роботи персоналу банку, які дозволяють забезпечити позитивний фінансовий результат за наявності невизначеності в діяльності, прогнозувати настання ризикових подій і приймати заходи до виключення або зниження негативних наслідків [2, с. 227].

На нашу думку, поняття «система управління банківськими ризиками» є більш широким і включає також функціональні та організаційні елементи. Процес управління ризиками є системним і пов'язаним з виявленням та аналізом ризику, розробкою і вжиттям необхідних заходів щодо його зниження та ефектив-ного моніторингу [3, 4].

Мета управління процентним ризиком, сформульована у Базельських принципах, – підтримувати розмір процентного ризику в межах параметрів, встановлених банком. У зв'язку з цим українським банкам потрібно визначити прийнятний рівень процентного ризику, тобто оцінити його та згодом прийняти рішення щодо управління ним. Це є можливим при умові побудови ефективної системи управління ризиками.

Загалом, система управління ризиками може бути представлена на основі таких критеріїв як технології та організації управління ризиками. У першому випадку – це сукупність таких елементів як вибір стратегії діяльності банку; система відстеження ризиків; механізм захисту банку від ризиків. У другому випадку виділяють: суб'єкти управління, ідентифікація ризику, оцінка міри ризику та моніторинг ризику.

Світовий і вітчизняний досвід банків дозволяють сформулювати принципи побудови системи управління процентним ризи-

ком: комплексність, динамічність оточення, диференційованість, єдність інформаційної бази та координація управління різними видами ризиків [2, 5].

При побудові ефективного управління процентним ризиком в Україні слід використовувати системний підхід, що полягає у взаємному поєднанні елементів управління і впливу особливостей зовнішнього і внутрішнього середовища банку.

Система управління процентним ризиком може бути представлена у вигляді організаційної, функціональної та інформаційної моделей, на основі яких можна визначити основну логіку управління процентним ризиком.

Відповідно до логічної моделі система управління процентним ризиком складається з наступних підсистем: стратегічне управління (визначення принципів); аналітична підсистема (процес прийняття рішення); виконавча підсистема (збір інформації, безпосереднє виконання) [2].

Для вітчизняних банків вдосконалення управління процентним ризиком полягає, насамперед, у пошуку оптимального співвідношення між прибутковістю і ризиком за умови дотримання достатньої ліквідності. Тому дотримання принципів і правил побудови ефективної системи ризик-менеджменту є важливим науковим і практичним завданням.

Список використаних джерел

1. Єпіфанов А. О. Проблеми кредитування та оцінки кредитоспроможності клієнтів банку / А. О. Єпіфанов, В. І. Міщенко // Банківська справа. – 1997. – С. 39–46.
2. Міщенко В. І. Банківський нагляд / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : ЦНД НБУ, УБС НБУ, 2011. – 498 с.
3. Науменкова С. В. Розвиток кредитування у посткризових умовах / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Банківська справа. – 2013. – № 1. – С. 3–19.
4. Науменкова С. В. Валюта і валютна політика / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К. : Знання, 2010. – 82 с.
5. Обґрунтування методичних підходів до оцінки стійкості фінансової системи: Інформаційно-аналітичні матеріали. Вип. 6 / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко, Р. С. Лисенко, С. В. Міщенко. – К. : НБУ. Центр наукових досліджень, 2006. – 162 с.

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

В. І. Міщенко, *д. е. н., професор*

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ

Вдосконалення механізмів функціонування державних банків і банків з державною участю в капіталі є одним із пріоритетних завдань реформування фінансового сектору України.

На сьогоднішній день до державних банків належать ПАТ «Державний ощадний банк України» та ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України», а до банків з державною участю в капіталі – ПАТ «Укргазбанк» (94,70 %) і ПАТ «Родовід банк» (99,99 %). Станом на 01.07.2015 р. на ці банки припадало близько 20 % активів і 33,0 % капіталу всієї банківської системи.

Вдосконалення функціонування державних банків і банків з державною участю в капіталі повинно ґрунтуватися на чіткому визначенні їх мандату (ціль і завдання діяльності) у фінансовій системі – як агента уряду в широкому розумінні. Цей мандат повинен передбачати: обслуговування державних програм соціально-економічного розвитку; реалізацію проектів приватно-державного партнерства; кредитування критичного імпорту; першочергове обслуговування державних платежів, платежів державних підприємств тощо.

Виходячи із нинішніх економічних умов і враховуючи світовий досвід та перспективи розвитку фінансового сектору, вважаємо, що збільшення кількості державних банків, націоналізація проблемних банків чи їх консолідація на базі існуючих державних банків, а також націоналізація неплатоспроможних банків шляхом викупу частини їх акцій урядом, а частини – власниками депозитів є недоцільними.

Підтримка державних банків і банків з державною участю в капіталі урядом і НБУ повинна полягати у: забезпеченні високого рівня капіталізації, що відповідає стану економіки; налагодженні системи корпоративного управління; реалізації виваженого підходу до роботи з ОВДП; посиленні контролю; зниженні рівня політичної залежності та підвищенні рівня комерційної незалежності.

Реформування державних банків має здійснюватися шляхом вдосконалення інституційного середовища та інституційних механізмів їх функціонування, яке повинно сприяти:

- забезпеченню економічної та фінансової стабільності;
- підтримці економічного зростання;
- підвищенню ефективності державного управління;
- подоланню корупції у фінансовій сфері.

Основними напрямками реформування діяльності державних банків і банків з державною участю в капіталі повинні бути:

- чітке визначення їх спеціалізації, ролі та завдань у фінансовій системі України;
- запровадження чітких, прозорих і підконтрольних механізмів функціонування;
- посилення механізмів антикризового управління;
- підвищення рівня корпоративного управління, менеджменту та управління ризиками;
- вдосконалення регулювання діяльності державних банків і посилення наглядових механізмів.

Список використаних джерел

1. Міщенко С. В. Формування ефективної структури фінансового сектору України / С. В. Міщенко. – К., 2009. – 246 с.
2. Мищенко В. И. Институциональные аспекты обеспечения устойчивости государственного сегмента банковской системы (на примере Украины) / В. И. Мищенко, В. В. Гордиенко. – М. : ИПУ, 2015. – С. 156–162.
3. Наumenкова С. В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури : [монографія] / С. В. Наumenкова, С. В. Міщенко. – К. : Університет банківської справи, Центр наукових досліджень НБУ, 2009. – 384 с.
4. Наumenкова С. В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору / С. В. Наumenкова // Вісник НБУ. – 2011. – № 12. – С. 4–11.
5. Наumenкова С. В. Зарубіжний досвід організації систем регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ // С. В. Наumenкова // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 20–27.
6. Наumenкова С. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи / С. Наumenкова, С. Міщенко // Вісник НБУ. – 2006. – № 11. – С. 26–31.

ФРАНЧАЙЗИНГОВІ ВІДДІЛЕННЯ БАНКУ ЯК КАНАЛ ЗБУТУ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ

О. М. Момот, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Сьогодні в українській економіці відбуваються суттєві зміни. Виживає та перебудовується вся економіка. Банки в цьому процесі не є виключенням. Крім загальноекономічних і загальнополітичних тенденцій на вітчизняну банківську систему мають вплив і додаткові чинники, які банкам теж потрібно враховувати: низький рівень капіталізації, зниження купівельної спроможності населення, зниження довіри населення до банківської системи, необхідність скорочення витрат, в т. ч. за рахунок зменшення мережі відділень, «чистка» банківського сектора Національним банком України тощо. І все це відбувається в умовах загострення конкуренції між банками за клієнтів.

Одним з способів отримання конкурентної переваги на фінансовому ринку в сучасних умовах є покращення доступу клієнтів до банківських продуктів за рахунок розширення мережі відділень банку шляхом відкриття франчайзингових відділень.

В перекладі з англійської «franchise» означає «привілей», «пільга», «особливе право». Франчайзинг – це така організація бізнесу, за якою компанія (франчайзер) передає певній людині чи компанії (франчайзі) право на продаж продукту і послуг цієї компанії. Франчайзі зобов'язується продавати цей продукт чи послуги по заздалегідь визначених законах і правилах ведення бізнесу, що встановлює франчайзер. В обмін на здійснення всіх цих правил франчайзі одержує дозвіл використовувати ім'я компанії, її репутацію (гудвіл), продукт та послуги, маркетингові технології, експертизу, і механізми підтримки [1].

У випадку з банками: банк – франчайзер, а франчайзі може бути як юридична, так і фізична особа, що може власними силами та за власний рахунок від імені банку понести витрати пов'язані з організацією та функціонуванням окремого банківського відділення, а також залучити до цього відділення достатню кількість клієнтів для отримання відділенням прибутку, частина якого буде виплачена банком франчайзі як винагорода.

Відкриваючи франчайзингові відділення, банку необхідно буде вирішити низку питань для мінімізації недоліків такого каналу збуту банківських продуктів:

- дотримання франчайзинговим відділенням діючого законодавства щодо продажу банківських продуктів і проведення банківських операцій, в т. ч. дотримання правил проведення фінансового моніторингу клієнтських операцій;
- висока ймовірність зловживань (крадіжок) на франчайзинговому відділенні;
- низький рівень виконавської дисципліни та якості продажів працівників франчайзингового відділення;
- залучення працівників франчайзингового відділення до корпоративної культури банку;
- можливе шахрайство працівників франчайзингового відділення пов'язане з доступом до клієнтської бази банку, іншого програмного забезпечення, до печатки банку тощо.

Недивлячись на суттєві перешкоди для запровадження такого каналу збуту як продаж банківських продуктів через франчайзингові відділення, банк отримує три суттєві переваги. По-перше, це розширення мережі відділень, що покращує доступ банку до клієнтів. По-друге, економія витрат порівняно з відкриттям власних відділень (всі або значну частину витрат по відкриттю та функціонуванню франчайзингового відділення несе франчайзі). По-третє, підвищення норми прибутку.

Список використаних джерел

1. Франчайзинг : поняття, види, форми. Договір франчайзингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9649/>. – Назва з екрана.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЯК ОДИН З ФАКТОРІВ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

С. А. Назаренко, д. е. н., професор

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

Сьогодні досить гостро постає питання щодо ролі відновлення банківської системи, яка повинна стати ефективним посередником в процесі трансформації заощаджень в інвестиції та креди-

туванні сфери виробництва. Потрібно зазначити, що будучи органічним елементом економіки, частиною макроекономічного відтворювального процесу, банківська система функціонує не сама по собі, а лише під впливом зовнішнього середовища, господарського та державного устрою країни та багато в чому залежить від соціально-економічної системи та процесів, що в ній відбуваються. Отже, необхідною умовою для збалансованого розвитку національного господарства є:

Стійке економічне зростання, що забезпечить збільшення ВВП та національного доходу і сприятиме підвищенню загально-економічного потенціалу. Для досягнення динамічного розвитку національного господарства потрібно дотримання наступних умов:

- прогресивна структура власності, коли більша частина підприємств знаходиться під контролем ефективного господарника, який зацікавлений у розвитку цих підприємств;

- розвинена банківська система, спрямована на тісне співробітництво з підприємствами реального сектору і здатна надавати інвестиційні кредити;

- діючий фондовий ринок, де створюються умови для надходження ресурсів малих приватних інвесторів і приватних осіб, які направляють власні кошти на розвиток виробництва.

- наявність сприятливих умов для надходження коштів від крупних стратегічних інвесторів: легальна, визнана всіма, система відносин власності; діюча система банкрутства неплатоспроможних підприємств та механізм покриття збитків кредиторів.

На сучасному етапі розвитку банківська політика полягає в ефективному поєднанні сфер обігу капіталу та виробничої. Взаємодія їх полягає в тому, щоб через першу спрямовувався капітал до різних сегментів виробничої сфери, забезпечуючи тим самим перерозподіл фінансових ресурсів із традиційних секторів, у новітні, більш перспективні з точки зору прибутку.

Необхідною умовою відновлення економічного зростання є нарощування обсягів банківських інвестицій та підвищення їх ефективності. На даному етапі розвитку економіки, без значних високоефективних інвестицій не вдасться вирішити завдання макроекономічної стабілізації, структурної перебудови економіки та досягнення збалансованого зростання.

Спад потоку банківських інвестицій є одним з найважливіших індикаторів входження економіки будь-якої країни в кризовий стан, а поживлення інвестиційної активності банків – безперечною умовою виходу на стійку траєкторію економічного зростання та стабільності економіки в цілому. Без активації ролі держави в банківському інвестиційному процесі (створення сприятливого середовища, дієва законодавча база) подолання занепаду економіки, відновлення виробництва, зростання економічного потенціалу неможливе.

Успішний розвиток економіки можливе лише за підвищення її конкурентоспроможності і ефективності. Для зростання конкурентоспроможності країни необхідна постійна спрямованість її економіки на пошук і впровадження інновацій. Досвід індустріально-розвинених країн показав, що стрімке зростання витрат на науку передуює зростанню економіки держави, а потім постійно супроводжує його. Для забезпечення ефективного розвитку національного господарства однією з необхідних умов є сильна банківська система та наявність фінансово-інвестиційних інститутів.

Список використаних джерел

1. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник. Затверджено МОН / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – К., 2008. – 564 с.
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік // Рішення Ради Національного банку України від 11.09.2014 р., № 28.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – С. 30–42.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ

С. В. Науменкова, д. е. н., професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Збалансованість попиту та пропозиції на кредитному ринку має важливе значення для ефективного функціонування економіки та забезпечення фінансової стабільності. Економічні дослідження впливу кредитного каналу трансмісійного механізму на економічні

процеси мають відчутно виражений макроекономічний контекст, пов'язаний переважно зі зміною процентних ставок, а саме – з ціновими умовами банківського кредитування. Вплив факторів мікрорівня не досліджувалися повною мірою. Це, пов'язано, по-перше, з індивідуальним характером кредитних угод, що впливає на доступність інформації про нецінові умови надання кредиту, по-друге, має місце неоднорідність кредитних стандартів, тобто внутрішніх нормативів та критеріїв, якими керуються банківські установи при формуванні власної кредитної політики [1, с. 51]. Зміна умов банківського кредитування впливає на доступність кредитних ресурсів для певних категорій позичальників, що, в свою чергу, призводить до змін у попиті і позначається на вартості позикових коштів. З огляду на це, особливої актуальності набуває поглиблення досліджень збалансованості кредитного ринку на основі моніторингу умов банківського кредитування та вивчення індивідуальних переваг клієнтів.

Дослідження збалансованості попиту та пропозиції на кредитному з урахуванням впливу цінових і нецінових факторів обумовлює пошук і запровадження у банківську практику нових підходів. Для цього центральні банки багатьох країн в кінці 1990-х – на початку 2000-х років почали проводити обстеження з питань доступності банківських кредитів для позичальників. Обстеженню підлягають умови щодо надання кредитів за категоріями позичальників та видами, а також внутрішні та зовнішні фактори впливу на зміну кредитних стандартів.

Так, ФРС здійснює щоквартальне опитування старших кредитних фахівців стосовно умов кредитування (Senior Loan Officer Opinion Survey on Bank Lending Practices – SLOOS).

Упродовж останніх років обстеження умов з питань банківського кредитування набувають все більшого поширення. Сьогодні його проводять центральні банки більш як 20 країн і ЄЦБ (з 2002 р.). Серед країн СНД такі обстеження здійснюються у Вірменії (2008), Білорусії (2011), Казахстані (2007), Росії (2009). Цілі, задачі та методологія обстежень у більшості країн співпадають, разом з тим мають місце певні відмінності у характеристиках обстежень [1, С. 52–54; 2, С. 17–18].

Проведення обстежень умов банківського кредитування дозволяє виокремити вплив на зміну відсоткових ставок таких факторів, як посилення вимог до фінансового стану позичальників; збільшення кола позичальників; обмеження максимальних термінів за кредитами; зміна вимог за додатковими кредитними комісіями для окремих категорій позичальників; посилення конкуренції та збільшення максимальних обсягів надання кредитів одному контрагенту або групі контрагентів, що призводить зростання ризиків концентрації та ін. Отримана інформація є базою для визначення впливу нецінових факторів на доступність банківських кредитів для окремих категорій позичальників в Україні, зміну вартості позикових коштів для окремих галузей і регіонів країни, а також досліджень щодо впливу кредитного каналу трансмісійного механізму на економічне зростання.

Список використаних джерел

1. Науменкова С. В. Обстеження збалансованості попиту та пропозиції на кредитному ринку: досвід центральних банків / С. В. Науменкова // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – № 10 (163). – С. 51–57. – Режим доступу: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/articles/2014/163/10.pdf>. – Назва з екрана.
2. Науменкова С. В. Розвиток кредитування у посткризових умовах / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Банківська справа. – 2013. – № 1. – С. 3–19.

ПРОБЛЕМА ВАЛЮТНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Я. Г. Підсосонна

*Національний університет державної податкової служби України,
м. Ірпінь*

Продовж 2006–2008 рр. в Україні спостерігалось стрімке зростання темпів кредитування банками населення, яке досягло максимуму в 2008 році. Частка споживчих кредитів, що нада-

валися в іноземній валюті в цей період становила близько 55–64 %, в той час як іпотечне кредитування здійснювалося переважно в іноземній валюті, зокрема в доларах США. Такий попит на кредитні ресурси в іноземній валюті був зумовлений стабільним курсом гривні, що не змінювався протягом тривалого періоду, аж до кінця жовтня 2008 року.

Однак, фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. внесла свої корективи: за кілька місяців 2008 року гривня знецінилась на 50 %; в кредитних портфелях банків почала зростати проблема заборгованість за валютними кредитами. Ситуація набула загрозливого характеру на початку 2014 року, коли протягом року курс гривні знизився в двічі. У І півріччі 2015 року девальвація гривні набирала обертів, що фактично унеможливило виплату валютних кредитів.

Компромісом у вирішенні даної проблеми став Меморандум щодо врегулювання питання реструктуризації споживчих кредитів в іноземній валюті підписаний 08.05.2015 р., запропонований банками, що мають найбільший портфель валютних кредитів фізичних осіб. Він передбачає реструктуризацію споживчих кредитів в іноземній валюті, отриманих під заставу нерухомості [1].

Загрозою для ефективного виконання умов Меморандум є його юридично необов'язковий характер та можливе підписання Закону №1558-1 «Про реструктуризацію зобов'язань за кредитами в іноземній валюті» (прийнятий 02.07.2015 р. у третьому читанні), який зобов'язує банки реструктурувати усі споживчі кредити в іноземній валюті через конвертацію їх у гривню за офіційним курсом НБУ, що діяв на дату підписання кредитного договору зі списанням курсової різниці [2].

За даними НБУ заборгованість позичальників-фізичних осіб на кінець червня 2015 року в доларах США становила близько 4,7 млрд дол. Зважаючи на те, що більшість таких кредитів було надано за курсом 5,05 грн/дол., розрахунки автора показали, що примусова конвертація лише іпотеки призведе до втрат банками близько 47 млрд грн або 43 % регулятивного капіталу [3].

Виступаючи за вирішення проблем валютних позичальників виключно на добровільних засадах, НБУ розробив «Методичні рекомендації щодо роботи банків з боржниками-фізичними особами, у яких виникли/можуть виникнути фінансові труднощі». Регулятор пропонує банкам кілька варіантів проведення реструктуризації, зокрема: зміна валюти позики; зміна графіка погашення заборгованості; зменшення розміру процентної ставки; зменшення комісій за кредитним договором; прощення частини основного боргу; списання нарахованих процентів/комісій; скасування нарахованих раніше фінансових санкцій за прострочену заборгованість [4].

Враховуючи масштаб існуючої проблеми зі споживчими кредитами в іноземній валюті вважаємо, що Меморандум запропонований банками та Методичні рекомендації розроблені НБУ є альтернативою Закону №1558-1. Хоча обидва документи і носять рекомендаційний характер, але є важливими кроками для прискорення процесу реструктуризації валютних кредитів.

Список використаних джерел

1. Меморандум щодо врегулювання питання реструктуризації споживчих кредитів в іноземній валюті від 07.05.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
2. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0160500-15>. – Назва з екрана.
3. Проект Закону про реструктуризацію зобов'язань за кредитами в іноземній валюті 1558-1 від 23.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>. – Назва з екрана.
4. Дані фінансової звітності банків України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Методичні рекомендації щодо роботи банків з боржниками-фізичними особами, у яких виникли/можуть виникнути фінансові труднощі схвалені Постановою Правління НБУ від 21.07.2015 № 467. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0467500-15>. – Назва з екрана.

ВПЛИВ РИЗИКІВ МІЖБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

С. П. Прасолова, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Тенденція збільшення рівня та спектра банківських ризиків унаслідок посилення вразливості національних фінансових систем вимагають формування дієвих механізмів забезпечення фінансової безпеки банківської системи. При цьому, останні кризові процеси, що спостерігаються в міжнародній фінансовій системі, вітчизняні та міжнародні експерти все частіше пояснюють реалізацією не індивідуальних ризиків окремих банків, а накопиченням системних ризиків, викликаних суперечностями між характером фінансових потоків і фрагментарним фінансовим регулюванням.

Зокрема, у світових масштабах, відправною точкою для накопичення системних ризиків стали міжбанківські ринки. Слід зазначити, що у науковій літературі вже з середини 1990-х років йшла мова про підвищену небезпеку цих ринків у періоди нестабільності. А саме, якщо має місце погіршення ринкових умов на ринку позичкових капіталів, банки будуть віддавати перевагу кредитуванню один одного, аніж підтриманню вищого рівня ліквідності. Якщо ж погіршення ситуації торкнеться і міжбанківського ринку, то наявної суми ліквідних активів може не вистачити для реалізації усіх міжбанківських угод, і тоді може розпочатися низка банківських банкрутств, як це спостерігалось в Україні у 2014 та початку 2015 року. Іншими словами, ціною за розподіл ризиків поміж банками є ризик поширення кризових явищ.

У дослідженнях Х. Фрейхаса, Л. Паріджі та Дж. С. Роше доведено, що більш комплексні та диверсифіковані структури міжбанківського кредитування (коли багато банків позичають гроші один одному) повинні бути більш стабільними, ніж неповні структури, у яких банки здійснюють кредитування за ланцюговим принципом, або один чи кілька банків є джерелом ресурсів

для низки інших (принцип фінансового центру). Зокрема, в умовах масового вилучення депозитів із банківської системи України в 2014 році відбувалося значне зростання обсягів рефінансування банків (загальний обсяг наданих Національним банком у 2014 році кредитів рефінансування становив 222,26 млрд грн) для підтримки рівня їх ліквідності з боку єдиного кредитора, – НБУ, що став фактично таким фінансовим центром. Але, за умов поширення проблем з ліквідністю на більшість вітчизняних банків, цих коштів виявилось недостатньо, що й призвело до відпливу коштів із банківської системи, підвищення курсу валюти та масового банкрутства банків.

Розглядаючи ризик макроекономічних шоків (зокрема, такі як військові дії у країні) слід зазначити, що багато фінансових криз у світовій історії були пов'язані і з економічними спадами. Банки вразливі до таких спадів, оскільки зростає кредитний ризик, а зобов'язання за депозитами необхідно виконувати. До інших шоків макроекономічного характеру можна віднести значну кількість банкрутств чи різке зниження ліквідності фінансових ринків.

Як свідчить ситуація в Україні ризик макроекономічних шоків та ризик поширення можуть взаємодіяти, оскільки погіршення фінансового стану окремих банків внаслідок макроекономічних проблем може призвести до поширення цього явища на інші фінансові установи, створюючи загрози для фінансової безпеки у масштабах всієї банківської системи.

Таким чином, аналіз причин та наслідків кризової ситуації в банківській системі України вказує на неспроможність діючої системи регулювання та нагляду на всіх рівнях управляти системними ризиками міжбанківського кредитування. За цих умов першочерговою метою стає необхідність контролю, перш за все, за ефективністю використання коштів рефінансування в реальний сектор економіки, що дозволить змінити спрямованість фінансової політики країни від антикризової до інноваційної і, на цій основі, забезпечить фінансову безпеку банківської системи України на довгострокову перспективу.

КЛЮЧЕВЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РИСКА И ЕГО ЖИЗНЕННЫЙ ЦИКЛ

И. А. Пригодич

УО «Полесский государственный университет», г. Пинск

Способность управлять экономическими рисками является важным элементом обеспечения конкурентоспособности и прогрессивного роста как на микро-, так и на макроуровне хозяйственной системы. Это в полной мере относится к деятельности субъектов финансового сектора экономики Республики Беларусь в современных условиях [1]. Риск – это ситуативная характеристика деятельности любого юридического лица, в том числе и субъекта финансового сектора, состоящая из неопределенности ее исхода и возможных неблагоприятных последствий в случае неуспеха. Риск выражается и оценивается вероятностью получения как положительных результатов, например прибыли больше запланированной, успешного внедрения новых продуктов, услуг и т. д., так и вероятностью потерь, например неплатежей по выданным кредитам, сокращения ресурсной базы и т. п. [2].

Поскольку риск всегда присущ любой предпринимательской, в том числе финансовой, деятельности, выявление наличия рисков, ситуаций, их контроль и оптимизация должны стать основой анализа эффективности деятельности субъектов финансового сектора [1].

Существует несколько постулатов, которые относятся ко всем видам риска [2].

1. Управление уровнем рисков не обязательно означает покрывать их. Руководство финансовой организации должно стремиться не к минимальному риску, а к его оптимальному уровню. Минимальный риск снижает вероятность получения высокой или достаточной прибыли; максимальный риск повышает вероятность получения максимальной прибыли, но и создает предпосылки для возникновения максимальных убытков; оптимальный, уровень риска обеспечивает оптимальную вероятность получения необходимой прибыли и оптимальную вероятность получения убытков.

2. Покрытие риска всегда связано с определенными затратами.

3. Размер уставного капитала негосударственной финансовой организации, ее рейтинг и уровень ликвидности связаны (корреляционно-регрессионно) с уровнем предельно допустимого риска.

4. Размер плановой и/или необходимой прибыли для выживания финансовой организации не должен быть связан напрямую с проведением рискованной стратегии и политики.

Жизненный цикл риска в самом общем виде состоит из четырех этапов [1]:

1. Определение области риска (откуда может прийти угроза);
2. Формализация риска;
3. План действий (по противодействию);
4. Исполнение плана (конкретные действия).

Определение области риска заключается в охвате всех возможных областей, связанных с деятельностью организации (как внутри, так и за ее пределами), действия или бездействия в которых могут привести к угрозам устойчивости развитию и даже существованию организации. Формализация риска представляет собой оценку и упорядочивание угроз понесения потерь либо возможностей получения выигрыша по уровню значимости, определение приоритетных направлений в противодействии этим угрозам либо стимулировании реализации возможностей выигрыша, формирование карты рисков, которая наглядно отображает выявленные угрозы/возможности и пути их реализации.

Список использованных источников

1. Забежайло И. М. Построение карты рисков как метод управления банковскими рисками / И. М. Забежайло // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 3, Экон. Экол. – 2009. – № 2 (15). – С. 209–213.
2. Севрук В. Т. Риски финансового сектора Российской Федерации / В. Т. Севрук. – М. : Финстатинформ, 2001. – 176 с.

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ ЯК ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

С. М. Татяніна

Національний університет ДПС України, м. Ірпінь

Банківський сектор України знаходиться під впливом негативних зовнішніх та внутрішніх чинників ризиків. Необхідним фактором стабільності банківського сектору України є зниження та мінімізація банківських ризиків. Оскільки практика підтверджує, що ризик є неминучим явищем у банківській діяльності, то необхідною умовою є його нейтралізація. Управління ризиками – це складний процес, який включає в себе виявлення та оцінку ризиків, здійснення їх ідентифікації та визначення категорії.

Досліджуючи поняття «банківські ризики» у більшості випадків вчені намагаються адаптувати визначення поняття «ризик» у банківській діяльності. З огляду на це не може існувати істотних відмінностей у підходах, які застосовуються.

У банківській практиці ризик розглядають як можливість відхилення від кінцевого результату, від передбачуваного. А також, ризик, ототожнюється з можливими фінансовими збитками, спричиненими не правильним прийняттям рішення, щодо фінансової операції, а також зміною економічних умов, та форс-мажорним ризиком.

Банківські ризики можуть бути різними, щодо України, то НБУ виділяє дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний, ліквідності, зміни відсоткової ставки, ринковий, валютний, операційно-технологічний, репутації, юридичний та стратегічний.

На кожному етапі економічного розвитку ці категорії ризиків проявляються по різному. Так, політична та економічна криза 2014–2015 років, яка супроводжується відтоком ресурсів з банківської системи сприяла суттєвому підвищенню ризику ліквідності, кредитному та валютному ризикам.

З ризиком ліквідності пов'язаний кредитний ризик, який представляє собою ймовірність фінансових втрат унаслідок

невиконання позичальниками своїх зобов'язань. Це наявний або потенційний ризик для надходжень чи капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання.

Протягом попередніх 2010–2013 років банки нарощували свій кредитний портфель. Причому, частина кредитів, надана суб'єктам господарювання, перевищувала кредити фізичних осіб. У свою чергу, на кінець 2014 року показник простроченої заборгованості за кредитами перевищив показники попередніх років. На наш погляд, це пов'язано з різким падінням курсу національної валюти України, що призвело до виникнення заборгованості, особливо за валютними кредитами.

Протягом 2014–2015 року відбулося суттєве зменшення банківського капіталу а також зниження ліквідності банківських установ. Масове вилучення депозитів населенням призвело до зниження ресурсної бази банків та виникнення простроченої заборгованості по кредитах в іноземній валюті, знизило ліквідність банківських установ.

Високі девальваційні очікування в Україні є джерелом валютного ризику, який несе в собі загрозу ймовірності виникнення втрат для банків, або навпаки – отримання спекулятивного прибутку. Валютний ризик виникає внаслідок неочікуваних змін валютних курсів, тому що очікувані зміни мають бути враховані банками в прийнятті відповідних виважених рішень. Валютна позиція банків дасть можливість оцінити валютний ризик банку, звітність банків у 2014–2015 рр. вказує на те, що валютна позиція більшості банків є короткою і відкритою.

Таким чином, банкам в процесі здійснення своїх операцій необхідно удосконалювати систему управління ризиками, адже різке погіршення економічної ситуації в країні, постійне коливання курсу іноземної валюти та знецінення національної, може призвести їх до значних збитків. Стабільність банківського сектору запорука міцної економіки держави.

ВПЛИВ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Р. Ф. Турко

Львівська комерційна академія, м. Львів

Розвиток вітчизняної економіки, особливо в посткризовому періоді, потребує значних фінансових ресурсів. Мобілізації й акумуляції вільних грошових коштів сприяє банківська система, яка і направляє їх у ті галузі національної економіки та виробництва, які мають потребу в них. Одним із фінансових основ стабільності банківської системи є зростання обсягів банківського капіталу, а важливим фактором мобілізації ресурсів є забезпечення з боку держави законодавчою та нормативно-правовою базою, яка б давала можливість успішно фінансувати реальний сектор національної економіки. Отже, банківський капітал, який складається з власного капіталу і залучених коштів, відіграє особливу роль у забезпеченні реалізації економічних та соціальних програм держави.

Розглядаючи структуру банківського капіталу вітчизняної системи в посткризовий період, можна стверджувати, що протягом 2010–2014 років банківський капітал постійно зростав і 2014 року досягнув 1 316,9 млрд грн, що на 374,8 млрд грн більше, ніж 2010-го, або збільшився майже на 40 відсотків [1, с. 48; 2, с. 57].

Таке зростання банківського капіталу позначилось і на процесах кредитування реального сектору національної економіки. А саме, за період із 2010 до 2014 рр. обсяги кредитів, наданих реальному секторові національної економіки, становили: 500 961 млн грн 2010 року, 575 545 млн грн – 2011-го, 605 425 млн грн – 2012-го, 691 903 – 2013-го та 778 841 млн грн – 2014 року [3, с. 145].

Кредити, надані реальному сектору вітчизняної економіки, продовжували займати найбільшу питому вагу в структурі кредитів, наданих резидентам та визначали динаміку кредитів резидентам протягом всього 2014 року. Приріст залишків кредитів наданих реальному сектору в гривневому еквіваленті за рік становив 86,9 млрд грн, або 12,6 відсотка [3, с. 45–46].

Зростання залишків кредитів реальному сектору відбулись за рахунок збільшення довгострокових кредитів у національній валюті та курсової переоцінки активів в іноземній валюті впродовж 2014 року [3, с. 46].

У свою чергу, забезпечення реального сектору економіки кредитними ресурсами суттєво вплинуло на розвиток як окремих галузей, так і окремих виробництв, особливо їх стратегічного та пріоритетного напрямку, а також виробництв, що випускають імпортозамінну продукцію і продукцію на експорт. При цьому значно поліпшились основні показники економічного та соціального розвитку країни, а саме: валовий внутрішній продукт із 1 120,6 млрд грн 2010 року досягнув 1 465,2 млрд грн 2013-го, а 2014 року – 1 566,7 млрд грн, доходи населення становили 1 531,1 млрд грн [4, с. 39].

Крім цього, забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності кредитними ресурсами в реальному секторі вітчизняної економіки спостерігаються відповідні економічні зрушення, а саме: оновлюються основні засоби; запроваджуються у виробництво нове обладнання і новітні технології тощо; модернізуються діючі та створюються нові виробництва; зростають доходи бюджету; зростають обсяги реалізації як промислової, так і сільськогосподарської продукції, а також обсяги реалізації послуг; створюються нові робочі місця, збільшуючи число зайнятого населення і зменшуючи рівень безробіття; зростає середньомісячна заробітна плата тощо.

Список використаних джерел

1. Вісник Національного банку України. – 2009. – № 3 (157). – Березень. – С. 48.
2. Вісник Національного банку України. – 2015. – 3 (229). – Березень. – С. 57.
3. Бюлетень Національного банку України. – № 2 (263). – Лютий. – 225 с.
4. Бюлетень Національного банку України. – № 5 (266). – Травень. – 183 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ВАРТОСТІ СПОЖИВЧИХ КРЕДИТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

О. А. Шаповал

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

Швидкий розвиток споживчого кредитування в країнах Західної Європи сприяв його розширенню і в Україні. Однак, на відміну від країн з розвинутою економікою, які мають довгу історію споживчого кредитування та еволюційний підхід до його регулювання, культура споживчого кредитування в Україні ще не сформувалася [1, с. 235; 5, с. 49]. Стрімке зростання обсягів споживчого кредитування в Україні за нерозвинутої інфраструктури разом з перекладанням валютного ризику на позичальників і недосконалим законодавством призвели до зростання простроченої заборгованості. Втім, основною проблемою стало приховування банками високих процентних ставок за кредитами [2, с. 5].

Регулювання вартості кредиту в світовій практиці пройшло тривалу еволюцію, що сприяло формуванню відповідних законодавчих норм і правил [4, с. 30]. Більше 70 країн світу, включаючи 14 країн ЄС, окремі штати США, Австралія, Канада, Бразилія, ПАР упродовж останніх десятиліть обмежують рівень процентних ставок за споживчими кредитами. А ісламська банківська справа взагалі забороняє стягувати відсотки за користування кредитом [4, с. 28–30].

Законодавчі обмеження вартості кредитів у різних країнах регулюються Цивільним або Кримінальним кодексом, законами про споживчий кредит, декретами або іншими законодавчими документами у сфері мікрокредитування та регулювання діяльності банків і кредитних спілок [3, с. 9, 34].

Виходячи зі світового досвіду, можна виділити такі види обмежень процентної ставки за кредитом: 1) прямі обмеження: абсолютний або відносний ліміт процентної ставки; 2) непрямі обмеження: метод обчислення ставки; обмеження рівня неустойок та стягнень, що передбачені контрактом; обмеження розмірів платежів, строку та обсягу кредиту тощо [4, с. IV]).

Через складну політичну та економічну ситуацію кредитування населення в Україні значно сповільнилося, а тому запроваджувати заходи щодо регулювання вартості кредитів в даний період передчасно. Однак, враховуючи світовий досвід у сфері обмеження вартості кредиту [1, с. 229], в подальшому першим кроком щодо регулювання вартості споживчих кредитів має стати запровадження єдиної ефективної ставки за кредитами, розроблення єдиної методології її розрахунку з одночасною заборорою використання комісій та інших стягнень. Встановлення єдиної ставки дозволить споживачам чітко оцінювати реальну вартість кредиту та свої фінансові можливості, що сприятиме стабілізації попиту на споживчі кредити та змусить банки знизити процентні ставки до рівноважного ринкового рівня.

Список використаних джерел

1. Міщенко В. І. Банківський нагляд: підручник / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : ЦНД, УБС НБУ, 2011. – 498 с.
2. Науменкова С. В. Розвиток кредитування у посткризових умовах / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Банківська справа. – 2013. – № 1. – С. 3–19.
3. Maimbo S. Interest Rate Caps around the World. Still Popular, but a Blunt Instrument / S. Maimbo, C. Gallegos // Finance and Markets Global Practice Group. World Bank Group. – 2014. – 37 p.
4. Reifner U. Study on interest rate restrictions in the EU / U. Reifner, S. Clerc-Renaud, M. Knobloch // Final Report. Project No. ETD/2009/IM/H3/87. – Brussels, Hamburg, Mannheim, 2009. – 432 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/internal_market/financeservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf. – Назва з екрана.
5. World Economic and Financial Surveys. Global Financial Stability Report Market Developments and Issues. IMF, 2006. – 135 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imf.org/external/Pubs/FT/GFSR/2006/02/index.htm>. – Назва з екрана.

КАПІТАЛ БАНКУ: СКЛАДОВІ ТА РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Й. Шевцова, д. е. н., професор

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпропетровськ*

Необхідність диверсифікації діяльності українських банків потребує розвитку банківського менеджменту щодо управління капіталом банку, його складовими, структурою за умови ідентифікації та контролю ризиків за різними ситуаціями та етапами управління. Найбільш поширеною досліджуваною проблемою є капіталізація банку, банківської системи, її абсолютна та відносна оцінка.

Згідно С. Савлука, нарощування капіталу банків – це ключ до забезпечення їх сталого розвитку на основі збільшення обсягів операцій, розширення мережі установ, підвищення прибутковості [1]. М. Зверяков та В. Коваленко стверджують, що через особливий статус і роль банків в економіці держави їх діяльність має більш прискіпливо контролюватися відповідними органами, що знаходить відображення у визначенні каналів формування та показниках оцінювання достатності рівня капіталу банку [2].

Загально-фінансова методологія управління капіталом підприємства реальної економіки заснована на виокремленні основної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Необхідність жорсткого контролю фінансового левериджу з питань структури капіталу формує окремі підходи до розгляду відповідно капіталу підприємства з основного виробництва, фінансового та інвестиційного капіталу. Це спрощує можливість ідентифікації ризиків за цими окремими видами діяльності. Фінансові інститути, зокрема банківські установи в своїй діяльності за значними обсягами виокремлюють традиційну банківську діяльність, інвестиційну, в складі якої окремою позицією є діяльність банків на фондовому ринку. Окремі види діяльності несуть у собі особливі ризики, оцінку яких ускладнює невизначеність розподілу потоків, їх обліку, врахування природи процесів та особливо те, що всі процеси та види діяльності мають грошову форму реалізації на відмінність від різних видів діяльності підприємств реальної економіки.

У той же час, в останні роки велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених займалися питаннями ринку цінних паперів як сегмента фінансового ринку та діяльності комерційних банків як учасників ринку цінних паперів. О. Воробйова стверджує, що інвестиційна діяльність банків на фондовому ринку породжує інвестиційні ризики, які самим негативним чином впливають на стан фінансово-кредитних установ [3].

З початку 2013 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку ввела пруденційний нагляд майже за всіма професійними учасниками фондового ринку. Нагляду підлягають торгівці цінними паперами, зберігачі, депозитарії, компанії з управління активами, деякі інститути спільного інвестування і навіть не створена ще розрахунково-клірингова установа (так званий Розрахунковий центр). Для цього було підготовано ряд нормативів, за якими буде здійснюватися контроль щодо їх виконання.

Вважаємо за необхідне ввести додаткові умови щодо структури капіталу для діяльності банків на фондовому ринку, як професійних учасників: створення у структурі власного капіталу банку додаткових статей, аналогів статутного капіталу, що мають бути повністю сплачені, для кожного виду професійної діяльності окремо; установлення розміру цих статей на рівні, що вимагається НКЦПФР для інших учасників фондового ринку. Виконання операцій за різними видами діяльності в межах допустимих ризиків відповідно частки та обсягу статутного капіталу за видом діяльності.

Список використаних джерел

1. Савлук С. М. Стимулювання нарощування власного капіталу банків / С. М. Савлук // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 159–166.
2. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13–24.
3. Воробйова О. Інвестиційні ризики банків на фондовому ринку та підходи до їх оцінки [Текст] / О. Воробйова // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2011. – № 3. – С. 6–13.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ МОНЕТАРНИХ ЧИННИКІВ НА ІНФЛЯЦІЙНУ СКЛАДОВУ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Є. В. Шепель, к. е. н.

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Прояв інфляції в грошово-кредитній сфері, зазвичай, проходить два етапи. На першому з них темпи знецінення паперових грошей відстають від темпів зростання паперової маси, тому дезорганізаційний вплив інфляції на виробництво, торгівлю, кредит і грошовий обіг ще не цілком виявляється. Тимчасово навіть може створюватись високий рівень кон'юнктури, підґрунтям якої насправді є інфляція.

На другому етапі темпи інфляції мають тенденцію до збільшення, темпи зростання суспільного виробництва починають відставати від знецінення паперових грошей, а інфляційне переповнення каналів грошового обігу стає вже очевидним [1, с. 138]. Серед основних чинників, що спричиняють виникнення інфляційної складової у діяльності банків, є накопичений економікою інфляційний потенціал. Такі науковці, як О. М. Косий, В. К. Бурдачков, О. М. Проскурін інфляційний потенціал розглядають як відкладену інфляцію, що відіграє особливу роль серед монетарних чинників його розвитку та накопичення [2–4].

Система оцінки впливу монетарних факторів на інфляційну складову у діяльності банків – це стійка та ціленаправлена сукупність взаємопов'язаних дій, націлена на виявлення характеру, інтенсивності і ступеня впливу монетарних чинників на позиціонування інфляційної складової у діяльності банків з використанням комплексного підходу.

Головною метою системи оцінки впливу монетарних чинників на інфляційну складову виступає розробка теоретико-методичних підходів до оцінки впливу монетарних чинників на утворення інфляційної складової у діяльності банків для досягнення мінімального негативного впливу зміни цінової рівноваги на банківську діяльність з позиції накопиченого інфляційного потенціалу.

Реалізація завдань системи оцінки впливу монетарних чинників на інфляційну складову у діяльності банків забезпечується шляхом виконання вимог сукупності функцій системи оцінки, а саме: координації, регулювання, керування, облікова, аналітична, комунікації, мотивації,

Аналіз літературних джерел щодо теоретико-методичних засад побудови системи оцінки впливу монетарних чинників на інфляційну складову у діяльності банків довів, що основними принципами її організації та функціонування є наступні: достовірність, всебічність, прикладений характер, однозначність, універсальність, об'єктивність, багатофункціональність, інформаційна прозорість, релевантність, диверсифікованість об'єктів оцінки, системність.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що основні заходи щодо призупинення інфляційних наслідків усіх видів банківських операцій повинні здійснюватися на макроекономічному рівні у розрізі реалізації основних засад грошово-кредитної політики за наступними напрямками: контроль за емісійною діяльністю; регулювання активних банківських операцій шляхом використання економічних методів впливу; контроль за станом власних коштів банків; удосконалення системи гарантування вкладів та зобов'язань перед кредиторами.

Список використаних джерел

1. Коваленко Д. І. Гроші та кредит : навч. посібник / Д. І. Коваленко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
2. Косой А. М. Денежная эмиссия: сущность, свойства и оптимальность / А. М. Косой // Деньги и кредит. – 2001. – № 5. – С. 34–45.
3. Бурлачков В. К. Денежная теория и динамичная экономика: выводы для России / В. К. Бурлачков. – Эдиториал УРСС, 2003. – 352 с.
4. Проскурин А. М. Природа неполноценных денег и их влияние на экономику / А. М. Проскурин // Бизнес и банки. – 2003. – № 4. – С. 94–102.

СЕКЦІЯ 5. СТРАХОВИЙ РИНОК: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В. Г. Баранова, д. е. н., професор

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Наявність добре функціонуючого страхового ринку вказує на ступінь зрілості економічних відносин у суспільстві. У цих відносинах реалізуються інтереси всіх учасників. Підкреслимо, що парадигмою сучасного страхового ринку повинен стати підхід, коли захист інтересів страхувальників розглядається як імператив, головна мета на засадах розширеного відтворення страхових відносин.

Статистичний аналіз показав, що економічні інтереси страхувальників недостатньо враховуються, іноді ігноруються. Подальше збереження подібних тенденцій руйнівно діятиме на основу ринку – на страхувальників. Комерційне страхування націлене на накопичення капіталу, у тому числі й за рахунок уникнення виплат страхового відшкодування. Воно орієнтується на обов'язкові види страхування та на види страхування, пов'язані з кредитуванням. Більшість видів страхування, пов'язаних зі страхуванням життя, не набула розвитку [1]. Страховики пасивно приймають участь в інвестиційних процесах. Частка страхових премій від комерційного страхування у ВВП незначна, близько 2–5 %.

Разом з тим, у світі постійно спостерігається тенденція виникнення нових соціальних ризиків, що стимулює розвиток системи страхування. До основних чинників, які породжують соціальні ризики, відносяться демографічна і фінансово-економічна ситуації у країні.

Вважаємо, що ефективного захисту можна досягти шляхом впровадження системи реального обов'язкового страхування, системи превентивного захисту та створення централізованого

фонду страхових гарантій. Обов'язкове страхування найбільш соціально вагомих ризиків дозволить залучити додаткові кошти в економіку у якості інвестицій.

Слід розрізняти законодавчо закріплений перелік обов'язкових видів страхування від суспільно визнаного «переліку» видів страхування. Тому важливим завданням при удосконаленні страхового законодавства є, по-перше, визначення суспільно визнаних видів страхування; по-друге, узгодження переліку обов'язкових видів страхування із суспільно визнаними, при визнанні останніх пріоритетними.

Під суспільно визнаними видами страхування ми розуміємо такі страхові ризики, які мають значні страхові наслідки та суттєве значення у забезпеченні захисту суспільства (торкаються значної кількості людей), значне страхове відшкодування та можуть бути прийняті на страхування (тобто відповідають критеріям ризиків, визнаних як страхові).

На наш погляд, на рівні держави необхідно цілеспрямовано стимулювати розвиток страхування, перш за все за допомогою обов'язкових та суспільно визнаних видів страхування.

При страхуванні за суспільно визнаними видами суб'єкту господарювання, як страхувальнику, надається можливість віднести витрати на страхування на витрати виробництва або зменшити оподаткований дохід. Здійснення досліджень із визначення суспільно визнаних видів страхування має часову та фінансові складові, тому вважаємо за необхідне на сучасному етапі віднести до суспільно визнаних видів страхування відповідальності виробників продукції і послуг, які пов'язані із забезпеченням безпеки життєдіяльності людини, та екологічне страхування.

Список використаних джерел

1. Офіційна інтернет-сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Офіційна інтернет-сторінка Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>. – Назва з екрана.

ОЦІНКА СТРУКТУРИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Н. М. Внукова, д. е. н., професор

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків*

У сучасних умовах глобалізації та зростання загальносвітової конкуренції, нематеріальні активи фінансових установ мають визначальне значення як ресурс для підвищення ефективності їх діяльності [1]. Дослідниками виявлено залежність між окремими видами нематеріальних активів та доходом/виручкою фінансових установ [2].

Мета дослідження – розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінки нематеріальних активів фінансових установ для врахування впливу перших на результати фінансової діяльності фінансових установ.

Завдання – визначити наявність нематеріальних активів у фінансовій звітності за видами фінансових установ та виконати аналіз структури нематеріальних активів.

Інформаційною базою для проведення розрахунків є примітки до річної фінансової звітності (форма № 5), де представлений розподіл коштів за групами нематеріальних активів.

Проаналізовано 58 фінансових установ, серед яких страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії та ломбарди. Встановлено, що жодна з цих досліджуваних фінансових установ не мала у своїх нематеріальних активах права на об'єкти промислової власності. Такі права пов'язані із винахідництвом та раціоналізаторською справою, тобто проаналізовані фінансові установи не обраховують кошти щодо впровадження власних інновацій у своїй сфері діяльності. Права користування природними ресурсами мають лише страхові компанії. Права користування майном наявні у страхових компаніях – 67,44 % та кредитних спілках – 32,56 %. Права на комерційні позначення мають лише страхові компанії. Авторські та суміжні з ними права розподілені між страховими компаніями – 99,31 % та

кредитними спілками – 0,35 %. Узагальнена строчка фінансової звітності «Інші нематеріальні активи» розподілені між фінансовими установами, що були проаналізовані, наступним чином: 99,31 % – страхові компанії, 0,35 % – кредитні спілки, 0,32 % – ломбарди та 0,03 % – фінансові компанії. Таким чином, серед розглянутих фінансових установ, найбільшу вартість та найбільший різновид нематеріальних активів мають страхові компанії, що володіють 98,32 % загальної вартості визначених нематеріальних активів. Всі інші фінансові установи володіють менше, ніж 2 % проаналізованої загальної балансової вартості цих активів.

У межах кожної групи нематеріальних активів їх балансова вартість у різних фінансових установах розподіляється нерівномірно. Так, права користування природними ресурсами та права на комерційні позначення мають лише по одній страховій компанії, що свідчить про відмінність діяльності фінансових установ від підприємств реального сектору. Права користування майном мала одна страхова компанія та одна кредитна спілка з проаналізованих. Найбільш поширені авторські та суміжні з ними права.

Висновок: переважну частку нематеріальних активів становлять об'єкти права інтелектуальної власності, але фінансова звітність не надає точної інформації про складові інтелектуального капіталу, який впливає на ринкову вартість фінансових установ.

Список використаних джерел

1. Внукова Н. М. Актуальні питання оцінки стану інтелектуальної власності фінансових установ України / Н. М. Внукова // Формування єдиного наукового простору Європи : Матеріали 5 міжнародної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2013 року). – Тернопіль : ТНУ, 2013. – С. 160–161.
2. Кібкало А. О. Теоретичні підходи до оцінки об'єктів права інтелектуальної власності фінансових установ / А. О. Кібкало, С. В. Воліков // Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2015. – № 2 (2). – С. 219–222.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ

О. Є. Гудзь, д. е. н., професор

Державний університет телекомунікацій, м. Київ

Кардинальні перетворення в системі сільськогосподарського страхування, зумовлені якісно новими економічними умовами, обмежили обов'язковість методів страхового захисту. Проте модель добровільного страхування із страховим субсидуванням теж залишається гостро дискусійною, що зумовлює потребу визначення напрямів розвитку сільськогосподарського страхування. Сільськогосподарське страхування знаходиться у колі наукових інтересів таких знаних дослідників, як В. Борисова, О. Гаманкова, С. Навроцький, І. Фисун, В. Фурман, А. Шолойко, В. Якубович та інші. Проте залишаються мало висвітленими проблеми щодо визначення напрямів розвитку й гармонізації сільськогосподарського страхування.

Метою сільськогосподарського страхування вважається стабілізація виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників за допомогою страхових виплат, що зумовлені наслідками негативних явищ, настання яких неможливо прорахувати у просторі та часі [2].

На вітчизняних теренах втрати врожайності від негативних природних катаклізмів в окремі роки досягають 45–50 %, а при поєднанні кількох негативних подій, як це було зафіксовано, зокрема у 2009 році, сягають й 70 %. В структурі сільськогосподарського страхування превалює страхування зернових й цукрового буряка (вище 75 %), насіння соняшнику (близько 10 %), а усі решта культур близько 15 %. Частка застрахованих посівних площ була незначною у 2005–2014 рр. і знаходилась в межах – 1,5–10 % [1]. Нині, сільськогосподарське страхування забезпечує перерозподіл близько 0,08 % ВВП і лише 20 % сільськогосподарських товаровиробників страхують свої ризики.

Проблемами сучасного сільськогосподарського страхування є: недосконалість нормативно-правового поля; недостатня поінформованість сільськогосподарських товаровиробників про

переваги та можливості страхових інструментів; дефіцит взаємної довіри між страховиками й страхувальниками; низький рівень пропозиції страхових продуктів; відсутність стандартизованих дешевих страхових продуктів; велика ймовірність надання прямих державних виплат сільськогосподарським товаровиробникам при настанні катастрофічних ризиків.

Напрямами розвитку й гармонізації сільськогосподарського страхування мають бути: удосконалення нормативно-правового поля, зокрема розробка доступних прозорих процедур надання страхових субсидій; модернізація інституційно-інфраструктурного забезпечення; поглиблення регіональної присутності страхових компаній; підвищення якості й розширення спектру страхових продуктів; удосконалення тарифної політики; формування багаторівневої системи страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників; створення товариств взаємного страхування, страхових кооперативів, різних самоврядних страхових організацій; усунення інформаційної асиметрії між учасниками системи сільськогосподарського страхування; використання технологічних й інформаційних інновацій тощо.

Розроблені пропозиції щодо розвитку сільськогосподарського страхування покликані слугувати базисом підвищення страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників включаючи розробку нових напрямлень і нових продуктів, забезпечать збалансованість успішної взаємодії усіх її учасників й виступлять підґрунтям для їх фінансового зростання та стабілізації сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Агροстрахування в Україні: Аналіз роботи в 2013 р. та перспективи розвитку на 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com>. – Назва з екрана.
2. Лобова О. М. Теоретичні основи сільськогосподарського страхування / О. М. Лобова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Сер.: Економіка. – 2011. – № 126. – С. 58–61.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

О. В. Кнейслер, д. е. н., доцент

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

В сучасних умовах посиленого впливу кризових явищ на економічні процеси особливо актуальним є пошук дієвих механізмів та інструментів забезпечення економічної рівноваги та фінансової безпеки в суспільстві. Одним з вагомих інструментів регулювання економічних відносин є перестрахування, що формує стійкі гарантії додаткового захисту майнових інтересів учасників страхового ринку і набуває стратегічного значення у контексті макроекономічної стабілізації національної економіки.

Зазначимо, що в Україні до нині не сформований професійний ринок перестрахування, що пояснюється нерозумінням глибинної сутності перестрахування і його великого значення як на мікро-, так і макроекономічному рівнях. Визначимо низку проблем, які необхідно вирішити з метою відродження та ефективного розвитку професійного ринку перестрахування в Україні.

По-перше, в Україні несформовано системного підходу до розуміння потенційних можливостей перестрахування як для страховиків, так і держави в цілому. Вагомим і впливовим гравцем, зацікавленим у розвитку ринку перестрахування та інтеграції його до світового ринку, повинна стати держава. Зазначимо, що перестраховальна діяльність в Україні законодавчо не врегульована, не визначена законодавством як окремий вид діяльності та не ліцензована. Відповідно, в нашій країні нема законодавчого підґрунтя для функціонування професійних перестраховиків із відповідною ліцензією. Як стверджує О. В. Козьменко, «...поява професійних перестрахових компаній неможлива без розроблення відповідної законодавчої бази... Виходячи з цього, передумовою розвитку інституту професійних перестраховиків в Україні повинні бути спільні зусилля всіх учасників страхового і перестрахового ринків та державних органів регулювання відносно створення відповідних нормативно-правових й інфраструктурних засад організації даного процесу» [1, с. 353–354].

По-друге, для вітчизняного страхового ринку характерні недостатня місткість та низька капіталізація, оскільки обсяги страхової відповідальності випереджають темпи нарощування власного капіталу. За таких умов виникає потреба у професійно перестраховику із значним розміром власних коштів, спроможного прийняти у перестраховування частину страхових ризиків та відповідати за ними.

По-третє, на вітчизняному ринку перестраховування розвинені неklasичні форми, методи і схеми перестраховальних відносин. Це є очевидною тенденцією, оскільки на ньому функціонують переважно універсальні страховики, для яких перестраховування є лише одним із видів страхової діяльності. Відповідно, договірні відносини між прямими страховиками на ринку часто ускладнюються внаслідок розкриття андерайтингової політики цедента та інформації про страхувальника; виникають проблеми стосовно виплати страхового відшкодування і максимального задоволення інтересів страхувальників в отриманні надійного страхового захисту [2, с. 130]. Тому ризики між універсальними страховиками передають в основному на принципах взаємності, що передбачає обов'язковий двосторонній обмін ризиками у перестраховуванні та породжує демпінгові перестрахові тарифи, відсутність єдиних стандартів і вимог до договорів перестраховування.

У даному контексті саме професійний ринок перестраховування спроможний забезпечити якість перестраховальних послуг, розширити спектр перестраховальних програм, підвищити гарантії виконання страхових зобов'язань та повноти і своєчасності виплати страхового відшкодування. На початковому етапі формування спеціалізованого перестраховального ринку професіоналізм його учасників доцільно підвищити оптимальним поєднанням діяльності вітчизняних страховиків і перестраховиків. Це призведе до зростання місткості ринку, її доступності та популярності для як українських, так і іноземних споживачів перестраховальних послуг, у контексті дотримання стандартів продуктової складової ринку з урахуванням звичаїв і традицій вітчизняного страхового ринку та міжнародних принципів здійснення перестраховальних операцій.

Список використаних джерел

1. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва та ін. – Суми : Університетська книга, 2011. – 388 с.
2. Ткаченко Н. В. Проблеми та перспективи розвитку професійних перестраховиків в Україні / Н. В. Ткаченко // Світ фінансів. – 2007. – № 4 (13). – С. 129–134.

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н. В. Михайлова, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Перестрахування є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій будь-якого страховика.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин роль перестрахування постійно зростає, оскільки має місце процес концентрації капіталу і зростання вартості об'єктів страхування. Перестрахування дозволяє страховикам забезпечити належне виконання прийнятих на себе зобов'язань за договором страхування, а також зберегти при цьому стабільність власного фінансового становища.

Ю. М. Дьячкова визначає перестрахування як особливий вид договірних економічних відносин, у процесі яких страховик (цедент), приймаючи на страхування ризику, визначену частку по них з урахуванням своїх фінансових можливостей з метою забезпечення фінансової стійкості і рентабельності страхових операцій передає на погоджених умовах іншим страховикам (перестраховикам) [1].

М. М. Александрова підкреслює, що перестрахування з'явилося як спосіб підтримки страховиків при збільшенні обсягів і використанні нових форм страхування. Система перестрахування, як і система прямого страхування, побудована на розподілі ризику між декількома учасниками [2].

За визначенням К. В. Третяк, перестрахування виступає гарантією стабільного функціонування страхового ринку, водночас виявляючи значний вплив на інші взаємопов'язані між собою сегменти ринку фінансових послуг. Також перестрахування є важелем підвищення надійності кожної страхової компанії на ринку та зміцнення довіри страхувальників [3].

Значення перестрахування у забезпеченні гарантій страхового захисту розкривається через його функції (рис. 1).

Рисунок 1 – Функції перестрахування

Отже, перестрахування як важливий фінансовий інструмент покликане підтримувати фінансову стабільність страхової компанії, споживачів страхових послуг, а в кінцевому підсумку є надзвичайно важливою запорукою соціально-економічної стабільності фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Дьячкова Ю. М. Страхування : навч. посібник / Ю. М. Дьячкова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

2. Александрова М. М. Страхування : навчально-методичний посібник / М. М. Александрова. – Київ : ЦУЛ, 2002. – 208 с.
3. Третяк К. В. Передумови покращення реалізації послуг на ринку перестрахування України / К. В. Третяк // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрямки розвитку : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ: Криниця, 2013. – С. 274–276.

ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

С. А. Навроцький, д. е. н., с. н. с.

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ

Світовий ринок страхування протягом останніх десятиліть розвивається під відчутним впливом процесів глобалізації, якими охоплений наразі аграрний сегмент ринку страхових послуг. Основою глобалізації є рух капіталу. Отже, перш за все вона поширюється на фінансову сферу. Безперешкодне переміщення капіталу сприяє неухильному зростанню частки фінансових послуг у аграрній сфері, і це призводить до того, що фінансова глобалізація випереджає процеси глобалізації в інших сферах [1]. На сьогодні дослідження імперативів розвитку страхових послуг з точки зору інституціоналізму ускладнюється також неоднороззначністю поглядів вчених щодо базових понять даного напрямку: інституцій, інститутів та імперативів. Власне поліфонічність думок з цього питання виникла в процесі численних наукових досліджень та все ж актуальною залишається об'єктивна необхідність на основі дефінітивного аналізу, визначити їх головні характерні особливості, взаємозв'язок та взаємозалежність, а також охарактеризувати саму сутність інституціональних імперативів страхових послуг у сільському господарстві в контексті необхідності подальшої розробки ефективного механізму захисту національної економічної системи від внутрішніх і зовнішніх загроз з обов'язковим врахуванням вихідних положень та прийнятих «правил гри» у суспільстві.

Ринок страхових послуг в аграрній сфері як складова ринку фінансових послуг України чутливо реагує на прояв «глобалізаційного тиску» і відбиває всі основні тенденції, якими характеризується формування нового глобального страхового простору. Такими тенденціями є: концентрація страхового (перестрахового) капіталу, що проявляється у масових злиттях і поглинаннях страхових і перестрахових товариств; сполучення страхового, банківського та іншого фінансового капіталу, що спричиняє формування впливових фінансових груп; зміни традиційних форм та видів страхових послуг, що призводить до взаємопроникнення страхових і фінансових послуг та появи на цій основі альтернативного страхування та перестрахування; зміни структури попиту на «масові» страхові послуги; активізація участі страховиків у пенсійному страхуванні на фоні демографічних проблем і скорочення участі держави у пенсійних програмах; розширення сфери використання приватного комерційного страхування; зміни ринкового середовища в умовах цілковитої комп'ютеризації споживачів страхових послуг і використання можливостей internet для продажу страхових і перестрахових послуг; зростання спустошливості страхових випадків як результат урбанізації, технічного прогресу, здороження приватної та корпоративної власності, впливу глобальних кліматичних змін; лібералізація торгівлі страховими послугами і розширення доступу іноземних страховиків і перестраховиків на національні страхові ринки, які раніше були для них закритими. Ці тенденції останніми роками виразно проявилися на аграрному сегменті ринку страхових послуг [2].

Отже, завдання постає подвійне: з одного боку, перейняти те позитивне, що є в страховій практиці країн-лідерів в інтересах розвитку національного ринку страхових послуг; з другого – обачливо уникнути неприйнятних для нього стандартів [3]. Такий підхід є, на нашу думку, раціональним, ефективним з позицій як розвитку національного ринку страхування, так і його входження до світового глобального страхового простору.

Список використаних джерел

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України, методологія, практика : монографія / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Буряк П., Мельник О. Шляхи та перспективи розвитку страхування в Україні // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, серія «Економіка», випуск 89. – КНУ: ВГІЩ «Київський університет». – 2006. – С. 61–63.
3. Гаманкава О. О. Сучасні тенденції капіталізації на ринку страхових послуг України // Формування ринкової економіки / зб. наук. праць. – Вип. 16. – К. : КНЕУ, 2006. – С. 343–350.

НАСЛІДКИ КРИЗИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В ПОСТКРИЗОВОМУ ПЕРІОДІ

А. А. Супрун, к. е. н., доцент

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

На початку 2014 року в Україні відбулася «Революція гідності», результатом якої стало зміщення режиму Януковича. Ситуація в економіці і фінансовому секторі в той час була важкою. Але подальші події (анексія Криму, бойові дії в Луганській і Донецькій областях) призвели до ще більших економічних і фінансових втрат. Генератором негативних змін стала девальвація гривні та спад промислового виробництва, а ланцюговою реакцією фінансового сектору – збільшення проблемних кредитів, відтік коштів з банківських депозитів, обмеження споживчого кредитування і кредитування підприємницького сектору, різке зменшення операцій на фондовому ринку України.

Негативні наслідки мали місце і для страхового ринку. Так, за підсумками 2013 року, який можна зараз назвати докризовим, сума отриманих страховиками валових премій дорівнювала 28 662,0 млн грн, чистих премій – 21 551,0 млн грн; сума валових страхових виплат складала 4 652,0 млн грн, чистих стра-

хових виплат – 4 567,0 млн грн. У порівнянні з 2013 роком, на 1 894,6 млн грн (6,6 %) зменшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій зменшився на 2 958,6 млн грн (13,7 %). Обсяг валових страхових виплат/відшкодування у порівнянні з 2013 роком збільшився на 413,6 млн грн (8,9 %), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 326,4 млн грн (7,1 %) [1]. Головні втрати ринку були пов'язані зі згортанням бізнесу на окупованих територіях, різким зменшенням споживчого кредитування, зменшенням статків як в підприємницькому секторі, так і у домогосподарств.

Слід зазначити, що на початку кризи експерти очікували більшого зменшення фінансових показників (часто фігурувала цифра зменшення надходження чистих страхових премій до 25 %). Ринок показав певну здатність реагувати на кризові прояви. Більш того, у порівнянні з першим кварталом 2014 року відбулося збільшення валових страхових премій на 825,1 (15,7 %) та чистих страхових премій на 670,3 (15,5 %). Генератором зростання на ринку стало автостраховання (31,9 % від загального обсягу отриманих страхових премій) [1]. Слід зазначити, що в самому розпалі фінансової кризи держава в особі органів регулювання і фіскальних органів не тільки не домогла страховикам боротися з кризою, а навіть суттєво ускладнила їх становище. Понад три місяці в 2015 році не працював державний орган нагляду, що ускладнювало ситуацію на ринку. З 1 січня 2015 року змінами до Податкового Кодексу України було впроваджено подвійне оподаткування прибутку страховиків. До перспектив зростання ринку в посткризовому періоді можна віднести:

- відновлення обсягів споживчого кредитування і пов'язаних з ним майнового страхування та страхування відповідальності за неповернення кредиту;
- подальший розвиток медичного страхування (яке стало швидко зростати напередодні кризи і не зупиняло зростання впродовж кризових 2014–2015 років);
- відновлення темпів зростання страхування життя, що має відбутися після підвищення рівня доходів населення;

– виникнення нових видів страхування, що стосуватимуться робіт з відновлення промислового і цивільного потенціалу Донецької і Луганської областей;

– очищення ринку від схемних страховиків та страховиків з сумнівною репутацією, що забезпечить зростання довіри до нього з боку потенційних страхувальників.

Але усі позитивні зміни на ринку можливі лише за координації діяльності усіх його учасників і державних органів та радикальній трансформації страхового і фінансового законодавства.

Список використаних джерел

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 і 2014 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stand-i-rozvitok.html>. – Назва з екрана.

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЯТОРА НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Н. В. Супрун, к. е. н., ст. викладач

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг»

Незважаючи на те, що страховий ринок залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків, його фінансова потужність завжди перебувала на низькому рівні. Так, за підсумками 2014 року частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,7 %, а частка чистих страхових премій становила 1,2 % [1]. В розвинених країнах світу цей показник коливається в межах 7–8 %. Існує ряд суб'єктивних і об'єктивних причин такого стану речей, серед яких можна визначити низьку ефективність роботи державного регулятора. При достатньо низькій капіталізації ринку на ньому працює велика кількість страхових компаній (на кінець 2014 року – 382 страхові компанії). Ні для кого не є секретом, що серед зареєстрованих страхових компаній, більшість з них не надає класичних страхо-

вих послуг, а займається формуванням різноманітних фінансових схем, на меті яких є оптимізація оподаткування клієнтів і обслуговування тіньового грошового обігу. Можливість формування такого роду схем була обумовлена специфічним режимом оподаткування страховиків. Це ускладнювало роботу органів страхового і фіскального нагляду щодо ліквідації такого роду схем. Отже, для підвищення ефективності діяльності державних органів у цьому напрямку необхідно провести узгодження страхового і податкового законодавства та розробити програми спільного моніторингу з метою очищення ринку від фінансових схем, які завдають збитків державі.

В своєму сучасному розвитку страховий ринок України пережив ряд економічних криз (1998, 2008–2009, 2014 роки), кожна з яких зменшувала фінансові показники ринку та призводила до банкрутства ряду його учасників. Головні причини сьогодишньої кризи мають об'єктивний характер і безпосередньо пов'язані з суспільно-економічними і політичними процесами, що тривають в Україні. Але є ряд моментів спільних для діяльності ринку під час кризи 2008–2009 років і сьогодишньої кризи, незважаючи на зовсім різну природу цих криз. І це стосується низької ефективності роботи державного регулятора

Під час обох криз компанії втрачали можливість розраховуватися з клієнтами через неякісну структуру своїх активів. Так, страховики на момент початку кризи мали на своїх балансах неліквідні цінні папери, часто не вистачало грошових коштів на поточних рахунках, стало поширеним явище, коли комерційні банки блокували кошти страховиків на депозитних рахунках. При цьому не спостерігалось ніякої взаємодії між НБУ та Нацкомфінпослуг щодо виправлення ситуації. В момент тимчасової втрати ліквідності і платоспроможності, часто за об'єктивних причин, страхові компанії не мали можливості отримати фінансову допомогу від регулятора, оскільки останній просто не мав таких повноважень. При цьому на порятунок банків НБУ виділяв величезні суми, більшість з яких опинялися на валютному ринку і були не останнім фактором швидкого знецінення національної валюти.

Таким чином, діяльність державного регулятора страхового ринку потребує суттєвих змін, які лежать здебільшого в інституційній площині: необхідності зміни законодавства, узгодження роботи державних регуляторів та зменшення їх кількості. Такі заходи передбачені Комплексною програмою розвитку фінансового ринку до 2020 року. В рамках цієї програми передбачена ліквідація Нацкомфінпослуг та передача функцій Комісії НБУ та НКРЦПФР. Також в рамках програми розроблений ряд законопроектів, реалізація яких здатна якісно змінити роботу державного регулятора на страховому ринку України.

Список використаних джерел

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stand-i-rozvitok.html>. – Назва з екрана.

BANCASSURANCE ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ В РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

***Н. В. Ткаченко, д. е. н., професор**
Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Черкаси*

Нині в системі розвитку фінансового посередництва спостерігаються не лише поглиблення конкуренції між банками та окремими небанківськими інститутами, а й взаємна співпраця, яка сприяє розширенню спектра пропонованих послуг такими фінансовими інститутами. Взаємний інтерес банків і страхових компаній в плідній співпраці є цілком природним. Банківські установи та страхові компанії тісно пов'язані загальною метою накопичення й розміщення тимчасово вільних коштів. До того ж в останні десятиліття діяльність цих фінансових установ на українському ринку досягла фази переходу до моделі комплексного банківсько-страхового обслуговування клієнтів. Банківський і страховий сегменти української економіки знаходяться в стадії активної трансформації та розвитку, що й породжує неабиякий інтерес до дослідження моделей їх співробітництва.

Зміст терміну «bancassurance» можна передати як «банко-страхування» або банківське страхування, що означає послугу з продажу страхових продуктів через банківську мережу; італійським відповідником цього терміну є «bancagì», а іспанським – «bankinsurance», але найчастіше дану взаємодію окреслюють французькомовним терміном «bancassurance» та німецькомовним аналогом «allfinanz», котрий українські вчені трактують як «супер-ринок» або як теорію «загальних фінансів» [1, с. 179]. До речі, деякі автори зазначають, що allfinanz є синонімом терміну bancassurance та використовувався до його появи [2]. Але, на нашу думку, термін «allfinanz» відображає процес зникнення кордонів не лише між банками і страховими компаніями, але й між усіма суб'єктами, які надають фінансові послуги. Тому цей термін варто використовувати зокрема для позначення відразу двох стратегій «bancassurance» та «assurfinance».

Концепція банківського страхування чітко не визначена ні в теорії, ні на практиці. Поняття «bancassurance» має французьке походження і являє собою інтеграцію банківських установ і страхових компаній з метою координації та управління продажами, поєднання страхових та банківських продуктів, каналів їх дистрибуції з метою розширення клієнтської бази, а також доступ до внутрішніх фінансових ресурсів партнера. До інтерпретації терміну «банкострахування» можна підійти з двох точок зору. З інституційної точки зору, банкострахування – це спосіб організації процесу співробітництва між банківськими установами та страховими компаніями. З функціональної точки зору, банкострахування розкривається через організацію та налаштування перехресних продажів банківських та страхових продуктів, тобто через одну точку продажів, в основному через мережу банківських філій та відділень банку. При цьому основними перевагами банківського страхування є отримання максимального ефекту від координації продаж, поєднання банківських і страхових продуктів, розробка програм залучення нових клієнтів та постійне удосконалення загальної системи обслуговування клієнтської бази. Іншими словами, банківське страхування – провідна складова фінансових послуг, що пропонується через механізм взаємодії банків і страхових компаній.

В Європі та США модель bankassurance почала розвиватися, коли і банківська, і страхова галузі перебували на стадії відносної зрілості. Компанії знаходилися в активному пошуку нових можливостей розвитку, розширенні клієнтської бази та збільшення своїх доходів. Продукти із страхування життя та пенсійного забезпечення поступово ставали доповненням до традиційних ощадних банківських продуктів. Окрім того, для банківських установ придбання страхових активів було ефективним способом виходу на ринок довгострокових заощаджень, в очікуванні можливості забезпечення за рахунок страхування низькоризиковий потоку доходів при помірному використанні капіталу.

Список використаних джерел

1. Клапків Ю. Стратегічні альянси як прояв інтеграції страхової та банківської сфери: зарубіжний досвід та перспективи формування в Україні / Ю. Клапків // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 177–182.
2. Bancassurance в России и за рубежом / под ред. В. Н. Демченко // «Русский полис». – 2004. – 136 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

І. В. Фисун, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Сучасний страховий ринок України через вплив низки внутрішніх та зовнішніх чинників на теперішній час переживає не найкращі часи. Зокрема, відповідно з даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у 2014 р. порівняно з 2013 р. на 6,6 % зменшився обсяг валових та на 13,7 % – обсяг чистих страхових премій, зібраних українськими страховиками. Зменшення обсягів страхових премій відбулося, перш за все, зі страхування майна (на 15,0 %), страхування від нещасних випадків (на 32,7 %), страхування відповідальності (на 20,8 %) [1]. Згідно з аналітич-

ними висновками експертів це пов'язано, перш за все, з окупацією Криму та частини Донецької й Луганської областей, де знаходиться значна частина суб'єктів підприємництва та населення. Адже, військові дії на сході країни, складна політична та економічна ситуація, проблеми в банківській системі, інфляція та зниження купівельної спроможності населення призвели до падіння попиту на страхові послуги [2].

Проте, реалії соціально-економічного розвитку України вимагають функціонування фінансово надійного страхового ринку, здатного сприяти стабілізації економіки країни, створенню привабливого інвестиційного клімату та забезпеченню захисту майнових інтересів підприємницьких структур і громадян, що залежить від фінансово надійних страхових компаній.

При оцінюванні фінансової надійності страховика, крім розміру статутного капіталу, правильно розрахованої тарифної ставки та збалансованого страхового портфеля, важливою є оцінка достатності величини страхових резервів. Адже саме кошти страхових резервів є гарантією виплати страхового відшкодування страхувальнику.

Аналіз динаміки обсягів страхових резервів, сформованих страховиками України у 2011–2014 рр. свідчить про їх стійку тенденцію до зростання (рис. 1).

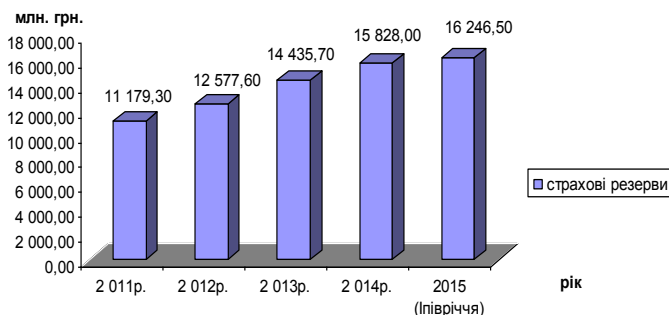

Рисунок 1 – Динаміка обсягів сформованих страхових резервів страховиками України у 2011–2014 рр. та I-му півріччі 2015 р., млн грн

Таке явище свідчить про те, що вітчизняні страховики на теперішній час здатні виконувати зобов'язання перед страхувальниками, що є дуже позитивним з точки зору перспектив розвитку вітчизняного страхового ринку. Проте, інвестування коштів страхових резервів регламентується законодавством України. Тим самим регламентуються можливості отримання страховиками доходів від інвестиційної діяльності, за рахунок яких вони можуть покривати понесені збитки від страхової діяльності. Зважаючи на проблеми обмеження інвестиційних можливостей вітчизняних страховиків в сучасних умовах, виникає необхідність проведення подальших наукових досліджень у площині ефективного управління страховими резервами та вдосконалення державного регулювання їх розміщенням.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Тенденції розвитку страхового ринку України в 2015 році. «Корпоративний» прорив СК ВУСО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua>. – Назва з екрана.

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Л. М. Яремченко, к. е. н.

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Відомим є те, що ринок страхових послуг – досить важливий елемент ринкової економіки та ринкової інфраструктури. На міжнародному рівні його роль є надзвичайно важливою і знаходить своє відображення у фінансово-економічній стійкості та забезпечує цілісний розвиток суспільства та держави в цілому.

Досить актуальним є дане питання і на території нашої держави, проте механізм реалізації та дієвість його є зовсім не

досконалим. Першочергово, причиною цього є недосконалість українського законодавства (18 років назад прийнята Постанова КМУ «Про затвердження Тимчасового положення про товариство взаємного страхування») [1], що надає можливість різного роду фінансових зловживань та недостатність інформації, що створює «коло недовіри» до страхування.

Вирішенням даної проблеми є створення саме товариств взаємного страхування (далі – ТВС). Дана практика досить поширено застосовується в Європі, а саме: Франції, Німеччині, Великобританії, Нідерландах, Фінляндії, Австрії, Італії та Іспанії. Підтвердженням цього є Асоціація товариств взаємного страхування та страхових кооперативів Європи (Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe; AMICE), яка заснована в 1963 році в Амстердамі та об'єднує більше 200 товариств взаємного страхування (членів AMICE) 26 країн [1].

Взаємне страхування – це форма страхового захисту, за якої страхувальники, що мають споріднені майнові інтереси та ризики, одночасно є членами страхового товариства і здійснюють взаємний обмін ризиками, при якому не переслідується ціль отримання прибутку. При взаємному страхуванні майно не поділяється на частки [2, с. 75].

Характерною особливістю ТВС є те, що вони мають підвищену здатність до адаптації, а також охоплюють великий, середній та малий бізнес (наприклад, агросферу).

Специфікою ТВС є:

- некомерційний характер (це страхові організації, метою діяльності яких не є отримання прибутку);
- страховий фонд (складається із пайових внесків членів товариства, що робить їх цілком автономними);
- принцип взаємності або солідарності (визначає рівноправну власність на страховий фонд, і відповідно солідарну відповідальність за страховими зобов'язаннями) [3, с. 270];
- отримання страхових послуг за прийнятною ціною, на рівні собівартості;
- прийняття на себе специфічних ризиків, від яких відмовляються комерційні страхові компанії.

ТВС, які досить успішно функціонують у європейських країнах світу, можуть стати для вітчизняної економіки, особливо для підприємств агросфери, надійною, якісною і доступною системою страхового захисту, своєрідною альтернативою комерційному страхуванню.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Тимчасового положення про товариство взаємного страхування [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 1 лютого 1997 р., № 132 [із змінами станом на 04.06.2003 р.]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe (AMICE) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amice-eu.org>. – Назва з екрана.
3. Манжура О. В. Кооперативи у страховому секторі: історичний досвід і перспективи для України / О. В. Манжура // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. – Вип. 1. – С. 75–84.
4. Тимошенко І. В. Процес демутуалізації товариств взаємного страхування та страхових кооперативів на міжнародних ринках страхових послуг / І. В. Тимошенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 269–273.

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Г. М. Ярова

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

В сучасних умовах пошуку новітніх шляхів подолання впливу кризових явищ на розвиток вітчизняного страхового ринку, актуальною залишається необхідність запровадження змін в страховій системі, котрі повинні стосуватися перетворень у економічній політиці. Оскільки існуюча страхова система виявляється неефективною, а загальна економічна ситуація країни демонструє негативні тенденції, вважаємо за необхідне розглянути можливі напрями реформування страхового ринку України.

Для стабілізації економіки держави важливість ефективного функціонування такої сфери фінансових відносин, як страховий ринок, важко переоцінити. Страховий ринок України можна віднести до числа ключових секторів ринку небанківських фінансових послуг [1]. Будучи джерелом довгострокових інвестицій, страховий ринок допомагає державі фінансувати витрати з відшкодування збитків фізичним і юридичним особам [2]. Страховий ринок відіграє значну роль в економіці будь-якої держави, забезпечуючи формування фондів грошових коштів, достатніх для покриття результатів настання несприятливих подій, і тим самим знижуючи ризики функціонування економічних суб'єктів. [3]. Отже, з огляду на місце страхового ринку в економіці та у суспільному житті, вважаємо за необхідне проведення моніторингу і оцінки впливу на його стан політичних, соціальних, юридичних, економічних чинників, а також рівня модернізації наявних інформаційних засобів.

Нагальною є потреба у формуванні маневреної та гнучкої страхової політики державного та регіонального рівня, яка б створювала умови для забезпечення комбінаторності різноманітних взаємозв'язків в умовах сучасних реалій. З цього приводу прийняття Страхового кодексу дозволило б забезпечити законодавче закріплення узгодженості інтересів всіх учасників страхового ринку.

Ми вважаємо за необхідне виокремити наступні напрями реформування вітчизняного страхового ринку:

- вдосконалення існуючої в Україні страхової системи шляхом проведення інституційних змін на страховому ринку;
- забезпечення своєчасного оновлення інформаційно-комунікаційних систем з метою проведення моніторингу і оцінки інформаційних масивів абсолютних і відносних показників ведення страхового бізнесу;
- оптимізація системи контролю за діяльністю учасників страхового ринку, головною умовою якої повинно бути недопущення ускладнення ведення діяльності страховиків;
- проведення громадських слухань з метою з'ясування адекватності та відповідності змісту нормативно-правових актів вимогам сучасності та практичній доцільності;

- стимулювання економічного зростання в сфері страхового ринку шляхом створення конкурентного середовища;
- адаптація світового досвіду з урахуванням ресурсів, умов та специфіки вітчизняного економічного середовища;
- інтеграція вітчизняного страхового ринку у міжнародний страховий простір та світові інформаційно-комунікаційні системи.

Список використаних джерел

1. Журавльова О. Є. Фінансова стійкість страхових компаній та її забезпечення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. Є. Журавльова ; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (м. Київ). – Київ, 2014. – 22 с.
2. Плиса В. Й. Стратегія посткризової модернізації страхового ринку України / В. Й. Плиса // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2014. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://msu.edu.ua/visn2/arhive/002/27.pdf> – Назва з екрана. – Дата перегляду: 11.10.2015.
3. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. ; кер. авт. проекту д. е. н., проф. О. В. Козьменко]. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.

СЕКЦІЯ 6. РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

VOLATILITY ON FOREX EXCHANGE OF INDIA

Akansha Jain, PhD, Research Associate

Asia Pacific Institute of Management, India, New Delhi;

Svitlana Denga, Candidat of Economy, Associate Professor

HEI of Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade», Poltava

Exchange rate movements play substantial role in risk measurement and their effective management. Volatility in exchange rates has been quite large and it has affected sales as well as profit margins of multinationals in India.

Objectives of study are to ascertain the relationships between exchange rate movements and to suggest measures to cope up volatility of exchange rate movements and for effective management of forex exchange market.

Data for analyses had collected from www.x-rates.com, www.federalreserve.gov and yahoofinance.com. The data has been analysed for period of 25 years i.e. from 1990 to 2015 years. Correlation and other descriptive statistics have been calculated using SPSS software (table 1).

Table 1 – Descriptive statistics calculated using SPSS software

Parameters	CAD/INR	GBP/INR	USD/INR	JPY/INR
Mean	34.77	69.65	41.69	0.27
Standart error of mean	2.266	3.43	2.527	0.089
Median	32	72	44.5	0
Mode	23	83	45	0
Standart deviation	11.556	17.488	12.883	0.452
Variance	133.545	305.835	165.982	0.205
Skewness	0.434	-0.424	-1.227	1.105
Standart error of skewness	0.456	0.456	0.456	0.456
Kurtosis	-0.725	-0.364	3.387	-0.85
Standart error of kurtosis	0.887	0.887	0.887	0.887
Range	42	69	63	1
Minimum	15	31	0	0
Maximum	57	100	63	1
Sum	904	1 811	1 084	7

The change in values of all major currencies have the same pattern throughout the period under research.

Value of correlation coefficient 0.543 depicts that JPY/INR has positive linear correlation with GBP/INR. Coefficient of determination is 0.294849 denotes that 29 % of changes in GBP/INR can be attributed to relationship between JPY and GBP.

Value of correlation coefficient 0.894 depicts that GBP/INR has positive linear correlation with CAD/INR. Coefficient of determination is 0.799236 denotes that 79 % of changes in CAD/INR can be attributed to relationship between CAD and GBP.

Value of correlation coefficient 0.844 depicts that USD/INR has positive linear correlation with CAD/INR. Coefficient of determination is 0.712336 denotes that 71 % of changes in CAD/ INR can be attributed to relationship between CAD and USD.

The Pearson's correlation value is close to 1 in almost all cases, it indicates that there is a strong relationship between two variables.

CAD with INR are positively skewed whereas USD, GBP, JPY are negatively skewed with INR. INR movements in CAD, JPY, USD and GBP have correlation indicating that all companies having transactions globally can predict that upward movement in one currency affects the movement of another currency.

Based on above analysis, some suggestion have been drawn for improving functioning of forex exchange market in India: 1. Most hedging instruments are required to cope up extreme volatility of INR against all major currencies of the world. 2. Steady liberalization of financial markets is need more attention on business who invest back in India. 3. Promotion of invoicing of trade in domestic currency will be extremely helpful and beneficial to cope up with extreme volatility. 4. There has been wide progress and enhancement of INR market across globe especially in Dubai, Singapore, London and New York, so it is need to try relocate of offshore activities on shore. 5. RBI has taken a number of steps in the recent past to liberalize currency futures market to obviate/reduce the need for the NDF market. 6. There is need for effective coalition between OTC and exchange traded markets for currency futures. 7. More focus should be to advocate the importance and practicability of risk management techniques in particular using options. 8. There is need to develop strict monitoring mechanism by liberalizing open position limits of banks.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

В. В. Довгалюк, к. е. н., доцент

Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

Ринок цінних паперів є одним найдинамічніших сегментів фінансового ринку, хоч і знаходиться на ранніх стадіях розвитку. Сучасний світовий ринок цінних паперів розвивається за основними трьома напрямками. Здійснюється постійна автоматизація фінансових операцій на ринку (в тому числі і фондових операцій), що передбачає об'єднання окремих комп'ютерних систем у Всесвітню мережу електронної комунікації. Крім цього створюються нові види і модифікації цінних паперів, особливо це стосується інноваційних фінансових інструментів на ринку деривативів. Значна увага також приділяється розширенню інтернаціоналізації діяльності на ринку (тісна співпраця міжнародних та регіональних ринків).

Для розвитку вітчизняного ринку цінних паперів, крім цих трьох основних напрямів, актуальним є своєчасне становлення системи державного регулювання (для зниження рівня маніпулювання на ринку, для забезпечення вільного руху капіталу, що ґрунтується на прозорості взаємовідносин на ринку та доброчесності інвесторів), сприяння підвищенню рівня організованості позабіржового ринку (так як на нього здійснюється 95 % операцій з цінними паперами), створення сучасної інфраструктури ринку, забезпечення умов для конкуренції фондовій діяльності, розвиток вторинного ринку цінних паперів (в межах системи фондових бірж України) [1].

Однозначно, що нестабільна політична та загальноекономічна ситуація в країні має негативний відбиток на стан фінансового ринку, зокрема ринку цінних паперів. У 2015 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі НКЦПФР) зафіксувала скорочення фактів укладання біржових контрактів на 87 % (з 128,5 млрд грн до 16,9 млрд грн). А ринок акцій постійно зазнає різких знижень у торгах, що характеризує індекс «Української біржі» та індекс ПФТС. Капіталізація цінних паперів на біржі знизилась на 1,1 %. [2].

Ці проблеми потребують негайного розв'язання адже призводять до низької ліквідності біржового ринку та до нерозвиненості біржової торгівлі (недостатній рівень освоєння сучасних технологій); обмеження спектру фінансових інструментів фінансування через нерозвиненість механізмів ринку (освоєння торгівлі деривативами); інформаційної закритості ринку (відсутність механізму отримання фінансової інформації, яка б регулярно та в достатньому обсязі надходила від емітента).

Одним з перших кроків до стабілізації ситуації на ринку є пропозиція НКЦПФР щодо створення Єдиного центру ліквідності, який зможе врегульовувати макроекономічну нестабільність та переглянути лістингові вимоги у бік збільшення ліквідності [3].

Звісно розвиток ринку цінних паперів потребує комплексного вирішення всіх існуючих проблем і тому потрібно вживати заходи щодо ефективної співпраці кожного учасника ринку. Підприємства не повинні бути податково перевантажені, права та інтереси акціонерів повинні бути захищені та врівноважені права мажоритарних і міноритарних інвесторів. Учасників ринку фінансових послуг необхідно професійно стимулювати щодо роботи з новітніми фінансовими інструментами (деривативами) та проводити семінари, тренінги, підготовку відповідних фахівців навчальними закладами України. Все це сприятиме формуванню умов для інтеграції вітчизняного фондового ринку з іноземними ринками капіталів та в результаті стимулюватиме приток в країну портфельних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Офіційний сайт ДП Інформаційно-видавничий центр «Відомості НКЦПФР». – Режим доступу: <http://vidomosti.com.ua>. – Назва з екрана.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>. – Назва з екрана.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

М. О. Дуда

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Одним із основних шляхів виходу з кризи економіки є стимулювання розвитку діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ), функціонування котрих направлене на залученню різноманітних джерел формування реальних та фінансових інвестицій, які б поновили і сприяли економічному зростанню усіх секторів і галузей України.

В розвитку сучасного фондового ринку мають місце дві основні тенденції – це вкладення активів ІСІ у депозитні рахунки комерційних банків, адже вони є найбільш ліквідними порівняно з іншими цінними паперами українських емітентів і низький рівень ліквідності цінних паперів. Ці тенденції свідчать про нерозвиненість фондового ринку України.

Можемо додати до характерних рис діяльності ІСІ такі тенденції, визначені Морозом В. В., як загальна незрілість та нерозвиненість фондового ринку України; наявність значних структурних диспропорцій самого ринку спільного інвестування в частині превалювання закритих венчурних інвестиційних фондів над відкритими та інтервальними публічними, зорієнтованими на залучення коштів індивідуальних інвесторів; слаборозвинена регіональна структура ринку спільного інвестування; низька інформаційна прозорість компаній з управління активами інвестиційних фондів; низька якість управління ризиками в компаніях з управління активами; значна частка «неякісних» фінансових інструментів в активах ІСІ; обмежені можливості щодо створення нових різновидів фондів; низький рівень фінансової обізнаності громадян [2]

Фінансове забезпечення діяльності ІСІ в сучасних умовах кризового розвитку фондового ринку характеризується такими рисами:

- низьким рівнем державної участі і громадського
- суспільства, в тому числі самого населення, у функціонуванні ІСІ;

– дефіцитом фінансових ресурсів для забезпечення діяльності, у першу чергу, заощаджень населення та домогосподарств. Частка заощаджень в коштах фізичних осіб протягом останніх років є досить значною, проте домашні господарства надають перевагу тримати грошові кошти в готівковій формі, тому в Україні наявні значні обсяги грошових коштів, які перебувають у неорганізованих формах і фактично виключені з інвестиційного процесу у вигляді заощаджень населення, тому за допомогою такого інструменту як ІСІ можливе вкладення цих коштів;

– наявністю значних податкових пільг, визначених законодавством, але про які невідомо суб'єктам фінансового ринку.

Джерелами формування інвестицій ІСІ є використання акцій та інвестиційних сертифікатів, за допомогою яких відбувається залучення фінансових ресурсів, які потімкладаються в фінансові активи.

В залежності від учасників ІСІ можна визначити такі основні джерела фінансового забезпечення діяльності як:

1. Кошти державного й місцевих бюджетів. Проте в даний момент часу із-за дефіциту державного бюджету та кризового стану економіки дане джерело не є пріоритетним в фінансуванні функціонування ІСІ.

2. Власні джерела юридичних осіб, частка державної або комунальної власності в яких не перевищує 25 %: внутрішні джерела власних ресурсів, зовнішні власні джерела фінансових ресурсів, внутрішні позичені джерела фінансових ресурсів, зовнішні запозичені джерела фінансових ресурсів [1].

3. Прихованим джерелом забезпечення діяльності ІСІ є заощадження населення та домогосподарств. В даних кризових умовах розвитку економіки України заощадження приватних інвесторів є пріоритетним. Перспективи залучення цих коштів залежатимуть від того, наскільки адекватними виявляться механізми трансформації заощаджень в інвестиції з позиції ефективного розміщення грошових ресурсів населення.

Список використаних джерел

1. Воробйова О. І. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва / О. І. Воробйова // Економіка і управління. – 2011. – № 5. – С. 18–24.
2. Мороз В. В. Напрями та шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання діяльності інститутів спільного інвестування в Україні / В. В. Мороз // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 8. – С. 34–35.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ДОВІРЧОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ

Л. А. Дудинець, к. е. н.

Львівський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Львів

Професійна діяльність з управління активами на фінансовому ринку в Україні є перспективним напрямом, адже перед власниками фінансових ресурсів постає необхідність пошуку механізмів нарощення власних активів, який би до того ж не потребував від них високого рівня професійних та специфічних знань, умінь і навиків та не вимагав великих витрат праці та часу. Вагомість і складність розв'язання подібного завдання пояснює значну увагу науковців до проблем довірчого управління фінансовими активами. Вагомий внесок у розробку теоретико-прикладних засад цієї проблеми зробили такі вітчизняні науковці, як Н. Внукова, Н. Зачосова, С. Онишко, Л. Примостка, А. Шевченко та інші.

Разом з тим, практика довірчого управління активами на фінансовому ринку свідчить про існування багатьох недостатньо вирішених проблем, що суттєво знижують потенціал фінансового ринку. Н. Зачосова до основних проблем відносить «велику кількість специфічних, переважно суб'єктивних, загроз цілісності збереження переданих в управління активів, а також відсутність законодавчої бази, яка б заклала міцну основу для функціонування ефективного довірчого управління фінансовими активами та забезпечила високий рівень якості його здійснення» [1, с. 75].

Дослідження проблем функціонування ринку фінансових послуг дозволяє також виділити наступні фактори, що стримують розвиток довірчого управління фінансовими активами в Україні:

1) криза довіри з боку власників активів до професійних учасників фінансового ринку;

2) надмірна «тінізація» економічних відносин;

3) фрагментарність та низька ліквідність біржового ринку цінних паперів в Україні, домінування неорганізованої торгівлі фінансовими інструментами;

4) недостатній обсяг ліквідних фінансових інструментів для побудови ефективної стратегії управління [2, с. 160].

Додатково до вищезазначених можна також виділити фактори внутрішнього характеру, які здійснюють негативний вплив на процес та результат довірчого управління (призводять до часткової чи повної втрати довіреного активу або недоотримання прибутку). Однією з внутрішніх загроз вважається зловживання управляючих щодо переданих їм активів.

Отже, оскільки фінансовий ринок в Україні має характерні особливості і проблеми, які були конкретизовані вище, актуальним напрямком подальших досліджень слід вважати розробку системи захисту процесу надання послуг довірчого управління фінансовими активами від виявлених загроз та недоліків. Крім того, актуальним науково-практичним завданням є розробка методики оцінки рівня якості довірчого управління фінансовими активами, яка б дозволила надати необхідну інформаційну підтримку для прийняття інвестиційних рішень як власне компаніями, що спеціалізуються на наданні послуг управління активами, так і споживачам цих послуг, наявним та потенційним.

Список використаних джерел

1. Зачосова Н. В. Механізм довірчого управління фінансовими активами: сучасні загрози ефективності, напрямки оптимізації / Наталія Володимирівна Зачосова, Анна Михайлівна Шевченко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / ТНЕУ; редкол. : С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 1. – С. 71–79.

2. Шевченко А. Модель ієрархії факторів впливу на розвиток довірчого управління активами / А. Шевченко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2014. – Вип. 36 (2.1). – С. 159–167.

СОСТОЯНИЕ ФОНДОВОГО РЫНКА МОЛДОВЫ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Г. А. Караганчу, к. э. н., доцент

*Кооперативно-торговый университет Молдовы
г. Кишинев, Республика Молдова*

Фондовый рынок играет важную роль для экономики любой страны. Рынок ценных бумаг обеспечивает свободной и быстрый перелив капитала в наиболее эффективные сферы деятельности, гарантирует привлечение отечественных и иностранных инвестиций. Фондовый рынок в Молдове возник в результате массовой приватизации. Он формировался в специфических условиях: слабая капитализация субъектов, практически нулевой инвестиционный потенциал населения, отсутствие у граждан культуры инвестирования. Первоначально большинство граждан стали акционерами различных предприятий посредством инвестиционных фондов, трастовых компаний или непосредственно участвуя в аукционах. В результате появилось огромное количество акционеров, которые не знали своих прав и не участвовали в управлении акционерных обществ, где были совладельцами. Как следствие, в отсутствии эффективного управления, на многих предприятиях ситуация резко ухудшилась. Позже начался процесс консолидации собственности в рамках акционерного общества. Одновременно с проведением приватизации в республике сформировалась и инфраструктура рынка ценных бумаг: был создан государственный орган по регулированию рынка ценных бумаг и надзору за ним – Национальная Комиссия по Финансовому Рынку (НКФР) (изначально – Государственная комиссия по рынку ценных бумаг, а затем – Национальная комиссия по ценным бумагам), была учреждена Фондовая Биржа Молдовы, Национальный депозитарий ценных бумаг, сформирован институт организаций обслуживающих фондовый рынок. В настоящее время НКФР администрирует работу эмитентов ценных бумаг,

инвесторов, профессиональных участников рынка ценных бумаг, организаций по микрофинансированию и ссудно-сберегательных ассоциаций, страховых компаний, страховых брокеров, организаций ипотечного кредитования.

Фондовый рынок Молдовы в меньшей степени интегрирован в международные рынки, поэтому экономический кризис не оказал сильного влияния на состояние фондового рынка Республики. Существенное отличие Фондового рынка Молдовы от европейского рынка заключается в его объеме, что делает невозможным иметь значимый рынок. Объясняется это тем, что развитие фондового рынка напрямую зависит от внутреннего экономического потенциала, который еще слабо развит в республике. Как было отмечено выше, развитие фондового рынка напрямую зависит от экономического развития. Под влиянием ряда факторов инвестирование в ценные бумаги в Республике Молдова пока не достигло уровня, сопоставимого с соответствующими показателями развитых стран. В настоящее время фондовый рынок республики пока не выполняет в полной мере свою основную функцию – привлечение свободных финансовых средств населения с целью удовлетворения инвестиционных нужд компаний – эмитентов. Среди причин такого положения вещей можно назвать низкую ликвидность ценных бумаг, отсутствие крупных институциональных инвесторов, низкий кредитный рейтинг страны. Одним из важнейших факторов, негативно влияющих на инвестиционную привлекательность фондового рынка Молдовы для иностранных инвесторов можно также отметить политическую нестабильность.

Таким образом, выделяем следующие проблемы, для устранения которых, необходимы незамедлительные реформы:

- развитие вторичного рынка ценных бумаг, путем изменения процедур осуществления и регистрации сделок, а также клиринга и расчетов.
- расширение спектра финансовых инструментов с целью создания для инвесторов новых возможностей, предусматривающих развитие рынка облигаций, в выпуске которых заинтересованы банки и лизинговые компании.

Список использованных источников

1. <http://www.cnpf.md/>

РИЗИКИ ТА ДЖЕРЕЛА ЗАГРОЗ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

В. І. Криленко, д. е. н., доцент

*Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв*

Забезпечення економічної безпеки фінансового сектору пов'язане з групами ризиків і загроз, до яких можна віднести: макроекономічні, викликані погіршенням кон'юнктури світових цін на окремі товари експорту і підвищенням цін на імпортовані товари; природні та техногенні; технологічні; екологічні; соціальні, зумовлені розривом між рівнем життя на селі і в місті; торговельно-економічні; політичні тощо.

Складові економічної безпеки є взаємозалежними. Взаємообумовленим є також виникнення загроз і ризиків. Врахування проблеми економічної безпеки розширює рамки аналізу та класифікації загроз, а також пояснює виникнення факторів, які їх зумовлюють. На перше місце виходять інтереси людини, а не ринку. Сьогодні немає підстав приймати єдину загальновизнану позицію у трактуванні поняття «ризик» – навіть у тому випадку, якщо його трактувати у відносно вузькому розумінні економічного ризику. Виходячи із системного підходу до визначення категорії ризику, можна стверджувати, що вона має складний системний характер, виражаючи одночасно і якісний і кількісний її аспекти [1].

Ризик – це можливість здійснення небажаної або небезпечної події. Будь-яка дія (або бездіяльність) людини, організації, підприємства, людства в цілому завжди пов'язана з ризиком. Залежно від причин виникнення ризику можуть бути природними, техногенними або соціально-економічними, а також – з огляду на взаємодію цих сфер – змішаними.

Як один з підходів до вирішення цього питання в наукових публікаціях з'явилась ідея багатокритерійного підходу до оцінки ступеня ризику. З одного боку, ризик – це ступінь невизначеності та конфліктності у людській діяльності. З іншого боку, ризик є об'єктивно-суб'єктивною економічною категорією, що відображає ступінь успішності або невдачі підприємства в до-

сягненні намічених цілей з урахуванням впливу контрольованих (внутрішніх) і неконтрольованих (зовнішніх) факторів [2].

Основними завданнями вивчення ризиків є: встановлення кількісних значень імовірності ризиків, прогнозування ризиків, розробка заходів щодо зниження ризиків, методи страхування та інші способи захисту.

Загрози для економічної безпеки фінансового сектору мають різні форми прояву. Щодо ознак, покладених в основу класифікації джерел загроз для економічної безпеки фінансового сектору, то види загроз можуть розрізнятися залежно від різних факторів, зокрема, ступеня універсальності (загальні та специфічні), управлінського впливу (керовані та некеровані), у відношенні до системи (внутрішні та зовнішні), часу дії (постійні, довгочасні, короткострокові), джерел виникнення (природні), штучні (результат людської діяльності) та змішані (людська діяльність, яка сприяє виникненню стихійного лиха), територіальної поширеності (глобальні, регіональні, національні і місцеві), способу дії (відкриті – явні та приховані – латентні), ймовірності виникнення (реальні, потенціальні, малоімовірні та високоімовірні), характеру виникнення (навмисні та ненавмисні), сфери виникнення (правові, економічні, політичні та соціальні), характеру дії (ті, що проявляються поступово або раптово, а також ті, що завдають збитків прямо (безпосередньо) або побічно), ступеня небезпеки, можливості запобігання.

Кожний з цих напрямів становить науковий та практичний інтерес і потребує спеціальних досліджень.

Список використаних джерел

1. Криленко В. І. Економічна безпека аграрного сектору: проблеми регулювання та забезпечення : [моногр.] / Криленко В. І. – Миколаїв : Видавець В. П. Шамрай, 2014. – 468 с.
2. Перепелица В. А. Структурирование данных методами нелинейной динамики для двухуровневого моделирования / В. А. Перепелица, Ф. Б. Тебуева, Л. Г. Темирова. – Ставрополь : Ставропольское книжное издательство, 2006. – 284 с.

АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПОСЛУГ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Н. Г. Нагайчук, к. е. н., доцент

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Черкаський навчально-науковий інститут, м. Черкаси

Формування ринкової економіки, поява приватної власності на засоби виробництва, розвиток банківського, страхового бізнесу та інвестиційної діяльності зумовили до появи нового для України виду посередницького бізнесу – аудиторської діяльності. Аудит проводиться не лише в інтересах клієнта, а й в інтересах усього суспільства, як забезпечення реалізації конституційного права на інформацію в сфері бізнесу та економіки. Іншими словами, аудит є інструментом забезпечення інформаційної та економічної безпеки громадян, господарюючих суб'єктів і держави.

Питання про необхідність існування незалежних аудиторів та аудиторських фірм не викликає сумніву. Саме висновок аудитора є незалежною думкою, що виступає абсолютним підтвердженням достовірності фінансової звітності. У аудиторських послугах зацікавлені не лише інвестори, які мають намір здійснювати вкладення в обрані ними суб'єкти підприємництва, але й держава, для якої це є підтвердженням відсутності шахрайства та наявності інших економічних злочинів. Все це визначає важливість дослідження ролі та місця незалежних аудиторів та аудиторських фірм у системі фінансового посередництва.

У таблиці наведені дані про розподіл замовлень за період 2011–2013 рр. за видами послуг. Як видно із представленої інформації вагому частку займає обов'язковий аудит фінансової звітності – завдання із надання впевненості. Протягом аналізованого періоду зростає частка супутніх послуг, інші професійні послуги стабільно складають близько 40 % від усіх видів замовлень.

За результатами аналізу обсягів наданих аудиторських послуг виявлено тенденції до збільшення частки консультаційних послуг в загальному обсязі професійних послуг аудиторських фірм, що пов'язано із: поширенням операцій злиття, поглинання чи поділу компаній, зростанням кількості транснаціональних угод, виникненням складних економічних ситуацій, які вимагають нестандартних оперативних рішень.

Таблиця 1 – Структура доходу за видами аудиторських послуг

Показник	2011	2012	2013	2011/ 2012	2012/ 2013
Всього по Україні надано послуг, тис. грн	1 258 307,0	1 266 826,5	1 314 596,3	8 519,5	47 769,8
Питома вага, %	100,00	100,00	100,0	–	–
Завдання з надання впевненості – всього	670 125,4	674 296,2	653 460,0	4 170,8	–20 836,2
Питома вага, %	53,26	53,23	49,71	–0,03	–3,52
Супутні послуги – всього	113 157,6	127 912,1	165 473,4	14 754,5	37 561,3
Питома вага, %	8,99	10,10	12,59	1,11	2,49
Інші професійні послуги – всього	470 242,6	460 191,4	493 734,8	–10 051,2	33 543,4
Питома вага, %	37,37	36,33	37,55	–1,04	1,22
Організаційне та ме- тодичне забезпечен- ня аудиту – всього	4 781,4	4 426,8	1 928,1	–354,6	–2 498,7
питома вага, %	0,38	0,35	0,15	–0,03	–0,2

Джерело: складено автором за [1–3].

Таким чином, аудиторська діяльність в системі фінансового посередництва – це діяльність щодо проведення експертизи фінансової звітності підприємств, установ та організацій або їхніх операцій з точки зору відповідності чинному законодавству та міжнародним стандартам фінансової звітності, яка ґрунтується на принципах незалежності, платності та конфіденційності, здійснюється з метою захисту фінансових інтересів споживачів фінансових послуг – користувачів фінансової та іншої економічної інформації шляхом забезпечення її релевантності.

Список використаних джерел

1. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>. – Назва з екрана.
2. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>. – Назва з екрана.
3. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/zvit-do-kmu>. – Назва з екрана.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

І. Ю. Рудь, к. е. н.

*Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв*

Вивчення ринку цінних паперів як підсистеми у процесі формування фінансових відносин передбачає вивчення особливостей його становлення та розвитку як самостійної системи.

Комплексний підхід до визначення ринку цінних паперів полягає в урахуванні організаційно-економічних, правових, соціально-психологічних, технічних та інших аспектів у їхній сукупності та взаємозв'язку при домінуючій ролі соціально-економічних і фінансових аспектів.

Системний підхід відбиває врахування взаємозв'язків між окремими аспектами, механізмами ринку цінних паперів та їхніми елементами і полягає в розробленні кінцевих цілей, визначення шляхів їхнього досягнення.

Отже, визначаючи поняття «ринок цінних паперів» як частини ринкового господарства країни, треба зазначити, що це, по-перше, категорія, яка характеризує систему економічних, правових та соціальних відносин, що мають товарний характер, пронизують фази відтворення суспільного виробництва, всі його ланки і ступені, і регулюються ринковою кон'юнктурою, юридичними, правовими, морально-етичними та національними традиціями, по-друге – система механізмів здійснення угод, пов'язаних з рухом коштів від учасників ринку, що мають їх надлишок, до учасників, що відчувають їх дефіцит.

Головними суб'єктами відносин на ринку цінних паперів є: емітенти, тобто продавці цінних паперів; інвестори, тобто покупці цінних паперів; посередники, тобто особи, які надають емітентам та інвесторам послуги щодо здійснення фондових операцій [1].

Інфраструктура ринку, як і сам ринок цінних паперів, динамічна система, функції і завдання якої безперервно розширюються і змінюються відповідно до основних тенденцій розвитку світових та національних ринків цінних паперів, змін настроїв і

побажань основних суб'єктів ринку – емітентів та інвесторів. І все ж залишаються основні функції, які виконує інфраструктура ринку цінних паперів.

Дослідження інфраструктури ринку цінних паперів з точки зору основних завдань, які вона покликана виконувати, дозволило виділити такі положення:

1. Формування інфраструктури ринку цінних паперів зумовлене самим розвитком та вдосконаленням цього ринку.

2. Інфраструктура ринку цінних паперів повинна забезпечувати два завдання: зменшення витрат щодо обігу цінних паперів; зменшення і розподіл ризиків між учасниками ринку [2].

Основним показником, що характеризує ринок цінних паперів, є його ефективність, що оцінюється відношенням отриманого доходу до витрат. Керуючись таким підходом, пропонуємо виокремити такі завдання інфраструктури ринку цінних паперів: мінімізація витрат інвесторів та емітентів; забезпечення стабільного обігу цінних паперів; зменшення та перерозподіл інвестиційних ризиків; спрощення та гарантування виконання укладених угод на ринку; надання інформації, необхідної для прийняття інвестиційних рішень; прискорення процесу акумуляції інвестиційних ресурсів.

Відтак, інфраструктура ринку цінних паперів – це складна підсистема ринку цінних паперів, сутність якої полягає в забезпеченні ефективної взаємодії діяльності емітентів та інвесторів, через організацію фінансового посередництва, технічних механізмів, торговельного та інформаційного просторів для здійснення операцій із цінними паперами.

Список використаних джерел

1. Луців Б. Л. Теоретико-методологічні основи дослідження ринку цінних паперів / Б. Л. Луців // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – № 91. – С. 41–42.
2. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : навч. посіб. / В. М. Шелудько. – К. : Знання-Пресс, 2002. – 535 с.

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИРОДИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФОНДОВОГО РИНКУ

О. В. Ярїш, к. е. н., доцент;

В. О. Подольська, доцент

*ВНЗ Укоопспїлки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Невід’ємним елементом економічної політики держави є фінансова безпека фондового ринку. Адже виступаючи одним з основних джерел реальних інвестицій в економіку країни від рівня його розвитку і активності учасників значною мірою залежать реалізація національних інтересів та стабільний економічний розвиток держави.

В той же час в умовах прогресуючої політико-економічної кризи в Україні через деформовану структуру й неефективні механізми фондового ринку притік капіталу в реальний сектор економіки майже не відбувається, по суті цей ринок свої функції виконує лише номінально.

Аналіз рівня фінансової безпеки фондового ринку в Україні в цілому засвідчив, що значні загрози генеруються через недостатню капіталізацію фондового ринку (за умов визначення оптимального значення показника відношення ринкової капіталізації до ВВП на рівні 90 % [1], його найбільше фактичне значення за весь час функціонування фондового ринку України було досягнуто у 2013 році і становило лише 23,73 % [2]), незначну частку біржового ринку цінних паперів (у 2014 році порівняно з 2013 роком вона знизилася з 27,69 % до 26,59 % [2]), невідповідність біржової торгівлі світовим тенденціям, низьку прозорість українського фондового ринку України. Така ситуація є не просто індикатором загроз зниження рівня фінансової безпеки, але і стійким їх генератором.

В таких умовах актуалізується необхідність виконання досліджень з метою систематизації і ідентифікації загроз фінансової безпеки фондового ринку як передумови виникнення ризиків, розуміючи що відмінністю між ними є можливість кількісно виміряти останні, тоді як їх взаємообумовленість спричиняє до виникнення фінансових втрат для всіх учасників фондового ринку.

У правому контексті безпеку фондового ринку розглядають сьогодні в рамках безпеки небанківського фінансового сектору як рівень розвитку фондового ринку, що дає змогу повною мірою

задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах [1], ігноруючи на відміну від попередньої редакції поняття, інтереси за захист учасників фондового ринку.

Отже, на нашу думку фінансову безпеку фондового ринку доцільно розглядати не лише з позицій досягнення певного рівня її індикаторів, які відповідають ряду критеріїв, але й з позицій процесу підтримання їх значень на належному рівні, враховуючи інтереси учасників ринку.

Вказане визначає неоднозначність змісту досліджуваного поняття та його характеристик. При цьому вартим уваги є багато-аспектність зазначеного підходу, оскільки емітенти (як суб'єкти, що залучають через фондовий ринок фінансові ресурси), інвестори (як суб'єкти, що здійснюють капіталовкладення), інфраструктура фондового ринку (як інститути, що забезпечують функціонування ринку, створюють необхідні умови для обігу цінних паперів на його біржовому чи позабіржовому сегментах), фінансові посередники фондового ринку та держава мають різні інтереси й відповідно потребують застосування різних методів і форм захисту від існуючих загроз та можливих ризиків.

В межах зазначених характеристик більш повно визначити суть, зміст та економічну природу фінансової безпеки фондового ринку, її мету, завдання, методи та принципи формування, якісні і кількісні її характеристики дозволяє новий науковий TRID-підхід (threats-risks-interests-defence) [3]. Його сутність полягає у диференційованій ідентифікації загроз, ризиків, інтересів та їх захист для різних категорій учасників фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm. – Назва з екрана.
2. Річний звіт НКЦПФР за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Виклюк М. І. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик / М. І. Виклюк, В. В. Гресик // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 242–246.

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ФІНАНСУВАННЯ НАУКИ У НІМЕЧЧИНІ: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

О. В. Белов, к. е. н.

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Останнім часом на заході проголошується необхідність переходу від науково-технічної та соціально-економічної політики суспільства і держави, а також окремих соціальних інститутів до політики в галузі знань. Це вимагає здійснення довгострокового планування, яке повинне ставитися як до передбачення нових технічних можливостей, так і до розрахунку та усунення ризиків. Для того щоб правильно вирішити ці завдання, держава буде змушена стимулювати наукові та технічні дослідження.

Досвід Німеччини має стати корисним в вирішенні цього питання для України. Насьогодні Німеччина є лідером серед країн ЄС за видатками на НДДКР (у середньому по ЄС – 1,8 % від ВВП, у Німеччині – 2,5 % від ВВП і цілі – до 3 %), за кількістю та якістю нових розробок.

Слід відмітити, що достатньо високий рівень державного фінансування науки в Німеччині спостерігається на протязі вже 150 років, починаючи ще з середини 19 сторіччя (рис. 1), та постійно збільшується.

Приведенні дані не відображують приватний сектор, який у загальній структурі фінансування науки складає більш 50 % і висвітлюють тільки ставлення держави до розвитку власної науки. Отже, сучасний розвиток Німеччини підтверджує теорії М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Й. Шумпетера, що економічне зростання визначається саме розвитком науково-технічного сектору країни. В той час, як в Україні рівень державного фінансування науки (перераховуючі у відношенні до бюджету) має дуже низькі значення і до того ж постійно знижується (рис. 2).

Рисунок 1 – Динаміка відношення фінансування НДДКР у Німеччині до загального бюджету з 1850 по 2000 г [1]

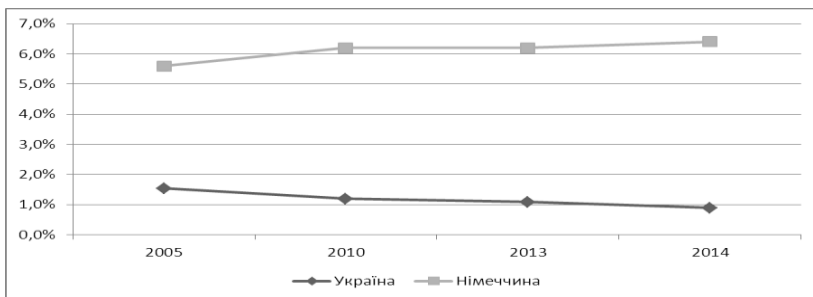

Рисунок 2 – Обсяг державного фінансування НДДКР у % від бюджету в Україні і у Німеччині розраховано за [2, 3]

Отже, як висновок, слід сказати, що в Україні, для успішного подолання кризи, потрібно скорити 1) змінювати відношення до розвитку науково-технічного сектору, і 2) змінювати, для початку, тенденцію щодо фінансування власної науки із перспективою досягнення показників Німеччини – 5–6 % від бюджету, та 3 % від ВВП.

Список використаних джерел

1. Zur technologischen Leistungsfähigkeit Deutschlands 2001: http://www.isi.fraunhofer.de/isi-wAssets/docs/p/de/publikationen/technologische_leistungsfahigkeit_2001.pdf

2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2014 // Державна служба статистики України. – К., 2015. – 255 с.
3. World Development Indicators
<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О. В. Воронченко, к. е. н., доцент

*Національний університет державної податкової служби України,
м. Ірпінь*

Однією з основних складових діяльності суб'єктів господарювання є фінансове забезпечення, оскільки для здійснення основної діяльності необхідні фінансові ресурси, які спрямовуються на потреби виробництва, покриття витрат, на своєчасне погашення фінансових зобов'язань перед контрагентами, банківськими установами, страховими компаніями, а також при формуванні доходів та прибутку.

За переконанням О. Р. Романенко, фінансове забезпечення суб'єкта господарювання є покриттям його затрат за рахунок акумульованих фінансових ресурсів [1]. Авторський колектив під редакцією С. І. Юрія зазначає, що «...фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання» [2]. У цьому визначенні фінансове забезпечення науковці розглядають як формування і ефективне використання грошових фондів підприємства.

На думку І. В. Осмірко [3], фінансове забезпечення у загальному визначенні – сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм фінансування, фінансових важелів та інструментів впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Аналіз визначення дефініції «фінансове забезпечення» у наукових працях дозволяє узагальнити основні ознаки, що притаманні фінансовому забезпеченню, як економічній категорії. Ці ознаки можна звести до наступного: сукупність економічних

відносин, що опосередковані безперервним характером відтворювальних процесів та тісно пов'язана з розподільчою функцією фінансів, яка здійснюється за допомогою фінансового механізму; комплексне поняття, узагальнює систему показників, що пов'язані з залученням та використанням фінансових ресурсів; процес організації фінансування; покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів.

Поряд з цим автор Г. Б. Погрішук вважає, «що при визначенні фінансового забезпечення доцільно враховувати такі складові як: мета, завдання, функції, методи, джерела, обсяги фінансових ресурсів, а також діяльність як держави, так і суб'єктів господарювання, що пов'язана з мобілізацією і використанням цих ресурсів...» [4]. Такий багатоаспектний підхід дає можливість обґрунтувати та описати адекватний механізм фінансового забезпечення, до структурних елементів якого належать форми, моделі, методи, джерела фінансового забезпечення; фінансові важелі, інструменти, стимули, санкції; нормативно-правова база.

Таким чином, узагальнюючи фундаментальні дослідження вітчизняних вчених, які вивчали питання фінансового забезпечення різних сфер діяльності, ми пропонуємо уточнене визначення даної дефініції, зокрема: фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму для формування грошового потоку, що акумулюється суб'єктами господарювання за рахунок власних, залучених і позичених джерел для розв'язання поставлених поточних та стратегічних завдань.

Список використаних джерел

1. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
2. Фінанси: вишкіл студії : навч. посібник / за ред. д. е. н., проф. Юрія С. І. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 357 с.
3. Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування / І. В. Осьмірко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 7. – С. 47–49.
4. Погрішук Г. Б. Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища: автореф. дис... канд. екон. наук / Г. Б. Погрішук; Терноп. акад. нар. гос-ва. – Тернопіль, 2005. – 20 с.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

В. Г. Гвоздяний

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Зацікавленість явищем глобалізації з боку вчених, які працюють майже в усіх галузях науки, політиків, суспільних діячів, бізнесменів і пересічних громадян підтверджує актуальність дослідження.

Не дивлячись на величезну кількість визначень і трактувань терміну «глобалізація» та пов'язаних з цим явищем процесів, досі немає єдиного вектору щодо її впливу на економічний розвиток і безпеку країн.

Якщо одні вчені вважають, що міжкраїнний рух капіталу, зростання могутності ТНК та формування органічно взаємопов'язаного та взаємозалежного всесвітнього господарства призводить до зміцнення економічної цілісності світу [1], інші стверджують, що глобалізація є неоколоніалізмом, який пройде наступні етапи: самоствердження, панування, саморозклад і розпад, який може прийняти катастрофічну форму [2]. Однак, практично всі згодні з тим, що глобалізація – це об'єктивний процес і спроби відкидати та нехтувати ним не мають сенсу.

Негативні наслідки глобалізації можуть проявитися у країнах, так званої, світової периферії. За ствердженням фахівців, ТНК гальмують їх спроможність проводити національно-орієнтовану економічну політику. Зростання зовнішнього боргу також перешкоджає подальшому прогресу. Обмежувачами розвитку становляться невирішені глобальні проблеми: демографічні, екологічні та інші. Деякі вчені прогнозують відмирання національних держав під натиском глобалізації [2, 3].

Позитивними характеристиками глобалізації вважають прогрес інформаційних технологій, обмін знаннями, прискорене зростання транснаціональних трансферів, капіталу, міжнародної торгівлі, виробництва і зайнятості, отримання додаткових ресурсів, відкритість кордонів тощо.

Провідними акторами глобалізації є ТНК і ТНБ, регіональні блоки держав, Всесвітній банк, СОТ, ООН та МВФ. Кожний з них реалізує власний план дій, який зачіпає інтереси всіх учасників.

Глобалізація охоплює всі аспекти діяльності сучасної людини: економіку, політику, культуру, освіту, соціальну сферу, ідеологію, екологію і т. п.

В економіці глобалізація в найбільшому ступені охопила фінансовий ринок. Інтенсивні транснаціональні потоки капіталів пов'язують в єдине ціле національні грошово-кредитні системи, розмиваючи їх колишню відносну відособленість і виступаючи в якості мостів, по яких будь-які суттєві збої в цій сфері однієї країни негайно передаються на інші країни.

Найголовнішим є те, що глобалізація призводить до міцних зовнішніх зв'язків і залежностей, що інтегрують окремі елементи суспільства в глобальні мережеві структури. Посилюються тенденції, які послаблюють традиційні зв'язки і погрожують розпадом суспільств, захисною реакцією на котрі виступають процеси самоорганізації [4].

Загалом, з погляду принципів спрямування світового розвитку, глобалізація може і повинна трансформуватися у конструктивну взаємодію країн і народів з метою забезпечення спільного, в однаковій мірі придатного для всіх майбутнього.

Список використаних джерел

1. Сорос Дж. О глобализации / пер. з англ. А. Баширова. – М. : Эксмо, 2004. – С. 15.
2. Интригейтор М. Глобализация как источник международных конфликтов и обострения конкуренции. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru/Issues/6-98/pu6-1ntm>. – Назва з екрана.
3. O'Brien R. Global Financial Integration / R. O'Brien // The end of Geography. L., 1992. – P. 5.
4. Юнусов Л. А. Международное движение капитала в глобальной экономике / Л. А. Юнусов // Аудит и финансовый анализ. – 2008. – № 2. – С. 7.

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ПІДПРИЄМСТВА

Т. П. Гудзь, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Найбільш розробленим в економічній науці є ресурсний підхід до визначення сутності фінансової рівноваги підприємства. Згідно до нього під фінансовою рівновагою підприємства розуміється узгодження за обсягами, термінами та структурою джерел формування та напрямів розміщення фінансових ресурсів з метою забезпечення ефективного розвитку його діяльності [2, с. 146]. Фінансова рівновага підприємства в межах ресурсного підходу описується формулою, яка виражає відповідність обсягів мобілізації та використання фінансових ресурсів [1, с. 540]:

$$OG_{\phi P} = OC_{\phi P},$$

де $OG_{\phi P}$ – можливий обсяг генерування фінансових ресурсів підприємства;

$OC_{\phi P}$ – необхідний обсяг споживання фінансових ресурсів підприємства.

Вимога узгодженості термінів фінансування та розміщення капіталу підприємства, встановлена «золотим правилом фінансування», передбачає, що строк мобілізації фінансових ресурсів має бути довшим за строк їх розміщення в активи. При цьому мають дотримуватися певні співвідношення між структурою капіталу та структурою активів, які характеризує «золоте правило балансу». У відповідності до даного правила потребу у фінансуванні необоротних активів слід покривати за рахунок власного капіталу і довгострокових кредитів.

Аналіз фінансової рівноваги вітчизняних підприємств на основі ресурсного підходу свідчить про дотримання правил «золотого фінансування» та «золотого балансу» у всіх галузях, крім транспортної (табл. 1). Водночас, на промислових, торгівельних, будівельних і транспортних підприємствах спостерігається дефіцит власних оборотних коштів, збитковість, низький рівень фінансової стійкості та недостатня поточна платоспроможність.

Таблиця 1 – Показники фінансового стану підприємств України у розрізі видів економічної діяльності станом

Показник	Види економічної діяльності підприємств				
	сільське господарство	промисловість	будівництво	оптова та роздрібна торгівля	транспорт
Золоте правило фінансування	0,590	0,949	0,897	0,819	1,002
Золоте правило балансу	1,694	1,053	1,114	1,221	0,998
Коефіцієнт маневрування	0,248	-0,432	-2,297	-1,230	-0,383
Коефіцієнт автономії	0,501	0,385	0,110	0,085	0,479
Коефіцієнт покриття	1,723	1,070	1,068	1,054	0,996
Рівень рентабельності власного капіталу, %	-0,4	-11,7	-16,3	-43,4	-0,7

Примітка. Розраховано за даними Державної служби статистики України [3].

Незважаючи на відносно вищі показники фінансової стійкості у сільськогосподарських підприємств, їм також характерні проблеми у сфері ефективності господарювання та платоспроможності. Це означає, що визначення фінансової рівноваги на основі ресурсного підходу не знаходить свого підтвердження у практиці діяльності вітчизняних підприємств. На нашу думку, причина цього криється у недосконалій методиці визначення фінансової рівноваги підприємства в межах ресурсного підходу.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – Киев : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 720 с.
2. Полінкевич О. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / О. М. Полінкевич, В. П. Лещук. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 400 с.
3. Показники діяльності підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану. – Дата перегляду: 08.10.2015 р.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Н. М. Давиденко, д. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ

Інвестиційна привабливість є кінцевою стадією оцінювання підприємства як об'єкта майбутнього капіталовкладення. Йому передують визначення інвестиційної ситуації, яка склалася на підприємстві, а також інвестиційного клімату. Важливо зауважити, що інвестиційна діяльність як складова інвестиційної ситуації нероздільно пов'язана з такою категорією функціонування підприємства як менеджмент. Адже саме ефективний менеджмент є запорукою не тільки ефективного функціонування самого підприємства, а й залучення внутрішнього чи зовнішнього інвестора.

Варто відзначити, що інвестиційна ситуація на підприємстві може бути сприятливою і несприятливою для самого процесу інвестування саме в даний момент. Сприятлива інвестиційна ситуація зазвичай є прямим показником вдалого господарювання підприємства, його інвестиційної привабливості і доцільності його інвестування. Що ж до несприятливої інвестиційної ситуації, то вона не оцінює саме сільськогосподарське підприємство загалом, що в даному випадку може свідчити про його непривабливість, а показує ситуацію, яка склалася на підприємстві в певний період часу, що може бути пов'язано з погодними чинниками, неврожаєм тощо, але не є індикатором інвестиційної непривабливості підприємства загалом. Вона лише показує, що на даному етапі інвестування підприємства є дещо ризикованим.

Найбільш важливими рисами та чинниками, що зумовлюють інвестиційну привабливість підприємств, є:

- географічне положення підприємства; наявність дорожньої мережі та наближеність підприємства до транспортних комунікацій; розвиток виробничої та соціальної інфраструктури; демографічна ситуація в регіоні;
- види продукції, що випускаються, їх обсяг та конкурентоспроможність; попит на внутрішньому ринку й експортні можли-

вості; доступність сировини і матеріалів; кооперація з іншими підприємствами;

- виробнича потужність підприємства та можливість її диверсифікації; характер технології та наявність сучасного устаткування; екологічна безпека виробництва; місце підприємства в галузі та на ринку; якісний та кількісний стан персоналу; система управління та його структура; рівень заробітної плати;

- форма власності; активи підприємства; вартість основних фондів та рівень їх зношення; витрати виробництва та їх структура за основними видами продукції; рівень дебіторської та кредиторської заборгованості; розмір прибутку; фінансова стабільність; ліквідність та платоспроможність підприємства.

Серед усієї названої сукупності чинників інвестиційної привабливості найбільшого значення набувають виробнича і фінансова стабільність та рентабельність підприємства, оскільки всі решта сприяють, забезпечують або зумовлюють його дохідність, а відтак, у разі позитивної оцінки його діяльності можна вважати, що більшість із них є вигідними. Наявність же прибутку є ознакою можливостей подальших інвестицій, з допомогою яких на підприємстві створюються умови для формування виробничих і невиробничих фондів, відбувається процес фондоутворення і це є привабливим для інвесторів. Наведені чинники, в основному, піддаються кількісній оцінці, і, відповідно, порівняльному та структурному аналізу. Це дає підстави для ідентифікації рівня інвестиційної привабливості певного підприємства на фоні інших. Таким чином, можна зробити висновок, що оцінка інвестиційної привабливості підприємств є ключовим питанням для інвестора.

Список використаних джерел

1. Ванькович Д. Критерії інвестиційної привабливості аграрного комплексу України та їх аналіз / Д. Ванькович, О. Дуфенюк // Економіст. – 2003. – № 12. – С. 36–40.
2. Кац О. А. Чинники впливу на інвестиційний імідж підприємства АПК / О. А. Кац // Вісник ДІТБ. Наук. журнал – Донецьк : ДІТБ. – 2008. – № 12 (II). – С. 50–52.

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Н. М. Давиденко, д. е. н., доцент;

А. І. Іванова

Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ

У сучасних умовах, коли спостерігається поживавлення підприємницької діяльності, для його ефективного функціонування, необхідні додаткові фінансові ресурси, які можуть надаватися банками. Зараз взаємини банків і підприємств мають більш парадоксальний характер. З одного боку, банки повинні бути зацікавлені в наданні кредитів суб'єктам підприємництва, оскільки одержують за це відсотки (прибуток) але, навпроти, вони кредитують підприємства, особливо малі та середні, неохоче. З іншого боку, підприємства мають велику потребу в кредитах, але не звертаються за ними в банк

Питаннями суті, джерелам формування кредитного забезпечення в науковій літературі приділено багато уваги зокрема такими вченими як О. В. Базартінова, Н. М. Третяк, Н. Г. Радченко, Н. І. Власюк, Ю. О. Ольвінська. Однак положення, викладені у цих роботах показують, що ряд питань у галузі кредитування підприємств потребують додаткового вивчення.

За останні роки масштаби кредитування підприємств зросли, однак досі існує значна потреба у збільшенні обсягів залучення кредитних коштів. Досвід зарубіжних країн свідчить, що стандартні схеми кредитування підприємств комерційними банками можуть співіснувати з формами кредитування, які на сьогодні в Україні вважаються новими або нетрадиційними. До групи потенційних кредиторів підприємств належать не лише банки, важливо розширювати взаємовідносини з кредитними спілками, кооперативними банками, інвестиційними компаніями, ломбардами, переробними підприємствами, які можуть надавати фінансові послуги малим і середнім підприємствам [1].

На сьогодні нетрадиційними для вітчизняної економіки джерелами кредитних ресурсів є лізинг, форвард, факторинг, форфейтинг, кредитні спілки тощо [2]. Виділимо переваги деяких видів кредитування для кредитора і позичальника.

Переваги форвардного кредитування: підприємство має гарантію від банку щодо отримання кредиту в чітко визначені терміни, що дає можливість прогнозування діяльності; дозволяє кредитувати чітко спрогнозувати кредитний портфель банку; можливі тенденції до зниження вартості кредиту; посилення трудової і фінансової дисципліни позичальника тощо.

Основною перевагою факторингових операцій для підприємств є гарантія повернення платежу. Факторинг дає змогу зменшити витрати на розрахункові операції та зосередити діяльність підприємства на максимізації прибутку. Проте, зі сторони банку впровадження такого виду операцій потребує додаткових витрат, так як вони можуть ефективно функціонувати за умови постійного моніторингу позичальника.

Форвертування є дуже вигідним для підприємств, зокрема, імпортерів. В основному можемо виділити наступні його переваги: прискорює оборот капіталу; відкриття доступу до міжнародних кредитів; економія витрат на управлінні боргом; мінімізація ризиків діяльності підприємства.

Перевагами лізингу є: оновлення машин та устаткування підприємств; механізм кредитування зменшує навантаження на позичальника; лізингова компанія отримує плату за надання послуг та гарантії повернення лізингових сум тощо.

Перелічені переваги нетрадиційних видів кредитування дають підстави стверджувати, що їх впровадження є необхідним етапом у процесі реформування механізмів кредитування в даній сфері. Тому запровадження інноваційних методів кредитування підприємств України має значні перспективи, що дозволить вдосконалити систему кредитування та дати поштовх у темпах розвитку суб'єктів підприємництва та держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Базартінова О. В. Управління позиковим капіталом підприємства і його основні джерела формування / О. В. Базартінова // Вісник Донецького університету економіки та права, 2013. – № 2 – С. 126.
2. Третяк Н. М. Нетрадиційні методи кредитного забезпечення [Електронний ресурс] / Н. М. Третяк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 3 (6). – С. 69–71.

АСПЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

И. Г. Зуграв, к. э. н.

*Кооперативно-торговый университет Молдовы,
г. Кишинев, Республика Молдова*

Укрепление финансов реального сектора экономики, восстановление и обеспечение финансовой устойчивости предприятий в современных условиях выдвигается в ряд наиболее актуальных и значимых задач, от решения которых зависит стабилизация социально-экономического положения и выход страны из кризиса. От правильности решений зависит стабильность деятельности предприятий, что вынуждает предпринимателей постоянно оценивать финансовую устойчивость, уточнять критерии оптимизации и разрабатывать механизмы обеспечения деловой активности.

В общем виде, финансовая устойчивость это категория, отражающая все направления деятельности субъекта предпринимательства. В тоже время, ее уровень не может быть определен по предельным критериям, так как недостаточный уровень устойчивости может привести к неплатежеспособности и отсутствию средств, а избыточный – препятствует развитию, в связи с наличием у предприятия излишних запасов и резервов.

Для оценки уровня устойчивости предприятия, определяют ряд показателей, среди которых выделяются: соотношение прибыли и объема продаж; собственных и заемных средств; скорость оборота собственных средств; увеличение доли прибыли, направляемой на развитие производства, оценка результатов по формуле Дюпона. Однако данные критерии не позволяют в полной мере оценить результативность функционирования предприятия. В этой связи представляется более целесообразным использование обобщающего критерия эффективности и устойчивости, в виде максимизации прибыли в долгосрочном периоде. Финансовая устойчивость может оцениваться при помощи балансовой модели и финансовых коэффициентов. Использование балансовой модели предусматривает перегруппировку статей баланса исходя из сроков возврата заемных средств, а так же соблюдение условия,

при котором общее вложения капитала не должно превышать размера постоянного капитала, но при этом модель не позволяет учитывать структуру активов. При использовании коэффициентов предусматривается сопоставление их уровней с нормативами. В этой ситуации необходимо учитывать ряд позиций, а именно: в какой степени набор коэффициентов характеризует финансовые результаты и насколько правомерно сопоставление полученных значений с установленными нормативами. В рамках предприятия, стабильное финансовое положение может быть обеспечено при создании соответствующих условий для достижения высокого уровня рентабельности капитала, причем при уменьшающемся размере капитала и росте доли заемных средств возрастает рентабельность. Однако рост рентабельности капитала вступает в противоречие с критерием финансовой зависимости и коэффициентом текущей ликвидности. При увеличении оборотных активов, повышение данного коэффициента возможно и без снижения краткосрочной задолженности, а рост рентабельности капитала возможен и без уменьшения его величины за счет роста чистой прибыли. Отчасти, данное противоречие устраняется, если одновременно увеличить оборотные активы и обеспечить рост чистой прибыли при неизменной задолженности.

Так, для достижения и сохранения финансовой устойчивости, предприниматели должны определить наиболее рациональную модель роста, которая обеспечивала бы предприятию возможность развития и одновременно позволила бы избежать банкротства. Темпы роста предприятия лимитируются темпами увеличения его собственных средств, которые зависят от многих факторов, но в первую очередь от рентабельности продаж, оборачиваемости всего капитала, финансовой активности предприятия по привлечению заемных средств, нормы распределения прибыли на развитие и потребление.

Список использованных источников

1. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа предприятия / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. Ф. Негашев. – М. : Инфра-М, 2003. – 310 с.

МІСЦЕ АГРОХОЛДИНГІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Ю. А. Карпишин

*Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир*

Ситуацію, яка на даний момент склалася в аграрному секторі України можна охарактеризувати як період розвитку аграрної реформи. У результаті цієї реформи сформувалась специфічна модель аграрного сектору України, в якій виділились два сектори виробників сільськогосподарської продукції, а саме: корпоративний, представлений агрохолдингами та індивідуальний, представлений фермерськими господарствами та господарствами населення.

Згідно Закону України «Про холдингові компанії в Україні», холдинговою компанією є акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств. У сільському господарстві агрохолдинги функціонують як бізнесові структури, так як першочерговою метою даних підприємств є збільшення власного капіталу за рахунок прибутку у вигляді ренти.

Орендна плата за сільськогосподарську землю в Україні, дуже сприяє розвитку агрохолдингів, адже вона майже в 10 разів нижча, ніж в ЄС. Величезну роль у стрімкому розвитку агрохолдингів відіграє і податкове законодавство України, згідно з яким підприємства, у структурі реалізації котрих сільськогосподарська продукція та продукти її переробки становлять не менше ніж 75 %, мають податкові пільги, чим і користуються агрохолдинги, мінімізуючи свої податкові платежі.

В Україні функціонує понад 60 великих агрохолдингів, які контролюють понад 6 млнга (близько 25 %) ріллі.

Сукупний обсяг виробництва валової продукції ТОП-50 компаніями (89,7 % всього виробництва агрохолдингами) склав 49,87 млрд грн. У 2014 році агрохолдинги забезпечили майже п'яту частину виробництва всієї валової продукції рослинництва України – 19,6 % або 34,9 млрд грн.

Варто відзначити, що агрохолдинги забезпечують приріст виробництва сільськогосподарської продукції (зернові та олійні культури, птахівництво). В межах діяльності агрохолдингів спостерігається досягнення інтеграції між сільськогосподарським виробництвом, сферою переробки та торгівлею.

Сільськогосподарська сировина з власної та орендованої землі спрямовується на власні переробні підприємства, а від них, уже у формі готового продукту, вона надходить до торговельних мереж та на експорт. Завдяки такій політиці збуту зникає потреба в низці посередників і як, наслідок, прибутковість зростає. Завдяки діяльності агрохолдингів з великими землеволодіннями, Україна стала дуже відомою в даній галузі за кордоном, що в свою чергу сприяє надходженню іноземних інвестицій.

Поряд з позитивними економічними тенденціями діяльність агрохолдингів та території України має ряд нищівних соціально-економічних та екологічних наслідків, зокрема:

- порушення сівозмін, використання великих доз мінеральних добрив, генно-модифікованих організмів та хімічних засобів захисту для вирощування певних високорентабельних видів сільськогосподарської продукції призводить до значного виснаження земель та погіршенню їх родючості;

- з розвитком агрохолдингів зменшуються надходження в місцевий бюджет. Основною причиною цього є те, що головні компанії агрохолдингів зареєстровані переважно у містах;

- монополізація ринку сільськогосподарської продукції;

- підтримка та сприяння розвитку сільськогосподарської інфраструктури не входить у їхні функції. Основною причиною цього є те, що власники агрохолдингів, як правило, проживають в іншому місті і не користуються сільською інфраструктурою.

Таким чином, агрохолдинги займають неоднозначне місце в аграрному секторі економіки України. З одного боку, діяльність агрохолдингів відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрного виробництва, що характеризуються впровадженням новітніх технологій виробництва та його управління, а також глобалізаційним тенденціям. З іншого боку, ряд питань, пов'язаних з їх діяльністю, потребують державного регулювання та законодавчого закріплення їх в аграрній сфері.

ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЛИНГ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ХОЗЯЙСТВУЮЩИМ СУБЪЕКТОМ ПРИ ИНТЕГРАЦИИ В ЕВРАЗИЙСКОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО

В. В. Карцева, к. э. н., доцент

*ВУЗ Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»,
г. Полтава*

Формирование новых центров экономического влияния стало главной тенденцией развития в XXI веке. Евразийское пространство, не будучи европейским феноменом общественно-политической и экономической реальности, вобрало в себя цивилизационные традиции как востока, так и запада. Современные интеграционные процессы базируются на многообразных связях между регионами, объединяя их в единое экономическое пространство. Таким образом центр тяжести расширения международных экономических отношений смещается на уровень хозяйствующих субъектов и национальных регионов.

Деятельность любого хозяйствующего субъекта находится под влиянием факторов внешней и внутренней среды. Актуальность этого вопроса усиливается в условиях происходящих экономических интеграционных процессов.

Эффективная система управления финансами должна обеспечивать мониторинг конкурентной среды, контроль расходов, формирование соответствующей базы учета, отчетности и информационного поля хозяйствующего субъекта. Такой подход к организации системы управления финансами хозяйствующего субъекта позволит заранее предупредить или уменьшить нежелательные финансовые последствия наступления той или иной негативной ситуации.

В данной системе особое место должно отводиться антикризисному управлению. Формирование системы антикризисного управления даст возможность достаточно быстро реагировать на изменения во внешней среде и проводить мероприятия по дальнейшему развитию хозяйствующего субъекта.

Степень влияния окружающей среды возможно уменьшить путем своевременных корректировок выбранной финансовой стратегии и сформированной концепции финансового контроллинга. Большинство бизнес-процессов, которые осуществляет хозяйствующий субъект, прямо или косвенно связаны с финансами. Поэтому при недостатке финансового обеспечения хозяйствующего субъекта руководству необходимо принимать соответствующие меры. Правильное управленческое решение невозможно принять в условиях недостаточной или некачественной информированности.

Высший менеджмент хозяйствующего субъекта должен создать эффективную систему мониторинга, анализа, планирования и прогнозирования, которая бы опиралась на стратегический и оперативный инструментарий финансового контроллинга.

Финансовый контроллинг, являясь составляющей контура управления хозяйствующим субъектом, призван обеспечить инструментальную и методическую базу поддержки принятия управленческих решений.

Формирование антикризисного управления хозяйствующего субъекта должно осуществляться как отдельное направление в системе финансового контроллинга, поскольку большая часть функций по антикризисному управлению совпадает с заданиями финансового контроллинга. Создание эффективной службы финансового контроллинга в рамках общей системы управления хозяйствующим субъектом будет способствовать обеспечению скоординированной работы всех его подразделений. Задачи стратегического характера должны быть подконтрольными высшему руководству, а текущий мониторинг, учет, анализ и контроль должны обеспечивать соответствующие подразделения хозяйствующего субъекта. Такой подход в организации системы финансового контроллинга будет способствовать повышению скоординированности действий отделов и служб управления хозяйствующим субъектом.

Для того, чтобы интеграционные процессы, связанные с продвижением в евразийское экономическое пространство стали питательной средой для хозяйствующих субъектов Украины, нужно сформировать наиболее удачные механизмы развития, базируясь на мировом опыте успешного развития экономик.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

А. І. Ковальов, д. е. н., професор

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Сучасний фінансовий стан промислових підприємств України характеризується системною кризою. З листопада 2012 р. відбувається стабільне скорочення обсягів промислового виробництва, яке за перші вісім місяців 2015 р. сягнуло 18 %. Узагальнені фінансові результати діяльності промислових підприємств у першому півріччі 2015 р. свідчать, що 43 % виробників є збитковими. Одержаний, майже кожним другим промисловим підприємством, збиток у 2,5 рази перевищив прибуток інших виробників. Крім того, фінансовий стан підприємств вітчизняної промисловості характеризується хронічним дефіцитом власних оборотних коштів, який за останніми офіційними даними станом на 1 січня 2014 р. становив 311,8 млрд грн. Рівень фінансової незалежності українських виробників уже півтора роки тому впав нижче оптимуму (50 %) до 38,5 %. Описані тенденції характеризують наростання боргової залежності вітчизняних виробників від кредиторів. Цей висновок підтверджується низьким рівнем їх поточної платоспроможності. Так, оборотні кошти промислових підприємств рівні їх поточним зобов'язанням, а за нормативом мають перевищувати вдвічі [2].

Кризовий фінансовий стан, в якому опинилась значна частина промислових підприємств України в період політичної та економічної нестабільності, вимагає застосування жорстких, але водночас ефективних заходів, спрямованих на зміцнення фінансової сталості. На нашу думку, для подолання системної фінансової кризи у промисловості України потрібна стратегія, вироблена на загальнодержавному рівні, яка базується на: інвестиціях у виробничу інфраструктуру; економічному програмуванні процесів в економіці шляхом розробки і реалізації національних програм та цільових комплексних програм; регулюванні інтеграційних процесів, тобто держава повинна забезпечити вхід до великих

інтернаціональних економічних комплексів, утворених шляхом зрощування національних господарств ряду країн на найвигідніших умовах із збереженням як економічного, так і політичного суверенітету.

Світова практика господарювання показує, що у перехідний період держава повинна адміністративним шляхом встановити на основі оптимізації міжгалузевих виробничих балансів базові пропорції господарського механізму. Лише після цього можна запускати ринковий механізм самоналаджування та саморегулювання суспільного виробництва.

Отже, для забезпечення високого рівня фінансової стійкості промислових підприємств України необхідно [1]: придбавати ліцензії найновіших технологій, а також створювати на їхній базі власні технології; визначити пріоритетні програми державної підтримки освоєння конкурентоспроможних видів продукції; переорієнтувати вітчизняне виробництво на використання високих технологій; створити комплекс умов для припливу іноземних інвестицій як основного джерела фінансування модернізації української промисловості слід надати можливість податковій системі відігравати роль прискорювача відтворювальних процесів шляхом створення сприятливих умов для широкого залучення прибутку до реінвестицій у виробництво.

Таким чином, для забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств України необхідно об'єднати зусилля держави та виробників у напрямку формування ефективної політики управління фінансовими ресурсами на основі пріоритетного фінансування їх інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Ковальов А. І. Підвищення ефективності антикризового управління в корпоративному секторі на основі реінжинірингу бізнес-процесів / А. І. Ковальов // Вісник соціально-економічних досліджень ОНЕУ. – 2014. – Вип. 54. – С. 124–130.
2. Показники діяльності підприємств України [Електронний ресурс]. – Офіційні дані Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ САНАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

К. Л. Ларіонова, к. е. н., доцент;

Т. В. Донченко

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

На сьогоднішній день у науковій літературі недостатньо напруцювань, які б дали цілісне уявлення про моніторинг санації підприємства, розкривали особливості організації та усю специфіку його проведення. Саме тому, особливої уваги заслуговує питання організації системи моніторингу санації на підприємстві. Організація моніторингу передбачає визначення шляхів та швидкості просування інформації за внутрішніми комунікаційними каналами, розподіл повноважень між суб'єктами-виконавцями (керованою системою), послідовність процесів та операцій моніторингу.

Початковим етапом у загальному циклі моніторингу санації є етап формування системи, що передбачає послідовність дій щодо визначення цілей та завдань моніторингу, регламенту дій в процесі виконання завдань моніторингу, обґрунтування підсистеми забезпечення його реалізації, а також визначення форм та порядку подання звітності за результатами

Для нормального функціонування системи моніторингу, необхідно мати в її складі забезпечуючі підсистеми. Реалізація системи моніторингу санації залежить від наявності технологічного, інформаційного та методичного забезпечення [1].

Особливо актуальним на сьогоднішньому етапі розвитку є технологічне оснащення процесів моніторингу, а саме наявність способів та засобів швидкої обробки інформації, що дозволять оптимізувати витрати часу та коштів і полегшити роботу виконавців. Обробку інформації можна здійснити, використовуючи комплекси засобів обчислювальної та інформаційної техніки. Розробка і застосування нових методів управління та вдосконалення діючих значно поліпшує якість і оперативність управління, його дієвість, а також забезпечує своєчасне вироблення й прийняття управлінських рішень.

Наступний етап – етап реалізації системи моніторингу санації пов’язаний безпосередньо з операціями збору інформації за визначеним об’єктом, її обробкою та систематизацією і структуруванням отриманої інформації у формі звіту.

Система збирання та обробки інформації може створюватися на різних рівнях, у масштабі різних організаційно-управлінських ланок – цеху чи виробничої одиниці, підприємства чи виробничого об’єднання, галузі, регіону тощо. Зі збільшенням масштабності управлінської ланки значно зростають трудомісткість і складність організації системної обробки інформації.

На основі отриманої інформації робиться попередній висновок щодо залежності параметрів спостереження від зміни умов і факторів функціонування підприємств у ринковому середовищі та оцінка їх змін в результаті реалізації санаційних заходів. Завершується цей етап структуруванням та систематизацією отриманих результатів у зручній формі звіту для користувачів – суб’єктів керуючої системи.

Заключним етапом у загальному процесі моніторингу є оцінка звітних даних з огляду їх значущості для прийняття управлінських рішень щодо визначеного об’єкта. Спираючись на базові положення та враховуючи результати науково-теоретичних досліджень щодо завдань моніторингу санації, його місця в системі управління підприємством, способів і періоду реалізації, визначено, що моніторинг забезпечує органи управління та інших зацікавлених користувачів оперативною, об’єктивною й актуальною інформацією про санаційний потенціал підприємства, фактори, що його визначають і можливості змін у необхідному напрямку, що дозволить на основі управлінських рішень реалізувати санаційну стратегію та досягти основної мети санації.

Список використаних джерел

1. Круглова О. А. Системний підхід до організації моніторингу на підприємстві / О. А. Круглова, В. О. Козуб // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 9. – С. 307–311.

РОЗШИРЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА КЕРАМІЧНОЇ ЦЕГЛИ

М. І. Макаренко, д. е. н., професор;

В. І. Литвиненко

ВНЗ «Українська академія банківської справи», м. Суми

Аналіз використання вітчизняних будівельних матеріалів при будівництві об'єктів відображає підвищення довіри будівельників до українського виробника, тобто якщо у 2009 році відсоток використання будматеріалів складав 50 %, то у наступні роки він поступово підвищувався: у 2010 – 55, 2011 – 60, 2012 – 70, 2013 – 80, а у 2014 році – 85 %.

Також за останні роки Україні вдалося досягти стійкої динаміки зростання експорту над імпортом. Відповідно до даних Держкомстату з основних будівельних матеріалів експорт України у 2014 році порівняно з 2010 роком зріс майже на 40 % та майже вдвічі перевищив імпорт за останні роки.

Сектор виробництва керамічної цегли має наступні характерні риси:

1. Динаміка виробництва корелюється з динамікою будівництва (із затримкою на 1–2 роки).
2. В секторі працюють близько 200 малих місцевих виробників.
3. Спостерігається швидкий розвиток виробництва високоякісної цегли за високою ціною.
4. Зростає конкуренція з боку інших стінових матеріалів

Серед лідерів ринку виробництва керамічної цегли України можна виділити наступні компанії: Керамейя – 60 млн цегли на рік (м. Суми), – 60 млн (м. Новий Розділ), СБК – 57 млн (м. Ромни), PROKERAM – 30 млн (м. Івано-Франківськ), Білоцерківський – 30 млн (м. Біла Церква), Керамік – 25 млн (м. Маріуполь). Слід зазначити, що наведені виробники спеціалізуються в основному на виробництві облицювальної цегли, рідше – клінкерної. Проте, якщо брати до уваги ринок керамічної цегли в цілому, то на ньому переважає рядна цегла марок 75 і 100 (до 60–65 % загального обсягу ринку).

Сьогодні найбільшим виробником клінкерної цегли у світі є концерн Wienerberger Group, який знаходиться в м. Відень. Концерн має 218 заводів в 23 країнах світу. В 2001 році концерн фактично здійснив поглинання менших компаній в країнах Скандинавії, та Прибалтики.

Аналіз цінових характеристик європейської цегли показує, що ціновий діапазон знаходиться в рамках 0,19–6,98 євро за штуку. Аналогічний діапазон для українських підприємств складає 0,12–0,89 євро за штуку. Розрахунки показують, що на умовах DAT транспортні витрати додають до початкової вартості української цегли ще 5–26 % в залежності від географічного розташування підприємства та кількості партії на експорт.

З наведених фактів стає очевидним те, що українська керамічна цегла є конкурентоспроможною за ціновими параметрами на європейському ринку. Для підвищення марочності цегли необхідні значні інвестиції в новітнє обладнання, що, в свою чергу, надасть можливість отримати переваги ще й за якістю.

Список використаних джерел

1. Цегла керамічна – ринок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibud.ua/ua/statya/kirpich-keramicheskij-rynok-ukrainy-3921>. – Назва з екрана.
2. Lode Warszawa. Cennik Detaliczny [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lode.pl/cennik.html>. – Назва з екрана.
3. Klinker. Backsteine. Übersicht [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abc-klinker.de/backsteine-und-klinker-uebersicht.html>. – Назва з екрана.
4. CRH – Klinkier. Markowy Klinkier [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crh-klinkier.pl/cennik.php>. – Назва з екрана.
5. Wienerberger. Product range Porotherm [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wienerberger.com/brands-products/porotherm-bricks-ceiling-system/product-range-porotherm>. – Назва з екрана.

КОНЦЕПТИ СУЧАСНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЗМІНУ ПАРАДИГМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Л. М. Ремньова, к. е. н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

В умовах суттєвих змін глобального економічного простору, перманентних системних трансформацій та геополітичних зрушень об'єктивно актуалізується проблема забезпечення адекватності принципів побудови фінансового менеджменту економічних суб'єктів до викликів і загроз економічній безпеці.

Сутнісно-змістовний та ендотеоретичний аналіз актуальної проблематики формування новітньої архітектоніки економічної безпеки національної економіки дозволив дійти висновку, що поняття «інституційна архітектоніка» використовується в науковому дискурсі для характеристики процесу інституціональної структуризації економічних систем транзитивного типу [3], належного структурування сучасного суперечливого економічного простору з метою його адекватного пізнання [2] та дослідження зв'язків між елементами системи з метою розкриття її внутрішньої сутності [1]. З позицій системологічного підходу архітектоніка характеризує структуру системи, що відповідає її внутрішній сутності, розкриває характер формування та співвідношення окремих елементів системи, описує принципи побудови системи в територіальному просторі, визначає її загальну динаміку, вектори розвитку та напрями змін для досягнення певних суспільних цілей.

Виходячи з об'єкта нашого дослідження, важливим у розумінні архітектоніки економічної безпеки в цілому та формування адекватної до її вимог системи фінансового менеджменту, зокрема, є акцентування уваги на динамічному характері змін структури цієї системи та необхідності її постійного моніторингу з метою вчасного приведення в гармонічний стан та недопущення втрати її цілісності.

Враховуючи, що нова архітектоніка економічної безпеки повинна вибудовуватися в конкретному територіальному просторі з урахуванням сучасних глобальних тенденцій розвитку світової економіки та світової політики, при створенні адекватної системи фінансового менеджменту необхідно усвідомлювати ті кардинальні зміни, що накопичувалися протягом тривалого часу і практично досягли своєї кульмінації останнім часом під впливом базових деструкцій та диспропорцій у розвитку як глобальної економіки в цілому, так і народногосподарського комплексу України, зокрема.

Нова природа циклічності, дискретно-безперервний характер криз, тотальна фінансіалізація економіки в результаті відокремлення глобальних фінансів від реальної економіки як самостійної сфери руху грошових ресурсів, в тому числі віртуального руху вартості, обумовлюють необхідність наукового переосмислення нової парадигми фінансового менеджменту у третьому тисячолітті.

Як на наш погляд, до основних принципів формування системи фінансового менеджменту у змінюваному глобальному середовищі слід віднести [4]: домінування парадигми цінності як основи вартісно-орієнтованого фінансового менеджменту; пріоритет адаптивного фінансового управління змінами за фазами циклів; визнання в якості основного критерію ефективності максимізації операційних грошових потоків; підвищення ролі фінансових менеджерів у вирішенні агентських конфліктів; трансформація інформації, знань та інновацій в основний ресурс фінансового управління; необхідність розробки стратегій сталого управління фінансами. Водночас, в новій безпековій реальності є всі підстави для якнайшвидшого перетворення фінансового менеджменту у реальний драйвер ефективності відтворювальних процесів, впровадження нових ідей та інновацій; переорієнтації фінансових потоків на сталий розвиток та пошук нових критеріїв ефективності інвестиційної та фінансової діяльності економічних суб'єктів в системі «природа–виробництво–суспільство».

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНОЙ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Т. П. Сандуца

*Кооперативно-торговый университет Молдовы
г. Кишинев, Республика Молдова*

На современном этапе развития потребительской кооперации в Республике Молдова, кредитные потребительские кооперативы могут стать одной из привлекательных для населения финансовых организаций, как некоммерческая альтернатива банкам и финансовым институтам.

Деятельность кредитного потребительского кооператива состоит в организации финансовой взаимопомощи путем удовлетворения потребностей пайщиков в услугах сбережения и получения займов. Право на получение услуг кредитного потребительского кооператива имеют только его члены.

Социально-экономическое значение развития кредитной потребительской кооперации можно охарактеризовать следующим образом:

- кредитная потребительская кооперация способствует формированию дополнительного, и как показывает мировой опыт, достаточно мощного источника инвестиций в экономику;
- кредитная потребительская кооперация ведет к решению, или, по крайней мере, к ослаблению острых социальных проблем, связанных с поддержкой малоимущих слоев населения, удовлетворению первоочередных нужд граждан в приобретении товаров первой необходимости;
- кредитная потребительская кооперация способствует созданию новых рабочих мест.

Основная задача кредитного потребительского кооператива – обеспечить финансовую стабильность, гарантировать пайщикам приоритет их финансовых интересов.

Основной целью развития потребительской кооперации в Молдове является создание благоприятного инвестиционно-финансового климата, организационно-правовых и социально-экономических условий для динамичного развития и контроля деятельности кредитной потребительской кооперации.

Для достижения основной цели требуется решение следующих первоочередных задач:

- нормативно-правовое обеспечение развития кредитной потребительской кооперации;
- создание финансово-экономических механизмов развития кредитно-потребительской кооперации;
- создание организационных основ для развития кредитной потребительской кооперации;
- научно-методическое обеспечение, взаимодействие со средствами массовой информации и пропаганда идей кредитной потребительской кооперации.

Решению поставленных задач будет способствовать реализация следующих мероприятий:

- стимулирование инвестиций в реальный сектор экономики области путем создания механизма аккумулирования свободных средств пайщиков;
- участие в международных проектах, направленных на поддержку, совершенствование и развитие кредитной потребительской кооперации;
- разработка и внедрение требований, регламентирующих порядок формирования и использования средств в сфере кредитной потребительской кооперации;
- создание кредитных потребительских кооперативов по трем основным направлениям: развитие кредитной кооперации граждан; развитие системы ипотечного кредитования; развитие сельской кредитной кооперации.
- определение общих требований к принципам формирования и порядку функционирования органов управления кредитных потребительских кооперативов.

Список использованных источников

1. Крылов И. Кредитные кооперативы: Спасательный круг или ... – Политика – © ИД «Бюджет» – № 1. – 20.01.2005.
2. Samsonova I. Regulation of activities in rural crediting cooperatives // Agricultural economics of Russia. – 2010. – No 6. – p. 27–32.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О. М. Семенова

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах фінансової кризи є одним з основних напрямів управлінської діяльності, які забезпечують не тільки вирішення проблем стосуються питань фінансування поточної діяльності підприємств, а також завдань виживання в конкурентній боротьбі і підтримки своєї фінансової безпеки.

Фінансова безпека підприємства – це система фінансових відносин, що виникають в його внутрішньому та зовнішньому середовищі з приводу формування і використання активів, капіталу і грошових потоків і спрямованих на захист фінансових інтересів власників, менеджерів і найманих працівників, а також забезпечення стабільного фінансового стану та стійкого соціально-економічного розвитку в поточному і перспективному періоді.

Фінансові ресурси – це грошові доходи, надходження і накопичення, що знаходяться в розпорядженні підприємства, призначені для здійснення витрат по простому і розширеному відтворенню, виконання зобов'язань перед фінансово-кредитною системою [1].

Безпека підприємства на всіх етапах його розвитку залежить від потреби у фінансових ресурсах і джерел їх забезпечення.

У процесі діяльності підприємство повинно вибрати оптимальні варіанти збільшення фінансових ресурсів як за рахунок зовнішніх, так і внутрішніх джерел. При управлінні фінансовими ресурсами необхідно з'ясувати: яку частину прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків, спрямувати на розвиток виробництва, технічне переоснащення, а яку – у фонд споживання; як використати кошти – на будівництво нового цеху чи придбання акцій іншого підприємства; куди вкласти кошти – придбати понад мінімальні потреби

виробництва запаси дефіцитних матеріалів чи купувати їх у міру потреби; збільшити статутний фонд за рахунок додаткової емісії акцій чи звернутися за кредитом до комерційного банку. Щоб визначити наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси підприємства, потрібно порівняти досягнутий результат від господарської діяльності та отриманий прибуток з обсягом використаних фінансових ресурсів, якими розпоряджалося підприємство у відповідний період минулого року [2].

Досягненню вирішення вищезгаданих завдань сприяє застосування сучасних фінансових управлінських технологій планування і прогнозування, фінансового моніторингу, фінансового контролінгу. Дедалі більшої ваги набуває запровадження програмних продуктів для управління фінансовими ресурсами підприємства. За їх допомогою можна автоматизувати наскрізні бізнес-процеси в галузі фінансів, дистрибуції, електронній комерції, управління проектами; більш ефективно розвивати свої відносини з клієнтами, партнерами, постачальниками і співробітниками. Це знижує навантаження персоналу та ймовірність виникнення помилок.

Отже, важливим фактором при управління фінансовими ресурсами підприємства є поєднання стратегії з конкретним планом дій на певний період, розробка заходів стимулювання збільшення чистого грошового потоку кожного з напрямків діяльності підприємства, впровадження сучасних методів фінансових управлінських технологій. Це дасть змогу підприємству отримати стійке фінансове забезпечення та підвищити рівень фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Богма О. С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств / О. С. Богма, А. С. Павлова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – №1 (13). – С. 195–199.
2. Григоращ Т. Ф. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Т. Ф. Григоращ, Є. С. Сокальська, А. В. Шабала // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – С. 59–61.

ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ ПІДПРИЄМСТВА

Г. М. Сидоренко-Мельник, к. е. н., доцент

*ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава*

Реалії сьогодення висувають досить жорсткі вимоги до постійної актуалізації та вдосконалення заходів з забезпечення стабільності та прогнозування можливостей економічного зростання. Велике значення мають окреслення «певного ступеня» фінансової рівноваги в механізмі її забезпечення, низки чинників, що обумовлюють її межу, обґрунтованості методичних підходів до оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду.

Механізм забезпечення фінансової стійкості дає можливість оцінити, наскільки підприємство готове до погашення своїх боргів і відповісти на запитання, наскільки воно є незалежним з фінансового боку, зростає чи зменшується рівень цієї незалежності, а також чи відповідає стан активів і пасивів підприємства завданням його фінансово-господарської діяльності [1]. Фінансова рівновага досягається оптимізацією співвідношення між часткою коштів, що капіталізуються, і тією їх часткою, що спрямовується на споживання, а також узгодження джерел формування та напрямів використання власних фінансових ресурсів, встановлення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами формування фінансових ресурсів.

З іншого боку, фінансова рівновага характеризується наявністю обов'язкової позитивної ліквідності (тобто необхідно передбачувати запас фінансової міцності, яка виступає в сумі перевищення величини поточних активів над перевищенням обов'язків у зв'язку з ризиком виникнення невідповідності в обсягах часу, швидкості обертання короткострокових елементів активу та пасиву балансу) [2].

Отже, важелями забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві виступають: підтримка на оптимальному рівні рівноваги щодо ліквідності та платоспроможності; збереження рівноваги в трьох циклах діяльності підприємства: фінансово-інвести-

ційному, виробничому і грошовому; дотримання «золотого правила» – спроможності підприємства одержувати стабільні результати при певних витратах виробництва та обігу.

В умовах практичного використання науково-обґрунтованих положень забезпечення фінансової рівноваги підприємств важливим є визначення факторів впливу на неї. Заслужовує на увагу той факт, що забезпечення фінансової рівноваги підприємств також залежить від специфічних факторів, які притаманні для окремих галузей.

Таким чином, на наш погляд, до основних напрямів підсилення дії важелів, які забезпечать сучасному підприємству підтримання фінансової рівноваги та фінансової стійкості, слід віднести: активне реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів; системність управління; врахування можливості реалізації ризиків; стандартизація оціночної системи показників аналізу; інтегрованість із загальною системою управління; орієнтир на досягнення стратегічних цілей підприємства; удосконалення якісного інструментарію обґрунтування фінансових рішень в умовах невизначеності та ризику, турбулентності економіки України.

Важелі забезпечення фінансової рівноваги повинні працювати в межах загальної комплексної функціональної системи управління фінансовою стійкістю, яка забезпечує розробку взаємопов'язаних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій вклад в забезпечення нормальної (необхідної, бажаної) фінансової рівноваги.

Список використаних джерел

1. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : монографія / Л. А. Костирко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : Фактор, 2008. – 236 с.
2. Приймак І. І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства / І. І. Приймак // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі : проблеми теорії та практики. – 2012. – № 3 (19). – С. 55–67.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

П. А. Стецюк, д. е. н., професор
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства не можливе без цілеспрямовано сформованої системи управління цими процесами. Аналіз сучасної парадигми фінансового управління суб'єктів господарювання показав, що більшість теоретичних концепцій та зроблених на їх основі рекомендацій в силу специфіки діяльності вітчизняних малих та середніх підприємств не можуть бути безпосереднього застосовані. Одночасно, окремі з використовуваних на практиці методів та інструментів більшою мірою відповідають централізованому управлінню економікою й малопридатні для становища, в якому домінує високий рівень автономності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

У концептуальному плані ми розглядаємо управління фінансовими ресурсами як систему, що включає в себе принципи, методи, прийоми та інструменти, призначені для організації їх руху відповідно до дії об'єктивних економічних законів, вимог законодавчо-нормативних актів та економічних інтересів власників підприємства. Цей процес передбачає: а) визначення потреби, доцільності, результатів та наслідків формування й використання фінансових ресурсів; б) вплив, спрямований на досягнення цих результатів та наслідків; в) витрати (вартісні та часові), необхідні для здійснення такого впливу; г) встановлення критеріїв та нормативів, що дозволяють оцінити рівень досягнення намічених цілей та ефективність здійснених витрат.

Індикатором якості управління фінансовими ресурсами виступає рівень забезпечення ними підприємства, адекватний його фінансовому потенціалу, необхідний і достатній за обсягами та часом надходження для задоволення виробничо-інвестиційних потреб.

Фінансова діяльність носить перманентний характер, тому кожне підприємство повинне мати в арсеналі свого управління методи, прийоми та інструменти обґрунтування фінансових рішень, стандартизовані регламенти й процедури їх ухвалення, механізми реалізації та контролю прийнятих рішень, які б відповідали динаміці його внутрішнього стану та зовнішнього фінансового оточення.

Процес управління завжди опирається на відповідний економічний механізм. Система управління фінансовими ресурсами малих та середніх підприємств включає інструменти, прийоми та методи, які дозволяють ефективно задіяти такі локальні механізми: самоокупності; самофінансування; змішаного фінансування; фінансової відповідальності; державної підтримки; пільгового оподаткування; комплексної оцінки, аналізу та інтерпретації отриманих результатів; планування; контролю та моніторингу економічних процесів; розподілу ресурсів, витрат та результатів; противитратного; ціноутворення; управління ризиком; страхування.

Формування системи ефективного управління фінансовими ресурсами малих та середніх підприємств може мати наступну послідовність етапів: визначення цільових параметрів управління фінансовими ресурсами; аналіз його сучасного стану; розробка фінансової політики; визначення технології, методів та прийомів розробки і ухвалення управлінських фінансових рішень; розробка та прийняття внутрішніх нормативних документів із визначенням регламентів і процедур прийняття, реалізації та коригування рішень по управлінню фінансовими ресурсами; визначення основних показників аналізу фінансових ресурсів, методів їх розрахунку, критеріїв прийнятності та способів інтерпретації, процедур та періодичності проведення фінансового аналізу; розробка та впровадження системи планування фінансових ресурсів; розробка і реалізація системи контролю формування, розміщення та використання фінансових ресурсів; організація управлінського обліку та системи фінансового контролю і моніторингу відповідно до потреб забезпечення раціонального руху фінансових ресурсів у процесі основної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

К. М. Хвічія, к. е. н., доцент

Харківський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків

Успішне функціонування фінансової системи підприємства визначається її організаційним забезпеченням, адекватним щодо поставлених стратегічних завдань, адаптивним, керованим, стійким та ефективним. Дослідженню процесів утворення організаційної структури підприємства присвячено труди багатьох вчених в області стратегічного менеджменту, планування, мотивації [1, 2]. Досі ведуться дискусії стосовно пріоритетної значущості тих чи інших компонентів бізнесу та необхідності створення відповідного підпорядкованого організаційного забезпечення.

Функціонування фінансової системи підприємства як сукупності організаційно забезпечених фінансових потоків із властивим їм життєвим циклом, спрямованістю на результат та орієнтацією на фактори внутрішнього та зовнішнього середовища загострює проблему розробки ефективної організаційної системи.

Сучасний характер бізнес-процесів свідчить про актуалізацію використання органічних, а саме матричних організаційних структур, на відміну від ієрархічних [3]. Формування організаційного забезпечення фінансової системи на зразок нервової системи людини являє собою функціональну підсистему, тобто тимчасове поєднання центрів компетенцій для обслуговування фінансового потоку з метою забезпечення його максимальної ефективності. Обмеженість життєвого циклу фінансового потоку обумовлює тимчасовість та динамічність організаційних підсистем фінансової системи, що потребує чіткої послідовної зміни однієї функціональної підсистеми іншою. На зразок із організмом людини відбувається аферентація – постійний потік інформаційних імпульсів, які надходять з периферії до центру компетенції.

Збалансованість організаційного забезпечення фінансової системи підприємства полягає у рівновазі функціональних підсистем, що характеризується рівністю запропонованих автором відповідних інтегральних показників $I_{\text{орг.забезп.}}$ (формула 1):

$$I_{орг. забезп.}^1 = I_{орг. забезп.}^2 = \dots I_{орг. забезп.}^n \dots = I_{орг. забезп.}^j$$

$$I_{орг. забезп.}^j = I_{фін. потік}^j \cdot I_{пар. орг. структури}^j$$

де $I_{фін. потік}^j$ – інтегральна характеристика фінансового потоку, яка включає індекси таких характеристик, як тривалість життєвого циклу, швидкість, вартість, регулярність;

$I_{пар. орг. структури}^j$ – інтегральна характеристика існуючої організаційної структури підприємства. Показник є функцією аргументів адаптивності, стійкості, керованості, технологічності, надійності.

Таким чином, організаційне забезпечення фінансової системи має задовольняти вимогам динамічності та заданим характеристикам фінансових потоків підприємства та існуючої організаційної структури підприємства, що стає можливим через використання запропонованої автором методики.

Список використаних джерел

1. Минцберг Г. Стратегический процесс. Концепции, проблемы, решения / Г. Минцберг, Дж. Куин, С. Гошал. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 688с.
2. Портер М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / М. Портер; пер. с англ. Е. Калининой. – 2-е изд. – Москва : «Альпина Паблишер», 2008. – 720 с.
3. Сигео С. Изучение производственной системы Тойота с точки зрения организации производства / С. Сигео. – Москва : Институт комплексных стратегических исследований, 2006. – 312 с.

СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

М. Б. Чижевська, к. е. н., доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В. С. Чижевський

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Спорт є невід'ємною частиною суспільного життя, запорукою здорового розвитку молоді та людства в цілому, органічною складовою фізичної культури, особливою сферою самореалізації людей через досягнення в окремих видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності [1].

Разом із тим, послуги у сфері спорту і фізичної культури можуть набувати комерційного характеру, бути об'єктом підприємницької діяльності, а отже, спортивні організації створюються у вигляді підприємств, заснованих на різних формах власності, унітарних чи корпоративних засадах або у формі громадських організацій в частині здійснення ними комерційної діяльності, комерціалізації спортивних послуг.

Спортивні організації мають команду спортсменів, інфраструктуру, систему управління та обслуговуючий персонал. Вони знаходяться у постійному контакті з іншими зацікавленими сторонами – членами спортивної організації, вболівальниками, засобами масової інформації, спонсорами, постачальниками, комерційними партнерами, муніципальними установами, а у ряді випадків, вже й з акціонерами. Їх зацікавленість у результатах та участь у діяльності організації зростають з кожним днем.

Наразі підприємництво стало найпоширенішою формою господарської діяльності у сфері фізичної культури і спорту розвинених країн. Воно розвивається у двох напрямках: як малий спортивний бізнес та великий спортивний бізнес [2].

Закономірним наслідком поширення підприємництва у сфері фізичної культури і спорту є орієнтація на отримання якомога більш високих доходів для забезпечення не тільки відшкоду-

вання зростаючих витрат фізкультурно-спортивних організацій, а й отримання прибутку.

Підприємництво у сфері фізичної культури і спорту дає змогу досить швидкого та ефективного просування на світовий ринок фізкультурно-спортивних послуг і є дуже привабливим, бо дає чималі переваги порівняно з іншими сферами економічної діяльності. Зокрема, для започаткування та здійснення підприємництва в сфері фізкультурно-спортивних послуг потрібен значно менший початковий капітал, ніж у галузях матеріального виробництва.

Аналіз бюджетів відомих організацій в галузі спорту дозволив прийти до висновку, що їх дохідна частина найчастіше формується з п'яти основних складових: коштів, отриманих від комерційного продажу прав на телетрансляції; спонсорських надходжень; коштів від продажу квитків; доходів від спортивних досягнень; інших комерційних програм. Крім того, останніми роками спортивні організації задля отримання більшого доходу почали використовувати, так звану, політику «сегментації телевізійних прав».

Багато професійних спортивних організацій мають власні готелі, телевізійні канали, туристичні фірми, ресторани, кафе, бари, широкі мережі бензоколонок по всій країні, магазини з продажу сувенірної продукції, музеї тощо.

Отже, спорт сьогодні – це не тільки здоровий спосіб життя, але й величезні капіталовкладення, маркетинг, спонсорінг та сотні тисяч людей причетних до спортивної індустрії.

Список використаних джерел

1. Заїченко Л. І. Комерціалізація спортивних відносин: завдання господарсько-правового забезпечення / Л. І. Заїченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», – 2013. – № 3 (14). – С. 118–124.
2. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування та розвитку / Ю. П. Мічуда. – К. : Олімпійська література, 2007. – 215 с.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Полтава, 22–23 жовтня 2015 року)

Головний редактор *М. П. Гречук*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,2.
Тираж 100 пр. Зам. № 002/578.

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Ковалів, 3, м. Полтава, 36014;
☎ (0532) 50-24-81

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.*

ISBN 978-966-184-217-4

